

דברי הכנסת

הישיבה השתים-עשרה של הכנסת הארבע-עשרה
יום שלישי, כ"ט בתמוז התשנ"ו (16 ביולי 1996)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:02

תוכן העניינים

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

שאלות בעל-פה

התחייבויות הממשלה לערבים

הצעת חוק הכנסת (תיקון מס' 2), התשנ"ו-1996

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק (תיקון מס' 2) (שמירת דינים)

(קריאה ראשונה)

הצעה לסדר-היום

הסכנה של חידוש העימות הערבי-הישראלי

הצעה לסדר-היום השיחות המדיניות בין הממשלה לבין ארצות-הברית והענקת זכות הווטו לגבי תהליך השלום על-ידי ראש הממשלה לארגוני הטרור

הצעה לסדר-היום "או טרור – או שלום" – מתכון לקיפאון

הצעה לסדר-היום ביקורו של ראש הממשלה בארצות-הברית

הצעה לסדר-היום תוצאות ביקורו של ראש הממשלה בארצות-הברית

הצעה לסדר-היום ביקורו הראשון של ראש הממשלה בארצות-הברית

הצעה לסדר-היום מימוש קווי היסוד של הממשלה בנוגע לירושלים רבתי

הרכב ועדות הכנסת

הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

הצעה לסדר-היום

האשמות נגד מפלגת העבודה

הצעה לסדר-היום

היערכות ישראלית מחודשת בחברון

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעה לסדר-היום העדר מקומות קבורה בבית-העלמין בעכו

הצעה לסדר-היום הקניית ערכים לקליטת העלייה במערכת החינוך

הצעה לסדר-היום

פסיטבל ערד

שאלות ותשובות

ילדים ובני נוער נכים ללא מסגרת חינוכית

ידיעה בדבר שרפת ספר תנ"ך על-ידי תלמיד

עלות מסיבות הסיום בבתי-הספר

התנהגות רב המלמד בבית-ספר כלפי תלמידים יוצאי אתיופיה

עלייה בצריכת סמים בקרב תלמידים

הצעה לסדר-היום הקמת ועדת חקירה על התנהגות השוטרים בפזורה הפגנות ברחוב בר-אילן

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' תיכון:

ישיבת הכנסת פתוחה.

הודעה למזכיר הכנסת. בבקשה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה על שולחן הכנסת הצעת חוק הכנסת (תיקון מס' 2), התשנ"ו-1996, שהחזירה ועדת הכנסת, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר ד' תיכון:

תודה.

שאלות בעל-פה

היו"ר ד' תיכון:

שר הבריאות ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 11, שהוגשה לראש הממשלה, מאת חבר הכנסת רחבעם זאבי. בבקשה.

התחייבויות הממשלה לערבים

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב בראש, אדוני השר, היועץ המדיני של ראש הממשלה גילה, כי הממשלה הקודמת התחייבה בנושאים שונים ועלומים לערבים, בעוד ראש הממשלה אמר בארצות-הברית שאינו יודע על כך.

ברצוני לשאול:

1. האם היו התחייבויות קודמות למדינות ערביות או לפלשתינים מעבר להסכמים הגלויים?

2. מה כללו התחייבויות אלו?

3. איך אתה מתייחס להתחייבויות אלו?

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב שר הבריאות. בבקשה.

שר הבריאות צ' הנגבי:

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת רחבעם זאבי, התשובה היא, כמובן, בשם ראש הממשלה.

התשובה היא כדלקמן: בריאיון לשלמה רז התייחס ד"ר גולד לדברים שהוא גילה – לפי הציטוט – דברים שלא נודעו עד כה. הוא הוסיף: התאכזבתי לרעה, ואמר במפורש – ואני מצטט – שהוא לא מדבר על הבטחות, והוא גם לא התייחס למסמכים ספציפיים. מה שהוא אמר היה במפורש המלים הבאות: אני לא מדבר על הבטחות, אני מדבר על הרבה נושאים, הן בתחום הביטחון, הן בתחום של ביצוע הסכמי אוסלו, הן בתחום המדיני באופן כללי.

כך שלגבי שתי השאלות הראשונות של חבר הכנסת זאבי – אם היו התחייבויות קודמות למדינות ערביות או לפלשתינים, ואם היו, כמובן מה הן כללו – התשובה היא, שלא היו התחייבויות קודמות למדינות ערב מעבר להסכמים הגלויים, לפי מה שידוע כרגע לראש הממשלה ולממשלה.

שאלה נוספת היתה: איך אתה מתייחס להתחייבויות האלה? והתשובה היא: אם אין התחייבויות מפורשות כתובות, אין צורך להגדיר את ההתייחסות לדברים הללו.

היו"ר ד' תיכון:

שאלה נוספת לחבר הכנסת רחבעם זאבי, בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני השר, אני מודה לך על התשובה המרגיעה, אבל תרשה לי, אני הקטן, להעיר לכם – לממשלה – הערה עקרונית: לא יכול להיות שבמשך למעלה משבוע ידע הציבור שיועץ מוסמך של ראש הממשלה אומר: א', ואילו ראש הממשלה בארץ זרה, בארצות-הברית, משיב לעיתונאים: ב'. כלומר, שתי ההודעות המוסמכות כביכול סותרות זו את זו. אני סבור שהממשלה לא היתה צריכה לחכות לשאילתא בעל-פה של חבר כנסת, אלא היתה צריכה להעמיד דברים על דיוקם מיד, כדי שהציבור יהיה רגוע, כפי שנרגעתי כעת.

היו"ר ד' תיכון:

מה השאלה?

רחבעם זאבי (מולדת):

זו הערה. ואני יכול לשאול לבסוף: האם אתה מקבל את דעתי?

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב שר הבריאות.

שר הבריאות צ' הנגבי:

אני מודה לחבר הכנסת זאבי על ההערה וסימן השאלה בסופה. מדברים שציטטתי מדברי ד"ר גולד עולה בבירור, שהפרשנות שניתנה על-ידי חלק מכלי התקשורת לדברים היתה מופרזת אם לא מופרכת. ראש הממשלה, כפי שאכן ציינת, לא היה צריך להמתין שבוע שלם לשאילתא, אלא הבהיר כבר למחרת בריאיון בכל כלי התקשורת, שככל הידוע לו – כפי שאכן אמרתי כאן – מר גולד הובן שלא כפי שצריך, ובוודאי לא כפי שאמר, כי הוא אמר במפורש: אני לא מדבר על הבטחות אלא על נושאים כלליים, ומן הראוי היה באמת שהכנסת תקבל את התשובה המוסמכת לא דרך התקשורת. ניצלנו את ההזדמנות, באמצעות השאילתא שלך, כדי להעמיד את הדברים על דיוקם באופן הכי רשמי ומפורש שניתן.

היו"ר ד' תיכון:

תודה.

הצעת חוק הכנסת (תיקון מס' 2), התשנ"ו-1996

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ד' תיכון:

אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק הכנסת (תיקון מס' 2), התשנ"ו-1996 – קריאה שנייה וקריאה שלישית. יציג את הצעת החוק היושב-ראש הזמני של ועדת הכנסת. בבקשה, חבר הכנסת פנחסי.

רפאל פנחסי (יו"ר זמני של ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק הכנסת (תיקון מס' 2), התשנ"ו-1996. הצעת חוק זו נדונה בכנסת בקריאה ראשונה ביום כ"ח בתמוז התשנ"ו, 15 ביולי 1996, והועברה לוועדת הכנסת. הצעת החוק מוגשת היום ללא הסתייגויות לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

אקרא את נוסח הצעת החוק: "חוק הכנסת (תיקון מס' 2), התשנ"ו-1996. תיקון סעיף 3. 1. בסעיף 3(ב) לחוק הכנסת, התשנ"ד-1994, אחרי 'בוועדת החוץ והביטחון' יבוא: 'בוועדת החוקה, חוק ומשפט'. 2. תחילתו של חוק זה ביום קבלתו בכנסת".

היו"ר ד' תיכון:

ברשותך, אנחנו גם רוצים להבין מה יהיה מספר חברי ועדת החוקה, חוק ומשפט.

רפאל פנחסי (יו"ר זמני של ועדת הכנסת):

היום יש שני סוגי ועדות: ועדות שיש בהן 15 חברים וועדות שבהן 17 חברים. ההצעה לקדנציה הזאת היא שבועדת החוקה יהיו 16 חברים. מאחר שבנוסח החוק כתוב: לא יעלה על 17 חברים, היתה הצעה שלא ליצור סוג שלישי של ועדה ובה מספר לא זוגי של חברים. לכן הוחלט פה-אחד, על דעת כל הסיעות, כי אומנם אנחנו מחליטים שמספר חברי הוועדה לא יעלה על 17, אך בפועל יהיו בה 16 חברים בקדנציה הזאת.

היו"ר ד' תיכון:

הבנתי. זה חשוב, כי נדמה לי שזה שונה ממה שהוצע.

רפאל פנחסי (יו"ר זמני של ועדת הכנסת):

אני מבין שבקריאה הראשונה הדברים האלה הובהרו.

היו"ר ד' תיכון:

אני לא הייתי כאן.

משה גפני (יהדות התורה):

אני הבנתי זאת בדיון בקריאה הראשונה.

היו"ר ד' תיכון:

בסדר, אבל היו כאלה שלא היו כאן. לכן ביקשתי להבהיר.

רפאל פנחסי (יו"ר זמני של ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, בדיון בקריאה הטרומית, הצעת החוק של המגשים – חברי הכנסת משה גפני ורענן כהן – היתה שיהיו 16 חברים בוועדה; אבל הוועדה שהכינה את הצעת החוק לקריאה ראשונה תיקנה את המספר ל-17.

היו"ר ד' תיכון:

תודה ליושב-ראש הזמני של ועדת הכנסת, חבר הכנסת פנחסי.

אנחנו עוברים להצבעה. אין הסתייגויות. אנחנו מצביעים על סעיפים 1 ו-2 בקריאה שנייה, על-פי נוסח הוועדה.

בעד סעיפים 2-1 – 9

נגד – 1

נמנעים – אין

סעיפים 2-1 נתקבלו.

היו"ר ד' תיכון:

בעד – 9, נגד – 1, אין נמנעים. סעיפים 1 ו-2 נתקבלו. החוק אושר בקריאה שנייה.

אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית. מי בעד אישור חוק הכנסת (תיקון מס' 2), התשנ"ו-1996, בקריאה שלישית?

הצבעה מס' 4

בעד החוק – 11

נגד – 2

נמנעים – אין

חוק הכנסת (תיקון מס' 2), התשנ"ו-1996, נתקבל.

היו"ר ד' תיכון:

11 בעד, שניים נגד, אין נמנעים. החוק אושר בקריאה שלישית. החוק הראשון בכנסת הנוכחית הופך עובדה. תודה לחבר הכנסת פנחסי.

הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק (תיקון מס' 2) (שמירת דינים)

(קריאה ראשונה)

היו"ר ד' תיכון:

אנחנו עוברים לנושא הבא על סדר-היום – הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק (תיקון מס' 2) (שמירת דינים), קריאה ראשונה. יציג את הצעת החוק שר המשפטים. בבקשה, שר המשפטים.

שר המשפטים י' נאמן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זו הזדמנות ראשונה בשבילי לעלות על הדוכן ולברך את יושב-ראש הכנסת הנבחר בהצלחה, בבריות גופא ובנהורא מעליא, כמו שמדובר בכל שליחי הציבור שעושים את שליחותם באמונה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה.

שר המשפטים י' נאמן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק שהממשלה מביאה היום לכנסת באה לקבוע הוראות בדבר שמירת הדינים שהיו קיימים לפני תחילתם של חוק-יסוד: חופש העיסוק משנת התשנ"ב ושל חוק-היסוד משנת התשנ"ד. כוונת ההצעה היא להגביר את היציבות של החוקים בתחומי המשק, המסחר והכלכלה שהיו בתוקף ערב תחילתם של חוק-היסוד, ולמנוע התדיינות מיותרת בדבר תוקף הוראותיהם, לרבות חקיקת המשנה שהוצעה מכוחם.

בוודאי זכור לחברי הכנסת שכיהנו בכנסת הקודמת, כי שר המשפטים הקודם, מכובדי וידידי פרופסור דוד ליבאי, הביא ביום 4 במרס 1996 הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק (תיקון), שביקשה להאריך את התקופה של שנתיים, שנקבעה בסעיף 10 לחוק-היסוד משנת התשנ"ד, לשלוש שנים. סעיף זה קבע, כי חיקוק הסותר את חוק-היסוד יעמוד בתוקפו עד תום שנתיים מיום תחילת חוק-היסוד המקורי. מכיוון שתקופה של שנתיים עמדה לפקוע ביום 10 במרס 1996, הרי כוונת ההצעה היתה לתת ארכה של שנה נוספת לתוקפם של החיקוקים הסותרים.

הצעת התיקון לחוק-היסוד אושרה בקריאה הראשונה במליאת הכנסת בישיבתה מיום 7 במרס 1996 והועברה לוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת. ועדת החוקה ראתה לנכון להאריך את התקופה לשנתיים. חבר הכנסת יצחק לוי, כיום שר התחבורה, הגיש הסתייגות, שלפיה שמירת הדינים תהיה בלתי מוגבלת בזמן, ברוח הדברים שהממשלה מביאה היום בהצעת החוק שלפני הכנסת. אולם מנימוקים שונים הצעת החוק לא הובאה, בסופו של דבר, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית לפני התפזרותה של הכנסת, והרי היא מוגשת עתה מחדש לקריאה ראשונה במתכונת אחרת.

כדי לסלק אי-הבנה רצוני לציין, כי החיקוקים שעליהם מדובר, אף שתוקפם כאילו פג ביום 10 במרס 1996, תוקפם הוארך מכוח סעיף 38 לחוק-יסוד: הכנסת, שזה לשונו: "כל חיקוק שתוקפו היה פוקע תוך שני החודשים האחרונים לתקופת כהונתה של הכנסת היוצאת, או תוך ארבעה חודשים לאחר שהכנסת החליטה להתפזר, או תוך שלושת החודשים הראשונים לתקופת כהונתה של הכנסת הנכנסת – יעמוד בתוקפו עד תום שלושת החודשים האמורים". לפיכך, אין מקום לטענה כי ההצעה שלפנינו באה להחיות חיקוקים שתוקפם פקע מכבר.

בנמקו את ההצעות לתיקון חוק-היסוד אמר פרופסור דוד ליבאי, בין היתר, את הדברים הבאים: "חופש העיסוק הוא מזכויות האדם החשובות בשיטתנו המשפטית, אך זכות זו בוודאי אינה עולה בחשיבותה על כבוד האדם, חירות האדם, פרטיות וכיוצא באלה. אך, כאמור, לגבי זכויות אלו קבעה הכנסת הוראה של שמירת דינים, וגם בנוסח של חוק-היסוד: החקיקה, אשר גובש בוועדת החוקה, חוק ומשפט, נקבע כי חקיקה קיימת תעמוד בתוקפה, גם אם היא סותרת את חוק-היסוד. לגבי חופש העיסוק, גם אם לא נקבעה הוראה דומה בדבר שמירת דינים, יש צורך בתקופת מעבר משמעותית.

"מאז קבלתו של חוק-היסוד: חופש העיסוק, החלה עבודה שמטרתה להתאים את החקיקה הקיימת להוראות חוק-היסוד. משרד המשפטים הפיץ לאחרונה תזכיר חוק הבא לתקן יותר מ-20 חוקים שונים, שיש בהם מגבלות עיסוק מטעמי גיל, אזרחות, התנהגות או עיסוקים נוספים. הצעה זו לתיקון מקיף באה להנהיג מדיניות חקיקתית מתואמת העולה בקנה אחד עם חוק-היסוד: חופש העיסוק. נמצאות בשלבי הכנה גם הצעות לתיקון חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, התשי"ח-1958, ופקודת היבוא והיצוא. התיקונים המוצעים נוגעים למספר רב מאוד של משרדי ממשלה, רשויות ציבוריות אחרות וגופים אחרים, והליך החקיקה, יש להניח, לא יהיה קצר".

ובהמשך הדברים: "תיקון זה דרוש כדי למנוע מצב של חוסר ודאות לגבי החקיקה הקיימת, במיוחד החקיקה הכלכלית הענפה העשויה לפגוע, בדרך זו או אחרת, בחופש העיסוק. ניתן פירוש רחב בפסיקה למושג 'חופש העיסוק', וחקיקה בתחומים שונים ומגוונים, לרבות רישוי מקצועות, הסדרת יבוא ויצוא, הגבלים עסקיים, הגנת הצרכן, דיני עבודה ועוד, יכולה להיות נושא לתקיפה משפטית. כדי לאפשר תקופה נוספת לבחינת חקיקה זו, מוצע לתקן את סעיף 10 לחוק-היסוד". סוף ציטוט דברי שר המשפטים דאז, פרופסור דוד ליבאי.

הממשלה סבורה כי קביעת תקופה לפקיעתם של חיקוקים הסותרים את חוק-היסוד: חופש העיסוק לא היתה מוצלחת. התברר בשתי הזדמנויות: פעם בשנת 1994, ושוב בראשית שנה זו, כי מלאכת הסריקה של החקיקה הקיימת על מנת לדלות בה את החיקוקים הסותרים היא קשה וכבדה ביותר. גם ההצעה שהוכנה במשרד המשפטים לתיקון של יותר מ-20 חוקים מן הסוג שבו מדובר עדיין לא זכתה להגיע אל שולחן הכנסת, ואעשה מאמצים לזרז את הנחתו של חוק זה על שולחן הכנסת, אך בכך לא נגענו אלא בקצה הבעיה.

שני נימוקים עקרוניים חיזקוני בדעתי, שיש לשמר את הדינים הסותרים ללא הגבלת זמן. הראשון, בחוק-היסוד: כבוד האדם וחירותו, שבו ניתנה הגנה חוקתית לזכויות היסוד, כמו שמירה על החיים, על הכבוד, על החירות ועל הפרטיות, נכללה בסעיף 10 הוראה המשמרת את הדינים שהיו בתוקף ערב תחילת חוק-היסוד. לדעתי, לא סביר שיהיה שוני בשני חוקי-היסוד בענייני זכויות אדם, וכשם שהכנסת החילה בשני חוקי-היסוד את עקרונות היסוד, כך ראוי שתעשה זאת בנושא שמירת הדינים.

הטעם השני: חוקי-היסוד בנושא זכויות אדם לא באו "חושך לגרש", כמאמרו של כבוד המשנה לנשיא בית-המשפט העליון, השופט בדימוס פרופסור מנחם אלון, במאמר שפרסם זה לא כבר. כאשר חוקקה הכנסת את חוקי-היסוד היה עליה לכבד את החוקים שחוקקה כנסת ישראל עד לאותו יום ואת החוקים שאותה כנסת נתנה להם תוקף אף שחוקקו על-ידי השלטון המנדטורי. לא מן המידה היה להעלות כורת על מערכת חיקוקים שאיש לא בדק מה היקפה ואיש לא הגה מה עשוי להתרחש במדינה אם יבוטלו במכת גרזן אחת.

חקיקה גורפת המשמיטה את תוקפם של חוקים לא ידועים היא חקיקה שאיננה טובה. היא מטילה דופי בכל החוקים ומעזזעת את היציבות שחייבת לחול במערכת הדינים.

ההצעה שלפנינו, טוב לה אילו התקבלה מלכתחילה, אבל טוב מאוחר מאשר לעולם לא. אין טעם לקצוב שוב ארכה לתוקפם של חיקוקים, שכן ברור היטב, כי בתום הארכה הנוספת נעמוד שוב במקום שבו עמדנו בשנת 1994, וכן היום. בכוחה של הכנסת היום לתקן מצב זה ולהימנע ממצב שבו ייפסלו הוראות חוק חשובות שהיו בתוקף ערב חוקי-היסוד של חופש העיסוק.

ברצוני להדגיש, כי משרד המשפטים ישקוד על שניים אלה: האחד – על בדיקת החקיקה החדשה עוד בשלבים הראשונים, לבל יהיו בה הוראות הפוגעות בחופש העיסוק; השני – להמשיך, ואולי גם ביתר שאת, את המאמצים לתקן את החוקים הקיימים כדי להוציא מהם הוראות הפוגעות בחופש העיסוק.

אבקש שהכנסת תאשר את הצעת חוק-היסוד בקריאה ראשונה ותעבירה לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

והערה בשולי הדברים. חוק-היסוד המקורי קובע, כי אין לשנות אותו אלא בחוק-יסוד שנתקבל ברוב של חברי הכנסת. המקובל הוא, כי חוק מתקבל בקריאה שלישית, ולפיכך יש מקום לפרש כי די ברוב המיוחס בקריאה השלישית. עם זאת, אני מציע, למניעת ספק, כי הכנסת תאשר את הצעת חוק-היסוד דן ברוב חברי הכנסת גם בקריאה הראשונה וגם בקריאה השנייה והשלישית. תודה רבה לכם.

היו"ר ד' תיכון:

תודה לשר המשפטים.

אדוני שר המשפטים, יש שאלה אליך.

שאל יהלום (מפד"ל):

אדוני השר, אתה מבקש היום הצבעה?

שר המשפטים י' נאמן:

לא. נרשמו רבים מאוד לדין. אני מניח שהדין לא יסתיים היום.

היו"ר ד' תיכון:

עד כמה שאני מבין, לא תהיה הצבעה היום. אבל אני לא מוסמך לומר זאת כל עוד לא הוגשה בקשה.

רבותי, רשימת הדוברים סגורה. אני רוצה להסביר, שהצעת חוק שהוגשה מטעם הממשלה בקריאה ראשונה, הדיון בה הוא דיון אישי, ואפשר שכל חבר כנסת יירשם לצורך דיבור. שלוש דקות לכל אחד.

ראשון הדוברים – חבר הכנסת משה שחל. אחריו – חבר הכנסת אברהם הירשזון. אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת אלי גולדשמידט, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת חגי מירום, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת וליד צאדק חאג'י-חיא, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת רחבעם זאבי, ואם הוא לא יהיה – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, ואם היא לא תהיה – חבר הכנסת פני בדש, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת האשם מחאמיד. בבקשה.

משה שחל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, זאת הזדמנות ראשונה לי לדבר כאשר אתה מנהל את הישיבה, ואני מנצל אותה כדי לברך אותך. אני חש את געגועיך לחזור ולנאום, ולכן הקשבתי קשב רב לנאום של שמות חברי הכנסת הרשומים – בתקווה שלא תוריד את זה ממכסת הזמן שלי.

היו"ר ד' תיכון:

אין בעיה.

משה שחל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לומר מראש, שאין לי התנגדות עקרונית להצעת החוק, אשר דומה לה הוגשה על-ידי קודמך, אדוני שר המשפטים, פרופסור דוד ליבאי בהיותו שר המשפטים. המהות שלה היא שמירת דינים, כאשר מקובל בחקיקת חוקי-היסוד שהתקבלו בכנסת לשמור את הדינים הקיימים כדי למנוע אי-יציבות במערכת המשפטית, אבל בדרך כלל לתקופת זמן מוגדרת, וזאת על מנת לאפשר למערכת העוסקת בבדיקת החקיקה שקדמה לחוקי-היסוד להתאים את עצמה לחקיקת היסוד. כך נהגו במקרים שונים ורבים, ואף במקרה הנוכחי, שבו נדרש התיקון, נקבעה בעת שהתקבל חוק-יסוד: חופש העיסוק, ב-10 במרס 1994, תקופה של שנתיים לשמירת דינים, שהסתיימה ב-10 במרס 1996, וכפי שאדוני אמר, בגלל המצב של הכנסת היה צורך להאריך את התקופה הזו.

ההצעה שאדוני מביא בפנינו היא לתיקון שאינו מגביל את שמירת הדינים בתקופת זמן. לגבי אי-הגבלה זאת, הקביעה ללא הגבלת הזמן, יש לי השגה, ואני מבקש ששר המשפטים ייתן את דעתו עליה.

דבר מקובל לעתים קרובות הוא, שמכסת הזמן שאנחנו קובעים אינה מספיקה כדי לסרוק את כל הדינים הקיימים, במיוחד בחקיקה שכרוכה בהרבה צווים שהוצאו ערב קבלת חוק-יסוד: חופש העיסוק. אם יידרש זמן נוסף, אני חושב שברצון תיתן הכנסת את התקופה הדרושה כדי שתהיה התאמה בחקיקה. מה עוד, אני לא כל כך מודאג, מפני שעוד לפני קבלת חוק-יסוד: חופש העיסוק, כפי

שכבוד שר המשפטים אמר, לא חיינו מבחינה משפטית ללא שמירה על זכויות אלה. נדמה לי שעוד מהפסיקה הראשונה שהיתה במדינה, בז'רנו, מ-1949, הדברים האלה נקבעו מפורשות על-ידי בית-המשפט. לכן ההיענות היא במקומה.

אומר דבר נוסף: בכל חקיקת חוקי-היסוד, בית-המשפט בבואו לפרש חוק קיים, ינסה להתאים אותו לרוח החקיקה החדשה, וגם זה דבר מקובל. במהות אין בעיה, אבל לשני הכיוונים. גם לממשלה אין מה לחשוש, כי גם היום היא נמצאת מבחינה משפטית במצב שבית-המשפט ינסה ככל האפשר לפרש דינים קיימים על-פי חוקי-היסוד שנתקבלו וקיבלו מעמד תחיקתי גבוה מבחינת הפרשנות של בית-המשפט.

לכן, אני מציע להעביר את החוק תוך הסכמה שתקופת שמירת הדינים המבוקשת תוגבל אף היא לשנתיים מיום קבלתו על-ידי הכנסת, נאמר עד מרס 1998. אני מקווה שעד אז תוכלו לבצע את הסריקה הדרושה כדי להתאים את הדינים הקיימים לחוק-היסוד. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה לחבר הכנסת משה שחל. חבר הכנסת אברהם הירשזון – איננו. חבר הכנסת אלי גולדשמידט – איננו. חבר הכנסת חגי מירום – איננו. חבר הכנסת וליד צאדק חאג'י-יחיא – איננו. חבר הכנסת רחבעם זאבי – איננו. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי – איננה. חבר הכנסת פני בדש – איננו. חבר הכנסת האשם מחאמיד – איננו. חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו. חבר הכנסת מיכאל איתן – איננו. חבר הכנסת משה גפני היה ואיננו. חבר הכנסת מאיר שטרית – איננו. חבר הכנסת יונה יהב היה ואיננו. חבר הכנסת אופיר פינס-פז – איננו. חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה היה ואיננו. חבר הכנסת מיכה גולדמן – איננו. חבר הכנסת שאול יהלום, בבקשה.

רבותי, כל חברי הכנסת שנרשמים ייטיבו לעשות, אם בכוונתם שלא להשתתף, אם ימחקו את שמותיהם בעוד מועד.

אפי אושעיה (העבודה):

צריך לגנות את התופעה.

היו"ר ד' תיכון:

אתה רואה שלא קורה דבר. משום תחילתה של הכנסת אני נוהג לרענן כמה כללים. בבקשה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה להציע, שכל חבר כנסת שנמצא באולם יקבל את הזמן של מי שקדם לו ולא היה באולם. אני בטוח שאז התפוסה באולם תהיה הרבה יותר גבוהה.

אני כמובן תומך בהצעת החוק. אין זה פלא ואין זה סוד שהצעת החוק הזאת קרמה עור וגידים, לא רק בגלל אותם חוקים שיש צורך לסרוק אותם ולמצוא איך הם ייפגעו אם התיקון הזה לא יהיה, אלא הדבר הדחוף, שעבר את מבחן בג"ץ, היה הנושא של ייבוא בשר לא כשר. אנחנו טענו שהנושא הזה חייב להיות אחד ממאפייני אופיה היהודי של מדינת ישראל.

נכון שהיום מגישה את החוק ממשלה עם קואליציה חדשה, אבל גם בממשלה הקודמת, בהרכב קואליציה שונה, היתה הסכמה, כפי ששר המשפטים קרא מעל הדוכן כאן את דבריו של שר המשפטים הקודם, פרופסור דוד ליבאי. היתה הסכמה שהיתה מוגבלת בזמן, ויפה שהיתה הסכמה.

אני רוצה לומר, שאני מכבד מאוד את הודעתו של שר המשפטים, פרופסור נאמן, שדווקא מתוך תמיכה בחוק לא תהיה היום הצבעה.

אני חושב, שאנחנו צריכים להיכנס לתקופה חדשה, שבה חוקי-היסוד יתקבלו בכנסת הזאת תוך הסכמה יותר רחבה של הבית, גם חוקי-יסוד שחלקם לא התקבלו בקדנציה הקודמת. אני חושב שראויים חוקי-יסוד שיתקבלו ברוב גדול של חברי הבית. ראויים חברי הבית וראויים החוקים שיעשה מאמץ גדול של כל חברי הכנסת ושל אלה שעוסקים בכך באופן יותר פרטי כדי להגיע להסכמה כזאת, על-ידי פשרות ועל-ידי ויתורים, להגיע לכך שחוקי-היסוד יתקבלו ברוב – אינני יודע מהו רוב גדול – יתקבלו בקונסנסוס רחב יותר מאשר מחצית מחברי הבית ועוד אחד או שניים.

אני מקווה שהחוק יתקבל בנוסח של הממשלה, אבל אינני שולל את הצעתו של השר לשעבר, חבר הכנסת שחל, שהוא יתקבל לתקופה מוגבלת ואחר כך נעשה שוב סריקה.

בכל אופן, אני בהחלט מקבל את הצעתו של השר, שהיום נערוך את הדיון ותשובת השר וההצבעה יהיו במועד אחר, כאשר תהיה הסכמה רחבה של כל חלקי הבית, ואז נתחיל בתיקון הזה. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה לחבר הכנסת שאול יהלום.

חבר הכנסת רפאל אלול – איננו באולם. חבר הכנסת דדי צוקר, בבקשה.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לומר כמה מלים לגבי הצעת החוק הקונקרטית הזאת, ובסיום דברי אבקש להתייחס גם לדבריו של חבר הכנסת יהלום, שבימים הקרובים אמור להתמנות ליושב-ראש ועדת החוקה, כי נדמה לי שלפחות ברמה הזאת של השיח הפומבי הזה אנחנו עולים על אפיק חדש. אני שמחתי על הדברים של חבר הכנסת יהלום.

אשר להצעת החוק הזאת. אני רוצה לפנות להיסטוריה ולהזכיר מה היה סעיף שמירת הדינים, להזכיר שכאשר נקבעה דיפרנציאציה בין חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו לבין חוק-יסוד: חופש העיסוק, שמירת הדינים היתה חלק מאותה הסכמה בין סיעות הבית, או אם אתם רוצים חלק מן הוויתור שוויתרו החילונים לדתיים בוועדת החוקה, כחלק מאותו ניסיון הסכמה שהגיעו אליו כאשר חוקקו את שני החוקים. כלומר, מלכתחילה לא היתה כוונה לשמירת דינים, אדוני השר, אלא זה היה חלק מפשרה, שאני שלם אתה. היא לא היתה בחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו. הסעיף היה בחוק-יסוד: חופש העיסוק, שאמר שניתן זמן הכנה לממשלה, לשנתיים, ואחר כך תוקפו של חוק-היסוד יהיה כמובן מעל חוקים רגילים שיצטרכו לשנות עצמם ולהתאים עצמם לנורמות של חוק-היסוד.

אלא שמשדך המשפטים העמיד פחות מדי אנרגיה ופחות מדי משאבים כדי לעשות את העבודה שצריכה היתה להיעשות, ולכן היתה דחייה נוספת לשנתיים. כלומר, הסיפור לא מתחיל באידיאולוגיה, בכל הכבוד, הוא לא מתחיל באיזה ספירות עליונות של הסכמה או אי-הסכמה לאומית, אלא בעובדה שלרשותו של המשנה לשעבר של היועץ המשפטי, שעוסק עכשיו בעבודה הזאת, לא עמד מספיק כוח אדם ומספיק זמן כדי להשלים את העבודה. אם זה אכן כך – לפי דעתי, לא צריך לסגת מן העיקרון שאין שמירת דינים בחוק-יסוד: חופש העיסוק – בואו ניתן עוד זמן למשרד, פעם שלישית, שנתיים נוספות. בשנתיים אפשר לסיים את העבודה.

כמי שכבר דיבר על העניין הזה עם מר גוברמן יותר מפעם או פעמיים, נדמה לי שבשנתיים נוספות אנחנו יכולים לסיים את העבודה, חבר הכנסת יהלום. כן, לפי דעתי כל עניין הבשר היה תאונה, כי איש לא חשב שחוק-יסוד: חופש העיסוק יחול דווקא על הסוגיות הללו. לפי דעתי, בשנתיים, בהקפדה, ניתן לסיים את העבודה.

האלטרנטיבה היא, שהשינוי הראשון בחוק-יסוד של הממשלה הזאת יהיה סוג של נסיגה. נכון, היא לא נוראה. אני מסכים אתכם לגבי שאלת ההרמוניה בין החוק הזה לבין חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, וההרמוניה חשובה. אני מסכים גם שלהגיע לאבסורד, כפי שחוק-יסוד: חופש העיסוק הוגדר על-ידי שופטי בית-המשפט העליון, כמלכת הזכויות, זה באמת מצב קצת מוזר. הוא לא מלכת הזכויות. זו זכות חשובה, אבל לא מלכת הזכויות. אבל להתחיל את השינויים בחוק-היסוד בנסיגה, בגריעה מהישג של חוק-יסוד, זה נראה לי לא יאה, לא נאה.

לכן, אני כן מציע להעביר את זה בקריאה ראשונה כמו שזה הוגש, ואחר כך להסכים על שנתיים שבמהלכן יתחייב משרד המשפטים לסיים את העבודה ולתקן תיקונים רבים שבהם יש הגבלות לחופש העיסוק מטעמי גיל, מטעמי מגורים ולאום, אלף ואחת סוגיות שבהן עוסקים מר גוברמן וצוותו המצומצם מדי, אדוני השר. אם הצוות הזה ימשיך לעבוד, הוא יתקשה לסיים את העבודה בזמן. נדמה לי שראוי שהעבודה הזאת תתוגבר מאוד.

עד כאן עמדתי, וזו ההצעה שלי שתהיה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

אני מבקש להמשיך את הקו שבו התחיל חבר הכנסת יהלום ואת מה שאמרתי פה מעל הדוכן הזה אתמול, כאשר דנו בהרכבה של ועדת החוקה. ייתכן שארבע השנים הללו נוחות יותר להגיע להסכמה, כי יש פחות חרדות, כי לא ה"שקוצים" ישבו ליד ההגה. ארבע השנים הללו, אסור לתת להן לעבור בלי ניסיון אמיתי להגיע להסכמה, וכל מה שמגיע להסכמה אפשר לחוקק אותו. יכול להיות שלא נביא את המשיח בארבע השנים הקרובות, יכול להיות שהוא עוד יתמהמה, אבל אם אפשר לקרב את פעמיו – ולפי דעתי אפשר לקרב את פעמיו בויתורים ובפשרות, כן, בויתורים ובפשרות, ולא להיות במצב שבו המושג יהודי יתנגח עם המושג דמוקרטי, ודמוקרטי ישלול את המושג יהודי; אסור להגיע למצב הזה, אתה מטעמך ואני מטעמי וכל אחד שיושב פה באולם מהטעמים שלו – אסור להביא לקונפליקט הזה; צריך לנסות למצוא את הפשרות שבאמת יביאו למידה די גדולה של הרמוניה בין שני המושגים: מדינה יהודית ומדינה דמוקרטית. חבל יהיה להפסיד את ארבע השנים האלה. נתנו לנו את ההזדמנות הזאת, בואו ניקח אותה. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת לנדאו איננו באולם. חבר הכנסת דוד ליבאי, בבקשה.

דוד ליבאי (העבודה):

כבוד יושב-ראש הכנסת, חברי הכנסת, ראשית, גם אני רוצה בתחילת דברי לברך אותך בכל לב על בחירתך לכהונה רמה זו, לאחל לך הצלחה ולהציע לך שיתוף פעולה מלא בניווט ענייניה של הכנסת.

היו"ר ד' תיכון:

תודה.

דוד ליבאי (העבודה):

שנית, הרשו נא לי לברך את חברי המלומד פרופסור יעקב נאמן עם בחירתו כשר המשפטים ועל נאומו הראשון בכנסת היום. אני מאחל לו הצלחה רבה.

נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת, חוק-יסוד: חופש העיסוק התקבל בכנסת לראשונה בשנת התשנ"ב, והנוסח הנוכחי שלו התקבל בשנת התשנ"ד, בחודש מרס 1994. היום הכנסת מודעת לקיומו של חוק-היסוד והיא שוקלת אם הצעות החוק העומדות בפניה תואמות את הוראות חוק-יסוד זה.

כפי שאמרתי בכנסת ביום 4 במרס 1996, במשך שנים רבות חוקה הכנסת חוקים רבים בלי שהיתה צריכה להביא בחשבון כי קיימת נורמה חוקתית אשר מגבילה את כוחה לחוקק חוקים. כאשר התקבלו חוקי-היסוד בדבר זכויות האדם בשנת 1992, היתה הכנסת צריכה להחליט מה דינם של חיקוקים אשר התקבלו לפני תחילתם של חוקי-היסוד. הכנסת בחרה אז בשתי שיטות שונות לגבי שני חוקי-היסוד. בחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו נקבע העיקרון של שמירת דינים. כלומר, שחוקיקה שהיתה

בתוקף לפני תחילתו של חוק-היסוד תעמוד בתוקפה, ללא הגבלת זמן, גם אם היא אינה עומדת בהוראותיו של חוק-היסוד. ואילו לגבי חוק-יסוד: חופש העיסוק בחרה הכנסת בשיטה שונה וקבעה הוראת מעבר מוגבלת, ונקבע כי החקיקה הקיימת תעמוד בתוקפה לתקופה של שנתיים, אך חקיקה זו תפורש ברוח הוראות חוק-היסוד. הוראה דומה נקבעה בחוק-היסוד אשר החליף, כידוע, את חוק-היסוד המקורי בשנת 1994.

אמר שר המשפטים יעקב נאמן, שתקופת המעבר הסתיימה ב-10 במרס שנה זו וכוחה הוארך למשך שלושה חודשים מכוח סעיף 38 לחוק-יסוד: הכנסת.

חופש העיסוק הוא אכן מזכויות האדם החשובות בשיטתנו המשפטית, ואכן אמרתי בכנסת בזמני, כי זכות זו אינה עולה בחשיבותה, לפחות לא בעיני, על כבוד האדם, חירות האדם, הזכות לפרטיות וכיוצא באלה.

הכנסת קבעה לגבי זכויות אלו הכלולות בחוק-יסוד: חופש האדם וחירותו הוראה של שמירת דינים. הנכון הוא שגם בנוסח של חוק-יסוד: החקיקה, אשר הכנו וגיבשנו בוועדת החוקה, חוק ומשפט, הצענו כי תהיה נורמה כללית, ולפיה החקיקה הקיימת תעמוד בתוקפה גם אם היא סותרת חוק-יסוד. אבל עשינו זאת בהנחה, שתהיה הסכמה רחבה בבית הזה להעביר את חוק-יסוד: החקיקה ונעביר זאת בהנחה שנשמור על יציבות החוקים ושלא נפגע בתוקפם של חוקים קודמים כאשר תתקבל הנורמה החשובה החדשה, שחוק-היסוד אכן עליונים הם וחשובים הם מהחוקים הרגילים של הכנסת ומנחים את הכנסת וגם את הרשות המבצעת בהליכי החקיקה. כלומר, היינו מוכנים לשלם את מחיר הפגיעה בזכויות היסוד בחוקי העבר על-ידי מתן תוקף לשמירת תוקפם של החוקים הקיימים, בתנאי שנגיע לנורמה כללית מוסכמת של עליונות חוק-היסוד על החקיקה הרגילה של הכנסת. אנחנו נגיע לכך, בלאו הכי בתוקף פסיקת בית-המשפט העליון.

המחשבה היתה שנעביר תיקון לחוק-יסוד: חופש העיסוק בכנסת היוצאת ביחד עם חקיקת חוק-יסוד: החקיקה. לא הצלחנו בכך.

לכן, אם נתמוך היום ביוזמת החקיקה של הממשלה, ובה בלבד, אנו מרעים את מצב ההגנה על זכויות הפרט על-ידי שמירת תוקף דינים קודמים שאינם מתיישבים עם הוראות חוק-היסוד.

משרד המשפטים עבד והכין תיקון ל-20 חוקים שונים בתקופת כהונתי, והבעיה, חבר הכנסת דדי צוקר – אני מגיב על דבריו – איננה של חוסר החריצות במשרד המשפטים גרידא, אלא רוב החוקים שבהם מדובר, שיש לחוק-יסוד: חופש העיסוק השלכה לגביהם, הם חוקים כלכליים, הם חוקים בתחום דיני החקלאות, דיני העבודה. הם חוקים שלא שר המשפטים אחראי לגביהם, אלא שרים אחרים בממשלה. ואותה חריצות שגילה משרד המשפטים, או מחלקת החקיקה של משרד המשפטים, בבחינת חוקים שונים לאור חוק-יסוד, קשה לי לומר שמצאתי במשרדים אחרים.

לכן, בהיותי שר המשפטים אכן הבאתי לממשלה יוזמת חקיקה כדוגמת ההצעה שהביא בפנינו היום השר נאמן, אבל הדגשתי אז, שהדבר תלוי גם בהעברת הצעת חוק-יסוד: החקיקה. והממשלה היוצאת החליטה לתקן את חוק-יסוד: חופש העיסוק ולקבוע, כי דברי החקיקה אשר התקבלו לפני קבלת חוק-היסוד בשנת 1994 ימשיכו לעמוד בתוקפם לא לתמיד, אלא לשנה אחת נוספת בלבד, וזאת משום שבאותו שלב כבר ראינו את המכשולים בפני העברת חוק-יסוד: החקיקה. ולא אסתיר

מכם, שלממשלה היוצאת היתה נכונות להתפשר בוועדת החוקה, שאותה הוראה בחוק-היסוד השומרת על תוקף הדינים הקודמים תוארך בשנתיים כדי לאפשר לממשלה להכין בתוך שנתיים התאמת חוקים. ואומנם ועדת החוקה, חוק ומשפט, כפי שהשר נאמן ציין, בצדק, קיבלה החלטה בהתאם.

אני תומך בתיקון חוק-היסוד בנושא זה, כדי למנוע מצב של חוסר ודאות לגבי החקיקה הקיימת, כפי שאמר שר המשפטים, במיוחד החקיקה הכלכלית הענפה עלולה להיפגע. מאחר שניתן פירוש רחב למושג "חופש העיסוק", הרי מדובר בחקיקה רבה בתחומי רישוי מקצועות, רישוי עסקים, הסדרת יבוא ויצוא, הגבלים עסקיים, הגנת הצרכן, דיני עבודה ועוד, ולא הייתי רוצה להשאיר את כל החקיקה הקיימת חשופה לביקורת ולתקיפה בבג"ץ בלי שניתנה הזדמנות או שנערכה בדיקה מספקת על-ידי הממשלה ועל-ידי ועדת החוקה, חוק ומשפט לגבי התוצאות של תקיפה אפשרית שכזאת בפני בית-המשפט העליון.

לכן סברתי, שכשם שהממשלה היוצאת החליטה להסכים למתן ארכה נוספת לממשלה להביא ביוזמתה להתאמת החוקים הקיימים להוראות חוק-יסוד: חופש העיסוק במשך שנה או שנתיים, אנחנו נחזור על עמדתנו זו גם כאן, משום שלי יש יסוד לחשוש, שאם הכנסת לא תעשה כן, נהיה צפויים לזעזועים בשל הספק בתוקפם של חוקי חירום ופיקוח שונים, בייחוד בתחומי החקלאות, המים, הגנת הצומח והגנה על מצרכים ושירותים. כנגד זה, אין אני רואה סיבה משכנעת לתת חסינות עולם לחוקים המפירים באופן בוטה את עקרונות חוק-יסוד: חופש העיסוק.

צריך להדגיש, שלחוק-יסוד זה יש השלכה על עבודתו של כל אדם ועל פרנסתו, על מדיניות כלכלית ומשקית, ויש מקום לבחון מעת לעת אם חוקים בתחום זה עומדים במבחן עקרונות חופש העיסוק.

אני ער לכך, שהתיקון שמוצע כאן אינו מונע התערבותו של בית-המשפט במקרים של פגיעה רצינית בחופש העיסוק, גם כאשר מדובר בחקיקה הקיימת, שהרי בית-המשפט העליון יכול להשתמש בכלים פרשניים, כפי שהוא עושה בפועל, כדי לתת לחקיקה פירוש העולה בקנה אחד עם עקרונות חוק-יסוד: חופש העיסוק.

אשר על כן, אני אחזור על העמדה שהביע כאן הדובר הראשון של סיעתי, השר לשעבר משה שחל, כשאמר, שאם שר המשפטים הנכבד יודיע שהוא מסכים לתקן את סעיף 10 לחוק באופן שהוראות החיקוקים הקודמים יעמדו בתוקף שנתיים נוספות בלבד, אנחנו כולנו נתמוך בהצעתו. אם הוא יעמוד על כך שיתוקן חוק-יסוד זה בלבד, כפי שמוצע היום, באופן שתינתן חסינות לתמיד לחקיקה הקיימת בפני עקרונות חוק-היסוד הזה, אנחנו נצטרך לשקול את עמדתנו וייתכן מאוד שנתנגד לתיקון המוצע מהשיקולים שהסברתי.

אני מודה לך מאוד, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' תיכון:

תודה.

חבר הכנסת סילבן שלום – איננו. חברת הכנסת נעמי בלומנטל – איננה. חבר הכנסת אליעזר זנדברג – איננו. חבר הכנסת יהודה הראל – איננו. חבר הכנסת עמנואל זיסמן – איננו. חברת הכנסת נעמי חזן – איננה. חברת הכנסת דליה איציק – איננה. חבר הכנסת יורי שטרן, בבקשה.

יורי שטרן (ישראל בעלייה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מצטרף לברכות לשר המשפטים. היה לנו קטע מאוד פרודוקטיבי במשא-ומתן הקואליציוני, שבעזרתו השגנו הסכמים שענו על הציפיות של שני הצדדים. אני מקווה שברוח זו גם תוכל, אדוני השר, לפתור הרבה מאוד בעיות שמשרד המשפטים מופקד על פתרון.

אתמול הודעתי בישיבת הנהלת הקואליציה, כנציג הסיעה שלנו בהנהלת הקואליציה, שלא נתמוך בהצעת הממשלה, לפחות לא השבוע. אחר כך החלטנו שלא נתמוך בצורה כזאת בהצבעה, אם תתקיים היום. זאת מסיבות שבחלקן כבר פורטו פה. [32]

ה כפי שהוא היום, כאשר חופש העיסוק הוא הערך העליון, ויתר החוקים, בכל ערעור בבית-המשפט, הם בעצם חוקים שסותרים את חופש העיסוק והם צריכים לפנות דרך לחוק-היסוד – הוא אולי מצב לא טוב, כי עדיין נשמרים הרבה מאוד נהלים, חוקים ותקנות במשק, במיוחד בתחום הכלכלי, שסותרים את חוק-היסוד. אבל יש דרך להגן על חופש העיסוק באמצעות פנייה פשוטה לבית-המשפט. עדיף, כמובן, לבטל את התקנות והחוקים שעומדים בסתירה לחוק-היסוד, שאין בהם תועלת לציבור, שהם לא לטובת הכלל והם סותרים את יסודות השלטון הדמוקרטי.

הצעת הממשלה – ואני מבקש לשקול אותה מחדש – מעמידה את כל החוקים הקיימים, לרבות אלה שסותרים את חוק-היסוד, באותה רמה, פחות או יותר. אז צריך ללכת לפרשנות ולהוכיח כל פעם מחדש, שברוח חוק-יסוד: חופש העיסוק צריך לפרש את הנהלים הקיימים כך או אחרת.

הממשלה החדשה הכריזה על כוונתה לעסוק בליברליזציה מקיפה מאוד של המשק הישראלי. אני חושב שזו משימה חשובה ביותר. לזכותה של הממשלה הקודמת נאמר, שגם היא עשתה לא מעט בתחום הזה. אבל, לדעתי, מרכזיות כזאת של ליברליזציה כלכלית עוד לא היתה בשום ממשלה קודמת.

אנחנו עומדים פה מול אוסף של חוקים ונהלים שמגבילים את החקיקה הליברלית ואת התקדמות הרפורמות בתחום הכלכלי. מוצע לנו היום לצלם את המצב ולהגיד: כך יהיה לעולם, כל עוד לא יבוטלו חוקים ספציפיים זה אחר זה. אני חושב שהדרך הזאת תקשה ביצוע רפורמות שונות. אני חושב שאנחנו סותרים את המטרות שלנו ברגע שאנחנו מחליטים כך. אני חושב שהעבודה שנעשתה קודם במשרד המשפטים, עבודה של סקירת החוקים הקיימים, הנהלים הקיימים והתקנות הקיימות בניסיון להביא להתאמה בין הקיים לבין מה שנדרש מחוק-היסוד – זו הדרך הנכונה. יש להמשיך בה, ויש להגביל את תוקף החוקים הקיימים – שהתקבלו בטרם התקבל חוק-יסוד: חופש העיסוק – עוד בשנתיים, ולא יותר מזה; כאשר ההנחיה למשרד המשפטים צריכה להיות – להמשיך ולהרחיב את העבודה החשובה של התאמת החקיקה הקיימת לדרישות חוק-היסוד.

אני חושב, שאין בזה פגיעה כלשהי באותן מטרות חשובות שפורטו פה, מבחינת מניעת זעזוע במערכת, מבחינת השמירה על אינטרסים של הציבור הדתי בסעיפים החשובים לו וכדומה.

לכן, אני מבקש לשנות את הצעת הממשלה בקטע הזה ולהביא בשבוע הבא להצבעה הצעה להאריך את תוקף הדינים הקיימים עוד בשנתיים. אז, ברוח הרפורמה המקיפה, יש להמשיך ולתקן את החקיקה הקיימת. תודה.

משה שחל (העבודה):

ישר כוח.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת מיכאל קליינר – לא נוכח. חבר הכנסת אדיסו מאסלה – לא נוכח. חבר הכנסת טלב אלסאנע, אחרון הדוברים, בבקשה.

אדוני שר המשפטים, האם אתה מבקש לדחות את ההצבעה?

משה שחל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אי-אפשר לבקש לדחות את ההצבעה. אפשר לבקש רק שהוא ישיב על ההצעה במועד אחר.

היו"ר ד' תיכון:

התוצאה היא אותה תוצאה.

משה שחל (העבודה):

הכנסת איננה מבחן לתוצאות. לכנסת יש תקנון.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת שחל, אני שמח שאתה חוזר לכושר, אבל התוצאה היא אותה תוצאה. חוץ מזה, השר עוד לא הודיע דבר. אני רק שאלתי.

משה שחל (העבודה):

הזמנת אצלו, אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ד' תיכון:

לא הזמנתי אצלו דבר.

חבר הכנסת טלב אלסאנע, בבקשה.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני סבור שהצעת החוק לתיקון הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק היתה במקומה, אלמלא התוספת שניתנה כאן, או חוסר ההגבלה.

כולם יודעים מה חשיבותו של עקרון חופש העיסוק ומה היה ההישג האדיר בחקיקת חוק-יסוד: חופש העיסוק וחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו. אלה שני חוקים שתופסים לעצמם מעמד של כבוד בחקיקה הישראלית ומהווים צעד או נדבך חשוב לקראת קיומה של חוקה במדינת ישראל, אשר תהווה אבן בוחן לכל מערכת החקיקה העתידית. אבל, בעצם, מסרסים את חוק-יסוד: חופש העיסוק על-ידי ההגבלה הזאת, שלפיה מונעים ביקורת שיפוטית לגבי חוקים אשר סותרים את מהותו ואת רוחו של חוק-היסוד הזה. הרי אנחנו עושים דבר אחד, אבל פועלים לפי היפוכו של דבר. מצד אחד, אנחנו מאמינים בעקרון חופש העיסוק ומעלים אותו על נס, ומצד שני, רוצים לשמור את העיוותים ואת החקיקה המפלה והמעוותת אשר היו קיימים במשך שנים. לדעתי, ברגע שאנחנו מאמצים את העיקרון הזה, ברגע שמכירים בחשיבות זכות היסוד הזאת, אסור להגביל את הזכות הזאת. צריך לתת לבית-המשפט לבדוק את מידת התאמתה של החקיקה הקיימת לאור החוק הזה ולא להנציח את העוול ואת החקיקה שמפלה או איננה תואמת את העיקרון המעוגן בחוק-היסוד הזה.

אולם ברגע שבאים ואומרים, ובצדק, ששנים רבות פעלה הכנסת ופעלו אנשי העסקים על-פי חוקים קיימים, לא ניתן לבוא אליהם ביום בהיר אחד ולהגיד להם: רבותי, צריך להפסיק את כל הפעילות שלכם ואת כל העסקים שלכם מפני שהם סותרים, או לאפשר שינוי מהותי במשק הישראלי. צריך לאפשר להם להתארגן. צריך לבדוק באופן יסודי את החוקים הקיימים, ולכן צריך ארכה של שנתיים. שנתיים הן תקופה סבירה. מאז כניסת חוק זה לתוקף חלפו שנתיים. מדוע באים היום להאריך את התוקף? ומדוע מאריכים את התוקף ללא הגבלת זמן?

כבוד שר המשפטים, אני רוצה לשאול אותך: מדוע צריך לשמור את התוספת הזאת של שמירת דינים ולהכניס אותה לחוק-היסוד הקיים ללא הגבלה, לנצח, כשיכול להיות שיש חוקים שהם טעונים שינוי

והם אינם תואמים את רוחו של העיקרון הנעלה הזה? מדוע לא ניתן לבצע את הבדיקה בצורה הרציונלית, בפרק זמן של שנה-שנתיים, ולהתאים את החוקים הקיימים לעיקרון שאליו אנחנו שואפים?

מדוע צריך לסרס ולהגביל את תוקפו של החוק? במצב הקיים יש לנו חוק שטוב לשמור אותו, או לתלות אותו על הקיר, כי הנפקות שלו היא לא רטרואקטיבית. הנפקות היא מחקיקתו והלאה, מיום חקיקתו ולעתידי. מה הנפקות שלו לגבי חוקים קיימים שמסדירים את מערכת היחסים העסקית עד היום? מדוע הוא לא יכול להשפיע? לכן, לדעתי, צריך להגביל את תוקף התיקון המוצע כאן לפרק זמן שלא יעלה על תקופה של שנה-שנתיים לכל היותר.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. כן, אדוני השר.

דוד צוקר (מרצ):

שלא יעלה להשיב.

היו"ר ד' תיכון:

לא, לא, לא, אם אתה עולה, אדוני השר, משם, מן המיקרופון.

משה שחל (העבודה):

צריך להצביע.

היו"ר ד' תיכון:

רק רגע, רק רגע, רבותי. אדוני השר. רק רגע, אדוני השר. חבר הכנסת שחל, מה קורה לך כאן? אדוני השר, תקשיב לי, אתה יכול לדבר מן המיקרופון, מאחד המיקרופונים, או זה או זה.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

יש פה כל מיני — — —

היו"ר ד' תיכון:

הוא מציע הצעה לסדר הדין.

שר המשפטים י' נאמן:

כיוון שאדוני היושב-ראש הזמין אותי, רציתי לומר שברוח הדברים שנשמעו פה – לנסות להגיע לקונסנזוס, להבנה – אני מבקש לא להשיב בשלב זה ולהשיב באחת הישיבות הקרובות, בהתאם למה שיהיה פה בדיונים הפנימיים. תודה רבה.

משה שחל (העבודה):

בסדר גמור, מצוין.

היו"ר ד' תיכון:

תודה, רשמנו לפנינו את הודעת השר.

הצעה לסדר-היום

הסכנה של חידוש העימות הערבי-הישראלי

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום. השר ישנו? הסכנה של חידוש העימות הערבי-הישראלי – הצעה לסדר-היום מס' 229, של חבר הכנסת משה שחל. יש לו יום פורה. בבקשה. ילמדו השרים לשעבר משני שרים לשעבר שנוכחים כאן. בבקשה.

משה שחל (העבודה):

תודה רבה. אדוני היושב-ראש, אני מודה לך. אני רק מחפש את השר שצריך להשיב לי.

היו"ר ד' תיכון:

השר היה כאן לפני דקה.

משה שחל (העבודה):

אני לא מוצא אותו, ואני זוכר את יושב-ראש הכנסת, שהוא במקרים אלה – –

היו"ר ד' תיכון:

היה מפסיק את הדיון.

משה שחל (העבודה):

– – היה מפסיק את ישיבות הכנסת כאשר שר לא היה נוכח.

היו"ר ד' תיכון:

והוא למד את זה מסגן יושב-ראש הכנסת בשנים 1981-1984, שהוא היה סוגר ועוד איך סוגר.

משה שחל (העבודה):

אותו סגן יושב-ראש עומד גם היום.

היו"ר ד' תיכון:

שמו היה חבר הכנסת משה שחל.

משה שחל (העבודה):

נכון מאוד.

היו"ר ד' תיכון:

הנה השר הגיע, אתה יכול להתחיל.

משה שחל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר המתאם, אני רוצה לומר, כי מי שהקשיב להופעות הפומביות של ראש הממשלה מר נתניהו בארצות-הברית, יודע שנאומו של ראש הממשלה נתניהו בפני הקונגרס האמריקני היה נאום מצוין. הוא היה נאום שנועד לקצור מחיאות כפיים. הוא היה נאום של אדם המבין היטב את קהל שומעיו, ממש כבן המקום. הוא היה נאום באמריקנית, של יליד המקום. אפשר להגיד בקיצור, שביבי נתניהו הוא יותר אמריקני מאמריקני. האנגלית האמריקנית – –

שר הבריאות צ' הנגבי:

— — —

משה שחל (העבודה):

חבר הכנסת צחי הנגבי, השאלה איננה המקור אלא – – – אני לא התכוונתי לשום דבר אחר. רק אמרתי – הוא היה אמריקני יותר מאמריקני. המינון היה נכון, הפניות היו נכונות, תקופת הזמן של הנאום. אדוני היושב-ראש, השאלה היא אם כך היה במהות, ולצד לא כך היה במהות. מסיבת העיתונאים שלו עם הנשיא קלינטון דמתה יותר לעימות בינו לבין שמעון פרס, ובתוכן שלה היא היתה כאילו ביבי נתניהו שכח שהוא ראש ממשלה והוא ראה את עצמו עדיין מועמד במערכת הבחירות. היתה בהופעה במסיבת העיתונאים יותר התחמקות מהצהרות של מדינאי. אפשר להגיד שזה היה מעין "תחמון" פוליטי. לא היה צורך בזה.

אבל, אדוני היושב-ראש, אציין שתי שגיאות, אולי מן החמורות ביותר, שהיו בשני תחומים. תחום אחד, התחמקות ממתן תשובות פשוטות על שאלות פשוטות. ותחום השני – הפגיעה בעולם הערבי ללא צורך.

בתחום הראשון אמנה כמה דברים. בעוד הוא מתחמק מאמירה פשוטה וברורה שישראל תכבד את ההסכמים שחתמה עליהם ותקיים פגישות עם ראשי הרשות הפלשתינית, לרבות היושב-ראש שלה, דיבר על תקשורת, דיבר בגמגום, אבל לו היה תיאום בינו לבין שרי ממשלתו, גם אז הייתי בא ואומר: יש ממשלה שממילא אין לי אמון בה, ניחא. למחרת מודיע שר החוץ דוד לוי כי תהיה פגישה עם ערפאת, בתוך שבועיים, הוא מציין גם מועד. הוא אומר, כנראה בין שר החוץ דוד לוי לבין יאסר ערפאת, אבל, דוד לוי, איש פוליטי בעל חושים פוליטיים יוצאים מן הכלל; אני הכרתי אותו, ישבתי איתו בממשלה אחת קרוב לשבע שנים. הוא בא ואמר – לפני הפגישה הזאת תהיה פגישה בין ראש הממשלה לבין יאסר ערפאת. אני שאלתי את עצמי, לשם מה היה צורך בגמגום הזה? אם הוא הולך להיפגש, שיאמר את זה. אם הוא לא הולך להיפגש, גם אז מוטב שיאמר את זה. האמינות שלו כראש ממשלה היתה הרבה יותר חזקה ממה שהתקבל כתוצאה מהגמגום וההתחמקות הזאת.

אחר כך היתה הבטחה בעניין הסיוע הכלכלי. מייד אחרי זה, בצדק, שר האוצר שלו הכחיש, והוא בא ואמר – אין הכוונה, לא עכשיו, אולי נתחיל – ומתי? ב-1999. בשביל מה היה צריך לומר את זה? לאיזה צורך? לזכות במחיאיות כפיים? אני רוצה לומר לך, כבוד השר צחי הנגבי, אתה היית בארצות-הברית. תאמין לי, האמריקנים הם עם מאוד מאוד מנומס, מאוד נאיבי, אבל יש להם דבר אחד, רגישות מאוד גבוהה להבטחות. כבר היה לנו ניסיון עם שר שאיבד הרבה עולמות. שר שאתם מכירים אותו. סליחה, ראש ממשלה שאתם מכירים אותו, שהאמינות שלו נפגעה בעיניהם, ושמו היה שמיר. לשם מה היה צריך? אני אינני יודע.

היה תחום שלישי. תחום שהיום, ברוב אדיבותך השיבות עליו. איזה מין ממשלה היא זאת שהיועץ המומחה לעניינים אמריקניים, ד"ר גולד, מאשים שבממשלה הקודמת היו ויתורים, וראש הממשלה, כמה שעות לאחר מכן, מכחיש מכול וכול. מה זה? נסעתם לארצות-הברית להתחשבן פוליטית עם הממשלה הקודמת? היום ענית, ראיתי עליך, המלים 'יצאו קשה מאוד, אתה רהוט דיבור, העברית שלך טובה; אתה באמת ישראלי ישראלי. אני חייב להגיד לגבי הגינותו של חבר הכנסת רחבעם זאבי, שהוא נתן לכם גם עצה. הוא אמר לכם: אל תעשו את זה, זה לא מכובד, זה לא מקובל.

אבל היה גם תחום רביעי. נתניהו דרש מהעולם הערבי משא-ומתן ללא תנאים מוקדמים, ומייד הוא התנה דמוקרטיזציה בעולם הערבי, ושולח את הערבים לסדרת חינוך. אני אומר לך, חבר הכנסת צחי הנגבי, שנינו חיים בארץ הזאת, מכירים אותה, אתה הופעת אתמול בטלוויזיה וניסית בכל מאודך לא לתת כלום, אבל לפחות לדבר על הצורך לחיות יחדיו. יש עניין חשוב מאוד ששמו כבוד. לכולנו הוא חשוב. בעולם הערבי – עליו יקום או יפול דבר. לא ראוי ראש ממשלה שינהל את ענייניה של מדינת ישראל אם איננו מבין את האזור שבו הוא חי, את הסביבה שבה הוא חי, מהו העולם הערבי. אולי הוא מבין בעולם האמריקני טוב מאוד, אבל הוא לא יודע ולא מבין בעולם הערבי שסובב אותנו ולא כלום. לשם מה ההעלבה? גם סיני, אם היית שולח אותו לסדרת חינוך, היה נעלב. מדוע צריך לבוא ולומר את זה? על איזה בסיס? מה הוא רוצה לשנות מבחינת תפיסת הדמוקרטיה? הוא ישנה את משטר המלוכה בירדן? הוא הולך לשנות את משטר המלוכה במרוקו? זה עניינה של ישראל?

אבל אני רוצה להגיד לך דבר נוסף. אם בכלל מדברים על דמוקרטיה – המשטר הדמוקרטי ביותר הוא המשטר הפלשתיני של הרשות הפלשתינית. שם היו בחירות, היתה אופוזיציה, היתה תעמולה קרובה ביותר למה שאנו מכירים בעולם המערבי.

אני אומר לכם, אני עוקב אחרי מה שקורה בעולם הערבי; אני שומע, אני דובר ערבית. ראיתי וקראתי בעיתונות את התגובות. יותר מכל דבר אחר – ההעלבה הזאת, הפגיעה הזאת ומה שנאמר אחריה, והיא התוצאה; התוצאה, רבותי חברי הכנסת, היא שביבי נתניהו הצליח לאחד את העולם הערבי בחזית אחת נגדנו, בפעם הראשונה אחרי הרבה שנים. אחרי 11 שנים שבהן לא היתה ועידת פסגה ערבית, וודאי אחרי מלחמת המפרץ, כל מדינה ערבית עשתה את השיקול שלה. 'צחק רבין, זיכרונו לברכה, שמעון פרס, ייבדל לחיים ארוכים, עשו הכול כדי לדבר עם כל גורם ערבי בנפרד על מנת לקיים משא-ומתן ודיאלוג מתוך כבוד הדדי. בפחות מחודש ימים הצלחתם ללכד את כל העולם הערבי נגדנו.

אני אביא לך קטעים מהעיתונות. אני מקווה שאתם קוראים גם עיתונים. שר החוץ המצרי אומר, כי כל שינוי ישפיע השפעות שליליות ומסוכנות על התהליך כולו. מצרים – לפעמים יש לנו אתה בעיות וחילוקי דעות, אבל אני אומר לכם שלמצרים יש אינטרס מובהק שתהליך השלום ימשך. היא היתה הראשונה שהתחילה בתהליך הזה. היא מרגישה שיש לה מעין מעורבות בנושא הזה. הנשיא מובארק עזר לנו הרבה מאוד בכניסה לעולם הערבי ובהסדרים עם הפלשתינים ועם גורמים אחרים. בשביל מה להביא אותו לכך שהוא יתריע מתוך דאגה כי המזרח התיכון נכנס לסכנה.

הרשות הפלשתינית. אני מכיר את אבו-עלא, אני מכיר את נביל שעת' – אני אומר לכם: הם שני אנשים הגיוניים מאוד, מתונים מאוד בדעותיהם. אתה שומע מהם את הקריאה, את הזעקה: תעשו משהו, כי כל התהליך בסכנה. והם אומרים: תדעו לכם, האלטרנטיבה איננה סטטוס-קוו; היא יכולה להיות כך שכל השליטה, גם של הרשות הפלשתינית, לא תהיה על אף אחד מהפלשתינים במקום.

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, אני אומר לך, אני חי בפחד נוראי שעליהם על מסלול עימות בלתי נמנע, שהתוצאות שלו הן שפיכות דמים מיותרת. אני אומר את זה, כי אם לא תזדעזעו, אני לא יודע לאן תובילו אותנו.

שמונה שרי חוץ של המדינות המרכזיות בעולם הערבי – מצרים, סעודיה, עומאן, בחריין, כווייט, קטאר, סוריה, אבו-דאבי – סיימו שני ימי דיונים במסקאט, בירת עומאן, והאשימו את ישראל בתמרוני התחמקות העלולים להיות בעלי תוצאות מסוכנות ולפגוע בתהליך השלום. הם הביעו דאגה עמוקה – ואני מצטט – מהצהרותיו של ראש הממשלה נתניהו בביקורו בארצות-הברית. בהודעת הסיכום הם הביעו הפתעה מקריאתו לכינון דמוקרטיה וזכויות אדם בעולם הערבי. ואם הם מעבירים את זה בנוסח ההחלטה, דע לך שזה רק מתוך עומק הפגיעה המיותרת לחלוטין שראש הממשלה פגע בהם.

עכשיו לפגישת מובארק-ערפאת. אני מציע לך שתראה מי השתתף בה כדי שתהיה מודאג. בתום הפגישה שהיתה אתמול – ואני מבקש מהיושב-ראש עוד כמה דקות – ענה ערפאת תשובה בערבית. יש פתגם שאומר: עצבינו במקרה. אני אומר לכם, אני מכיר את העולם הערבי, אנחנו מכירים אותו ועוקבים אחריו. היו זמנים שבהם הערבים עשו את כל השגיאות האפשריות. הם דיברו על השלכת ישראל לים, על פגיעה בנו. לאחרונה הם מדברים אחרת. אנחנו מאמצים את הנוסח שהם נהגו לדבר בו בשנות ה-50. הוא אומר: המשמעות – המתנה דרוכה. אבל מי השתתף במפגש הזה בין ערפאת למובארק? היו אוסאמה אל-באז, היועץ המדיני, ראש הממשלה כמאל אל-גנזורי, שר ההגנה המרשל מוחמד חוסיין טנטאווי. ואני מציע לכם לא לזלזל במה שקורה, כי בפעם הראשונה העולם הערבי מדבר על הצורך בהמשך תהליך השלום. אבל הוא אומר: אם לא יישמר העיקרון שהתקבל במדריד על 242, שמשמעותו: שטחים תמורת שלום – העולם הערבי כולו עומד כחזית אחת מולנו ונגדנו.

אבל לא די בזה, לא רק העולם הערבי. אני מציע לראש הממשלה לקרוא היטב את מאמר המערכת ב"ניו-יורק טיימס" משלשום. הוא תוקף בחריפות את הקו של נתניהו. במאמר, הנושא את הכותרת "קו נוקשה יותר מישראל", נאמר, כי נתניהו אכזב את כל אלה שציפו לאיתות על מדיניות חוץ פרגמטית ומתונה משבחר לראש הממשלה. מה הם אומרים? הם מביעים ספק. הבטחותיו של ראש הממשלה ואמינותו, והצהרותיו בושינגטון – אני מצטט – מטילות ספק לגבי הבטחותיו, שלפיהן יכבד הסכמים שישראל מחויבת להם; כותב במאמר ראשי אחד העיתונים, אולי העיתון בעל ההשפעה והחשיבות הרבות ביותר בארצות-הברית. ואני שואל את עצמי: תגידו לי, לאן אתם מובילים?

אדוני היושב-ראש, אני מסיים. אומר כך: רציתי להיות מופתע מהממשלה שלא נתתי לה הרבה ציונים. אני אומר לכם שגם אותי אתם מפתיעים לרעה לעומת הדעה שהיתה לי, שמלכתחילה לא היתה טובה, ואינני מכחיש – שלומיאליות בהרכבת הממשלה, עם כל מה שהיה. הרי זה לא איזה תכנון. אמר לי אחד השרים הבכירים שלכם: עזוב, זה לא איזה תכנון. אילו היה, יכולתי להתייחס אליו באיזו מידה של רצינות. הוא אומר לי שזו שלומיאליות מוחלטת. כך הוא האיש.

שר הבריאות צ' הנגבי:

מי זה האיש שאמר לך?

משה שחל (העבודה):

אני אומר לך, תאמין לי; אם אני אומר את זה – תסמוך עלי.

דליה איציק (העבודה):

יש לי שאלה – – –

משה שחל (העבודה):

אני שואל את עצמי: במה אתם משחקים? האם זה עניין של פוליטיקה פנימית? זו שאלה בין סיעה א' לסיעה ב' בחשבונות פנימיים בין ביבי נתניהו לדן מרידור? אתם משחקים בחיים של בני אדם. אתם משחקים בעתיד המדינה הזאת. אתם משחקים בעתיד המזרח התיכון.

לכן אני בא ואומר, לפני שיהיה מאוחר מדי: עליכם על מסלול של עימות, תנסו להימנע מלהמשיך בו. אני אומר לך, אדוני השר: אני מעריך, שאם המצב הזה ימשך, רמת הפיגועים תהיה הרבה יותר גבוהה. אני מכיר אותה בהיותי שר שהיה אחראי לבעיות הביטחון. הפיגועים יהיו כדוגמת הפיגועים שהיו בבית-שמש. הם לא יהיו כמו האינתיפאדה.

אני חושש מאוד שהבאתם את המצב עם סוריה לעימות בגבול שלנו עם לבנון. אבל אני חושש יותר מזה, שהקו הרדיקלי של אסד מנצח, והוא ימתין לראות מה תהיה תוצאת הבחירות בארצות-הברית. אם יהיה המשך לאי-הרמוניה שמסתמנת היום בין ממשלת נתניהו לבין ארצות-הברית, אנחנו צפויים לעימות צבאי בתקופת זמן שבעיני איננה ארוכה משנה אחת.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, שהכנסת תקיים בנושא הזה דיון במליאתה.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה לחבר הכנסת משה שחל.

הצעה לסדר-היום השיחות המדיניות בין הממשלה לבין ארצות-הברית והענקת זכות הווטו לגבי תהליך השלום על-ידי ראש הממשלה לארגוני הטרור

היו"ר ח' דיין:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 74, של חבר הכנסת נסים זילי, בנושא: השיחות המדיניות בין הממשלה לבין ארצות-הברית והענקת זכות הווטו לגבי תהליך השלום על-ידי ראש הממשלה לארגוני הטרור. בבקשה, עשר דקות. ואני מבקש להקפיד על לוח הזמנים.

נסים זילי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברות וחברים, ההצהרה המדינית הראשונה של ביבי נתניהו היתה: או שלום או טרור. אתה שומע את ההצהרה הזאת ואתה לא מאמין למשמע אוזניך. קם ראש ממשלה ואומר לכל ארגוני הטרור במדינות ערב ובעולם הערבי: אני נותן לכם זכות וטו על תהליך השלום. זו משמעות ההצהרה הזאת.

העם הפלשתיני, במשך השנים האחרונות, אחרי הבחירות בקרב הפלשתינים ואחרי התהליכים של הסכם אוסלו א' והסכם אוסלו ב', התחלק ל-80%-90% פלשתינים שנתנו סיכוי לתהליך המדיני ול-10%-15% ארגוני הסירוב.

ארגוני הסירוב עשו כל מה שהם יכלו כדי להביא לכך שהתהליך המדיני ייפסק. הם ידעו שהדרך האפקטיבית היחידה להפסיק את התהליך המדיני היא פיגועים. הם ידעו שהם רוצים לדחוף את ממשלת ישראל לעמדת התגוננות בפני דעת הקהל שלה – על-ידי רצח יהודים ברחובות.

קם ראש ממשלה ואומר: אני רוצה לתת ל-10% אלה זכות וטו על התהליך המדיני. אם הם ירצו, יהיה תהליך מדיני, ואז הם לא יבצעו פיגועים. אם הם לא ירצו, הם ידאגו לכך שהתהליך הזה יעלה על שרטון.

ראש ממשלה חייב לדעת, שלהצהרות המדיניות שלו יש משמעויות פוליטיות מרחיקות לכת, ושהן נותנות איתות כלשהו. ראש ממשלה איננו יכול להרשות לעצמו שטחיות. כשאני שמעתי על כך בפעם הראשונה, חשבתי: קורה שראש הממשלה "מתחלק" בלשוננו. הוא נסע לארצות-הברית והוסיף על כך. התחושה שהוא נתן לי בהתבטאויות שלו בארצות-הברית היתה: אתם יודעים מה? אני רוצה לשכנע את העולם שאני אעשה הכול, אבל אני דוחף למדיניות שתביא בסופו של דבר לקיפאון בתהליך, אבל זאת לא תהיה אשמה שלי. ואז הוא ממציא את הסעיף הגאוני: דמוקרטיה של מדינות ערב. כמה צביעות יש באמירה הזאת.

קריאה:

למה צביעות?

נסים זילי (העבודה):

אסביר.

וליד צאדק חאג' - יחיא (מרצ):

נסים זילי (העבודה):

לא, אני לא אתיחס לרצח של ראש הממשלה. מנחם בגין, זיכרוננו לברכה, חתם הסכם שלום עם מצרים. כולנו יודעים איזה משטר יש במצרים. אנחנו חתמנו הסכם שלום עם ירדן. אנחנו יודעים איזה משטר יש בירדן. אנחנו פיתחנו מערכת יחסים עם מרוקו. אנחנו יודעים מה יש במרוקו. יש פה מיופה כוח תוניסאי. אנחנו יודעים איזה משטר יש בתוניס. נציגי עומאן וקטאר היו צריכים להיות כאן. אנחנו יודעים איזה משטרים יש שם. ואיפה הוא אומר את זה? בארצות-הברית של אמריקה.

אינני חולק על הדמוקרטיה בארצות-הברית. אבל מארצות-הברית אנחנו נלמד איך מגינים על אינטרסים פוליטיים? מי בעל-הברית הכי חזק של ארצות-הברית במזרח התיכון אם לא סעודיה? איזה משטר יש בסעודיה? אז מספרים לנו על דמוקרטיה? איזו מעורבות היתה לארצות-הברית במדינות דרום-אמריקה, במשטרים הכי מושחתים שהיו שם. פתאום מטיפים לנו ומנסים לעגן עוד הפעם תהליכים כדי להבטיח שהם לא יצליחו.

האם לא למדנו שום דבר ממלחמת לבנון? ב-1982 היתה ממשלה שחשבה שהיא צריכה לקבוע איזה משטר יהיה בלבנון. כדי להבטיח שבלבנון יהיה משטר אוהד לישראל, כבשו את לבנון עד ביירות. רצו להמליך את הנוצרים. כמה שילמנו על ההתערבות הזאת? מה היו התוצאות של ההתערבות? התוצאות היו, שקם ה"חיזבאללה", קם הציבור השיעי. הקמנו בתוך העמים האלה תנועות כל כך קיצוניות, מבחינת המעמד של מדינת ישראל ומבחינת מערכת היחסים אתם. אז האם הכול מותר?

מותר לראש ממשלה לומר: רבותי היקרים, אני לא מאמין בשלום עם מדינות ערב. זה יותר הוגן, יותר ענייני, זאת מדיניות. הוא לא מאמין, כמו שהרבה מאוד אנשים במדינה הזאת לא מאמינים. אבל אי-אפשר להוביל מדיניות שבה מנסים להגיד: אני משתחרר מכל אחריות. אי-אפשר לבוא ולומר לנשיא סוריה, או למישהו אחר באחת ממדינות ערב: אתם יודעים מה? אנחנו לא רוצים בכלל לדבר. כל זמן שאין שם דמוקרטיה, אין לנו על מה לדבר. ואחר כך להתחנן ולזחול על ארבע כדי שהמטוס של ראש הממשלה ינחת במרוקו והמלך יקבל את ראש הממשלה לשיחה; לזחול על ארבע כדי שמלך מרוקו, הדמוקרט הגדול, יקבל אותו לשיחה. ומלך מרוקו אמר: לא. כי הוא הבין שהוא לא יכול היום, באווירה שנוצרה בין מדינות ערב כולן לבין ישראל, להיות חריג.

ראש הממשלה צריך להחליט איזו מדיניות הוא רוצה לנקוט, איזו מדיניות הוא רוצה להנהיג, ולא לברוח מאחריות ולנסות להטיל את האחריות הזאת על מישהו אחר. לבוא ולומר: אנחנו מחפשים

היום את ההדדיות. נכון, צריכה להיות הדדיות בכל ההסכמים. אבל לבוא היום ולומר באופן חד-צדדי: הם לא ממלאים את החלק שלהם, אז אני מקפא את כל התהליכים? לסגור את העיניים בפני מה שעלול להתפתח מחר-מחרתיים במיליון מישורים שאנחנו ממונים עליהם? לעצום את העיניים ולא לראות בכלל מול איזו מציאות עומדים?

חברים, במדריך, בוועידה שהיתה בהשתתפות הליכוד, נפתח חלון ההזדמנויות להסכמים עם מדינות ערב. החלון הזה הולך להיסגר, ואנחנו נבכה על זה הרבה, הרבה מאוד. משום שלעולם לא נצליח, 5 מיליוני יהודים, לחיות בלב מזרח תיכון עוין עם 200 מיליון מוסלמים, בלי להגיע להסכמי שלום.

אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת את 1971. נשיא מצרים סאדאת שולח את רוג'רס, שולח שרי חוץ ממדינות אחרות, קורא לגולדה מאיר: בואו נשב על איזה הסכם פוליטי. גולדה מאיר היא ראש ממשלת ישראל מטעם מפא"י, או מפלגת העבודה. מה אומרת גולדה מאיר ב-1971? מה, אפשר לדבר אתם? האם יש על מה לדבר עם סאדאת? האם הוא יעמוד בהתחייבויות שלו? איך אפשר בכלל לסמוך על הערבים? מה שמפא"י אמרה ב-1971 אומר הימין ב-1996. אותן מלים. ומה קרה? עברו שנתיים, פרצה מלחמת יום הכיפורים. למעלה מ-3,000 חיילים ישראלים הרוגים, עשרות אלפי חיילים ערבים הרוגים. מה קורה בסוף המלחמה הזאת? יושבים למשא-ומתן, הסכמי ביניים, אחר כך הסכם שלום עם מצרים.

מה רוצים? כולם דיברו אז על כשל בקונצפציה הצבאית. לא כשל בקונצפציה הצבאית בלבד, אלא כשל גם בקונצפציה המדינית – כשיש הזדמנות לדבר ולשוחח על הסכמים מדיניים, ממצים את ההזדמנות הזאת, לא סוגרים את ההזדמנות הזאת ולא סוגרים את האפשרות למשא-ומתן.

זה מה שהממשלה הזאת עושה היום. וכל האחריות תרביץ עליה. כי אנחנו הוכחנו שיש דרך של משא-ומתן. אנחנו הוכחנו שאפשר לדבר שלום. אי-אפשר תמיד להגיע לכל מה שאתה רוצה, ואפשר להתווכח על הקצב, כן אטי, לא אטי, מה שאתם רוצים. על טקטיקה אין ויכוח. אבל מעולם לא היתה ממשלה שוויתרה על סיכויי השלום כמו שעושה הממשלה הזאת.

מנחם בגין ידע למצות את הסיכוי הזה. הוא לא רצה להחזיר אף גרגיר חול של סיני. הוא לא רצה להחזיר. אבל כשהיתה הזדמנות, הוא הלך לשלום. והוא החזיר את כל סיני, במהלך חכם, מבחינה פוליטית, מדינית, לאומית, מהלך נכון מכל ההיבטים.

אז בא ראש ממשלה ששם לעצמו את היעד הבא, מהו היעד? הקונגרס האמריקני. צריך לבוא אל האמריקנים ולהוכיח שהיום ראש ממשלת ישראל הוא יותר אמריקני מהאמריקנים. זה מה שהוא ניסה להוכיח שם. אפילו לא היה אכפת לו לבזות את השפה העברית ולהגיד: אנחנו בכלל כאלה מסכנים, עם כזה אומלל, עם שפה כל כך דלה, שאין לנו בכלל מלה שיכולה להתמודד עם המונחים המתקדמים של הכלכלה האמריקנית. מהאמריקנים אנחנו נלמד.

זה מה שהוא היה צריך לעשות, הוא בא לוותר על המענק, לא מסיבות כלכליות. מעניין אותי לדעת אם ראש הממשלה יודע, שהמענק האזרחי שאנחנו מקבלים משמש להחזר הלוואות שממשלות ישראל לקחו אחרי הסכם השלום עם מצרים. האם הוא יודע את זה? האם הוא יודע שאף לא דולר אחד מהכסף הזה הולך לצריכה פרטית? ואם הוא לא יודע את זה, איך הוא מעז? אף שקל, אף דולר אמריקני מהסיוע האזרחי לא הולך לצריכה פרטית במשק. כולו הולך להחזר חובות בארצות-הברית.

וממה נובעים החובות האלה? החובות האלה נובעים מזה שמנחם בגין ויתר בזמנו על הסיוע האמריקני, בגלל הגאווה היהודית, וסיבך את הכלכלה הישראלית עד כדי כך שהאמריקנים הבינו שצריך להשקיע כדי לעזור לנו לצאת מהבוץ.

חברות וחברים, ארצות-הברית של אמריקה היא ידידה גדולה שלנו, אבל גם היא פועלת על-פי אינטרסים. ומי שחושב שהאינטרסים הישראליים יכתיבו לארצות-הברית מה תהיה המדיניות שלה, טועה בגדול. ואם בסיור הזה היה צריך לחזק את הברית האסטרטגית שאפשר היה לבנות בינינו לבין ארצות-הברית, הסיור הזה הטיל צל כבד מאוד על היחסים האלה. ואם הסיור הזה בא לחזק את הרפובליקנים מול קלינטון, כיוון שקלינטון העז לתמוך במועמדותו של שמעון פרס, זו גישה פוליטית קטנה, זולה, שלא ראויה לא לארצות-הברית ולא למדינת ישראל.

הי"ר ח' דיין:

תודה רבה לחבר הכנסת נסים זילי.

הצעה לסדר-היום "או טרור – או שלום" – מתכון לקיפאון

הי"ר ח' דיין:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 197: "או טרור – או שלום" – מתכון לקיפאון, הצעתה של חברת הכנסת יעל דיין. עשר דקות.

יעל דיין (העבודה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רואה כאן את חברת הכנסת דליה איציק, עמיתתי, ואני רוצה לשאול אותה, האם יש לה, עדיין, אחרי הביקור בארצות-הברית, או למישהו כאן או בכל מקום, ספק בתשובה על השאלה: מי אתה, בנימין נתניהו? האם עדיין מישהו מבחרינו או ממתנגדיו תמה על טיב הקו המדיני שהוא מתכוון לקדם וליישם?

בנימין נתניהו הוא המשך ישיר ליצחק שמיר; צעיר יותר, דובר אנגלית טובה יותר, מצוחצח יותר, אבל עם זהות מדינית זהה, סרבנית שלום, מתנשאת, "זקופת קומה" ומסוכנת.

ראש הממשלה אמר במאמר מוסגר, אבל אמר את זה, באנגלית בקונגרס: חבל שבכנסת לא מוחאים לי כפיים כמו בקונגרס. אני רוצה לומר, שלא רק מפאת האיסור על מחיאות כפיים בבית הזה אנחנו לא מצטרפים לקונגרס הרפובליקני ולא מודים לו שהיה קטליזטור לגבי סימני השאלה של "מי הוא ביבי נתניהו".

אין מאה ימים של חסד, כל הימים כולם ניתנו, בתמימות בלתי אחראית, לבלונים שהופרחו במערכת הבחירות. ההונאה, ההבטחות, משחקי המלים החלקלקות, מלאכת מחשבת של רמייה שגנבה את דעתם של רבים מהבוחרים כשהבטיחה להם המשך המדיניות של רבין-פרס, אולי יותר בזהירות, אולי לאט יותר, אבל לא בתפנית של מאה ושמונים מעלות. את קווי היסוד האמיתיים שמענו באנגלית, אבל קול פיצוץ הבלון, ריסוק האשליות, ניפוץ התקוות, נשמע בעברית ובערבית באזור הזה.

מסתבר ש"ללא תנאים מוקדמים", שנשמע לא רע, "שמירזם" מעולם הפריזר, כולל גם ללא אוסלו, ללא העם הפלשתיני, ללא הסכמי ביניים, ללא ביטחון וגם ללא שלום. בהעדר תהליך שלום, שלא יהיו כאן אי-הבנות, אין שטח אפור. בלי שלום אנחנו חוזרים לעימות, על בסיס הזמנה מפורשת לטרור. מצד הממשלה החדשה.

כשראש הממשלה מגדיר את הפסקת הטרור כתנאי להמשך השיחות, הוא אומר ל"חמאס" ול"ג'האד" ולפונדמנטליזם – זו הדרך להגיע למשאת נפשכם. הוא אומר למפגעים – לכם ולנו יש מטרה שנפגשת באיזה מקום. אנחנו ננסה לחסל אתכם, הטרוריסטים, אתם תנסו לחסל אותנו, היהודים, אבל יחד יש לנו מטרה – אנחנו נחסל אותו שלום, את השלום, שהוא המתכונת, לטעמנו ולדעתנו ומניסיונו, היחידה האפשרית, הצודקת והמציאותית. זה לא בדיוק מכובד וזה רחוק מלהיות משרה ביטחון. האסוציאציה הזו, החברותא הזו בין ראש הממשלה, שמזמין את הטרור על הבסיס הזה שהוא אומר: אתם רוצים להשיג את מטרתכם? בבקשה. הפסקת תהליך השלום? בבקשה. בואו, תעשו פיגועים ואז תקבלו את רצונכם.

וכמה זמן יאריך הטסט הזה? ואילו אמות מידה יקבעו אותו? כמה הרוגים צריך כדי שנאמר סוף לתהליך השלום, כי הנה, היה פיגוע? כמה זמן בלי פיגועים? כמה זמן של התנחלויות? כמה זמן של גירויים בחברון? כמה זמן של מניעת פעילות מוסדות בירושלים וייאוש בנושא הסדר הקבע וחיזוק חממות הטרור בסגר ועידוד ניצני האינתיפאדה הרחבה יותר, עד שיקבל ראש הממשלה את הנחוץ לו כדי לקיים את המשוואה – הפסקת הטרור כתנאי לשלום? כמה אי-ביטחון יספק אותו כדי לשים קץ או לסתום את הגולל על אוסלו, על ההבנות, על שיתוף הפעולה, על המכניזם לפתרון בעיות?

לא למדו, כנראה, שביטחון הוא תוצאה מהסדרי שלום ולא יכול להיות תנאי להם, ושאינן MIT-ב-לראש הממשלה זכות להציב אותנו כבני ערובה בידי ה"חמאס" ובידי ה"ג'האד", אותנו ואת הפלשתינים.

עוד שני סעיפי מדיניות הוזכרו כאן. שמענו באנגלית מוושנינגטון עוד שני תנאים: הדדיות, דמוקרטיה וזכויות אדם. הדדיות – בביצוע ההסכמים, ואכן יש הדדיות כזו, גם ביישום וגם בהפרות. הפרות צפויות משני הצדדים. לא קפצנו לתקרה כאשר ראינו את ההפרות מצדם וגם הם לא הפסיקו את השיחות או הגבירו את הטרור כשהם ראו את ההפרות מצדנו. יש אפשרות למנוע אותן ויש מנגנון מצוין של הידברות ודיאלוג בלתי פוסק, ולא על תנאי, בכל הרמות. הם הפרו ואנחנו הפרנו, הם שחררו ואנחנו לא עצרנו, הם חרגו ואנחנו עיבנו התנחלויות, הם אמרו כך ואמרו אחרת, ואנחנו לא נתנו "מעבר בטוח" וטרטרנו והשפלנו והמשכנו את הכיבוש בדרכים שונות ומנענו מעבר מחולים ומסטודנטים והכבדנו את העוצר והגבלנו את זכות התפילה. ושוב נפגשנו, ושוב נפגשנו, מראש הממשלה עד אחרון הקצינים המסורים, שהיו אמונים על הדיאלוג הבלתי פוסק הזה בקרני או בארז או בתל-אביב, וזזנו יחד בהדדיות צעד אחר צעד, תוך הסרת מכשולים, ליעד משותף של הסכם קבע ופתרון הסכסוך.

אצל ראש הממשלה הדדיות היא התנאי החד-צדדי ביותר שיכול להיות. המשך השיחות, פגישה עם מנהיגים נבחרים של הרשות, שיתוף הפעולה – כל אלה, המובנים מאליהם, הפכו להיות פרס על התנהגות טובה, שאולי, אם תעמוד בתנאים האלה הרשות הפלשתינית, יינתן בזמן כלשהו ואיכשהו פרס מהמורה לתלמיד כושל, מהכובש לנתון למרותו, מבעל הסמכות למשועבד לה. בלי שום הדדיות ובלי שוויון.

ההדדיות האמיתית צריכה להיות בשורה התחתונה. הדדיות בין שני העמים שיש בהם רוב מסיבי השואף לשלום ולביטחון, הדדיות התקווה לנו ולילדינו, הדדיות שתוביל לפתרון שיש בו גם צדק וגם הסכמה של שתי מדינות לשני עמים.

לשיא הרדידות המתנשאת, הבורות הפוליטית וההתנכלות למקומנו האפשרי במזרח התיכון הגיע ראש הממשלה בתנאי השלישי – דמוקרטיה וזכויות אדם. אני רוצה לומר, רדידות ובורות לומר את הדברים האלה דווקא בווינגטון, המקיימת ושוקדת על קיומם של יחסים עם סין, עם סעודיה, עם דיקטטורות באמריקה הלטינית ובעולם הערבי. מי שמך, אדון ראש הממשלה, או נציגו כאן, השר, לקבוע קריטריונים שאצלנו לא מקיימים אותם? אתה נוסע השבוע למצרים ולירדן, ואנחנו מאוד גאים בהסכמי השלום אתם, כמו ביחסים שכמעט התחדשו עם ה"דמוקרטיות" בקטאר, במרוקו, בתקווה לקיום יחסים עם ה"דמוקרטיה" בסעודיה. יקרא אדוני ראש הממשלה את דוח "אמנסטי" או את הדוח החדש של האגודה לזכויות האזרח שיצא השבוע, שנוגע לנו, ויראה שגם עלינו בתחום הדמוקרטיה וזכויות האדם יכולים לומר עוד הרבה מאוד דברים.

חזרנו ל"אתה בחרתנו", לפטרונות הזו, להתנשאות הזו? יש בידינו קבלות אקסקלוסיב על זכויות אדם? הכיבוש של 28 שנים רצוף זכויות אדם? הסגר? סגירת בתי-ספר? רצח ראש הממשלה רבין והחממה שהולידה אותו, זו הדמוקרטיה וזכויות האדם? פולחן ה"צדיק" גולדשטיין, שלא עוצרים בעדו? הלחץ הפיסי המתון? זכויות שוות לנשים? איפה בדיוק אנחנו נותני פרס נובל לזכויות אדם ולדמוקרטיה? חוקי-היסוד שלא הותקנו ולא חוקקו? בזמנים מסוימים היה אליבי לכל אלה בתחום הביטחון. אמרנו: אי-אפשר כי זה יפגע בביטחון. האליבי הזה נגמר. היום זה הרס לביטחון והרס לשלום להתייחס בצורה כזו לנושאים האלה, כאילו הם בידינו בעשרה קבין שלהם ואינם נמצאים והם כתנאי לגבי אחרים. אפשר להגיד, האליבי הזה נגמר והיום זה סתם, היום זה איזה דבר "על ריק", אמרה יפה, אבל האמרה הזאת מחייבת גם אותנו, ואל תדרוש מאחרים מה שאנחנו איננו מקיימים בעצמנו.

האם יסביר השבוע ראש הממשלה לנשיא מובארק או למלך חוסיין שאין לנו עניין אמיתי בקידום השלום אתם עד שהם יהפכו לדמוקרטיות? עד שהם יכבדו את זכויות האדם?

נסיעתו של ראש הממשלה לווינגטון עונה בהחלט על השאלה: מי אתה, בנימין נתניהו? – – –

סליחה, כבוד השר, אתה היחיד שמייצג כאן את הממשלה. אתה גם צריך לענות, אשמח אם תדע על מה אתה עונה.

דליה איציק (העבודה):

הוא גם אינו יודע מי זה בנימין נתניהו. את חושבת שהוא יודע?

יעל דיין (העבודה):

נסיעתו של ראש הממשלה לווינגטון עונה על השאלה: מי אתה, בנימין נתניהו? אני מן העבר, אני מן הקיפאון, אני מהקורבנות, אני מ"העולם כולו נגדנו". מחיאות הכפיים לא עברו את האוקיינוס, ואנחנו חשים על בשרנו, בינתיים רק במושגים כלכליים, את ניפוץ האשליה. לא יהיו כאן השקעות ולא תהיה כאן צמיחה ללא תהליך השלום. לא תהיה הפסקת טרור אם לא נתקדם בשיחות, ויחודש העימות אם לא ניערך מחדש בחברון כמתחייב.

ההצלחה היחידה בווינגטון היתה לאחד את כל האלמנטים – גם אלה שאין לנו הידברות אתם – נגדנו, ולהחזיר אותנו אחורנית במנהרת הזמן, במנהרת התקווה, במנהרת הביטחון ובמנהרת השלום. תודה.

היו"ר ח' דיין:

תודה לחברת הכנסת יעל דיין.

הצעה לסדר-היום ביקורו של ראש הממשלה בארצות-הברית

היו"ר ח' דיין:

אנו עוברים להצעה הבאה, הצעה לסדר-היום מס' 211: ביקורו של ראש הממשלה בארצות-הברית – של חבר הכנסת יורי שטרן. אחריו – חבר הכנסת דדי צוקר. עשר דקות.

יורי שטרן (ישראל בעלייה):

אין הנחות לעולה חדש?

היו"ר ח' דיין:

נשתדל.

יורי שטחן (ישראל בעלייה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חושב שלפעמים טוב להיות תמים ולהסתכל על הדברים בצורה נייטרלית, מתוך השכל הפשוט. כשאני מסתכל על ביקורו הראשון של ראש הממשלה בארצות-הברית, עוד בתוך מאה ימי החסד, אני קצת מתפלא על חברי מהאופוזיציה, חברי לבית הזה. מה בעצם גורם כל כך להתנגדות מצדכם? מה כבר קרה? אילו דברים בלתי הגיוניים אמר ראש הממשלה, עד כדי כך ששמעתי פה חרוזים על כך שהוא גרוע ומביא לנו עתיד הרסני?

אפי אושעיה (העבודה):

הבעיה היא בדיוק שהוא לא אמר שום דבר.

יורי שטחן (ישראל בעלייה):

לא, זה לא נכון.

יעל דיין (העבודה):

הוא רימה אתכם.

יורי שטחן (ישראל בעלייה):

ראש הממשלה אמר בצורה חד-משמעית, שהוא מתכוון, וכן ממשלתו, להמשיך בתהליך השלום, והוא מנה שלושה עמודי יסוד לתהליך השלום – – –

דליה איציק (העבודה):

אתה משיב בשם הממשלה?

יורי שטחן (ישראל בעלייה):

אני חבר כנסת ששייך לקואליציה, ואני הצבעתי בעד ראש הממשלה הנוכחי כי רציתי את שני הדברים האלה: שלום וביטחון. לא רציתי גלישה לתהום לפי התהליך שביצעתם בשנים האחרונות ולא רציתי עצירת הגלגל והחזרה אחורה לימים של אי-עשייה של ראש הממשלה שלפני הקודם.

דליה איציק (העבודה):

חשבנו שרצית לעזור – – –

יורי שטרן (ישראל בעלייה):

אני שומע את ראש הממשלה ואני שומע את שלושת הדברים שהוא מנה כתנאים לשלום באזור, ואני מתפלל. מה יש? האם הפסקת הטרור והמלחמה של הרשות הפלשתינית בטרור אינן תנאי לשלום? האם לא אמרתם זאת? האם לא אמר זאת ראש הממשלה הקודם במיוחד לקראת הבחירות לא מעט פעמים – שאם הרשות לא תילחם בטרור לא יהיה המשך לתהליך השלום? אז מה אמר ביבי נתניהו חוץ מזה שחזר והדגיש את העיקרון הזה?

לגבי הדדיות, איזה ערעור יכול להיות על העיקרון הזה של הדדיות? מה, צריכים להמשיך ולראות איך מול העיניים שלנו הפכו הערים הפלשתיניות וממשיכות להיות ערי מקלט לפושעים, לרכב ישראלי גנוב, לטרוריסטים וכו', ולא נדרוש שזה ייפסק? ולא נדרוש הסגרה או לפחות שיפוט של המחבלים? ולא נדרוש את העברת הרשימות של חברי המשטרה הפלשתינית ועמידה בתנאים של הסכמי אוסלו מבחינת מספר השוטרים? יש רשימות שלמות של הפרות. נכון, הפלשתינים טוענים שגם בצד שלנו יש הפרות. זה צריך להיות הדדי, העיקרון הוא הדדיות. בשביל מה חותמים על הסכמים, בשביל להגיד אחר כך שאין לנו הוכחות שהצד השני אינו ממלא אותם? או שכאשר מגיעה איזו קלטת מקהיר ושם יש דברים שסותרים את השלווה המלאכותית הזאת, אז להסתיר את הקלטת?

ישבתי הבוקר עם עורך-הדין ארווין קוטלר ממונטריאל, שהוא עורך-דין ידוע בתחום זכויות האדם, והוא סיפר לי איך הוא התקשר למשרד ראש הממשלה הקודם להגיד שיש לו הוכחה, שערפאת אמר בקהיר דברי הסתה נגד ישראל, ואמרו לו: לא יכול להיות. הוא קיבל קלטת, התקשר שוב ואמר: יש לי קלטת. אמרו לו: לא, זה פבריקציה. הוא שלח קלטת למשרד ראש הממשלה ואמרו לו: אלה סתם מלים. זה מזכיר לי בדיחה רוסית על אדם שחושד שאשתו בוגדת בו. היא יוצאת בערבים לבד וחוזרת בשעות החושך, יש כל מיני סימנים, אבל זה לא מספיק לו. הוא יוצא לטייל בעולם ואומר לחברו: אתה יודע מה, תשים לב קצת לאשתי, מה היא עושה. הוא חוזר והחבר אומר לו: תשמע, ראיתי דברים, המצב באמת גרוע. מה קרה? היא יצאה, חזרה עם הגבר, ישבו. נו, מה? שתו יין. אחר כך מה? התחילו להתפשט. ואחר כך? אחר כך כיבו את האור. ומה אחר כך? אני לא יודע, כיבו את האור. שוב אין הוכחות. ככה אנחנו נמשיך כאילו לא לראות את ההפרות בצד השני ולהגיד שהכול בסדר ולא לדרוש את זה?

התנאי השלישי – הדמוקרטיה. אני מתבייש לשמוע באמת מהחלק הנאור של האוכלוסייה, של האינטליגנציה הישראלית, התקפות כאלה על העיקרון של דמוקרטיה כאחד מעקרונות היסוד לשלום לטווח ארוך. לא מדובר על כך שלא נעשה שום הסדר ולא נקיים שום שיחות עם המשטרים הלא-דמוקרטיים. אבל להפקיד את עתידנו, את השטחים הקריטיים, את עמדות הכוח בידי משטרים לא-דמוקרטיים – אסור. אמריקה, שמתעסקת עם סעודיה ועם סין, ואפרופו, בהתנגדות הולכת וגוברת של הקונגרס ושל העיתונות, אבל ממשיכה, היא אינה מפקידה בידם את האחריות לביטחונה.

דוד צוקר (מרצ):

אתה מציע לבטל את ההסכמים עם מצרים ועם ירדן? הן לא דמוקרטיות.

יורי שטרן (ישראל בעלייה):

ישבנו בזמננו במוסקבה במצבים הרבה יותר גרועים, וכאשר ארצות-הברית התחילה בדו-שיח המבורך שלה עם שלטונות ברית-המועצות, עוד בתקופתו של ניקסון, הבהרנו בכל דרך שהיא: אל תחתמו אתם הסכמים מחייבים המסכנים את ביטחונכם, כגון פירוק הנשק, כל עוד אין התקדמות בנושא זכויות האדם, כי אחרת אי-אפשר לבדוק את ההסכמים האלה מבפנים, הם אינם יציבים, ואתם תמצאו את עצמכם בצרה.

יש להמשיך בשיחות ויש להגיע להסדרים כל עוד אין מדובר על ויתורים בנושאים חיוניים קריטיים. על זה מדובר. לא יכול להיות מזרח תיכון חדש, וכל ההסכמים והגבולות הפתוחים, כאשר אנחנו הדמוקרטיה היחידה באזור, עם כל ההגבלות שיש לדמוקרטיה שלנו, עם כל הדברים הגרועים שקורים פה, ויש אלף הוכחות לכך ואפשר להמשיך. אבל כאשר אנשים אינטליגנטים חושבים שיש דין אחד ליהודים, שיכולים לחיות במשטר דמוקרטי, ודין אחר לערבים, שכנראה לא מסוגלים לחיות במשטר הדמוקרטי ולכן זו חוצפה לצפות מהם – אני פשוט מתפלא לשמוע את זה.

הססמה של שטחים תמורת שלום – הרי ראש הממשלה והממשלה הנוכחית מוכנים לויתורים. הם גם מאשרים את ההסכמים שחתמתם, וההסכמים האלה מדברים על הוויתורים. אבל למה להגיד בריש גלי שטחים תמורת שלום? מה זה אומר, שאנחנו בטוחים שבלי ויתור על שטחים אלו או אחרים לא יהיה לנו שלום? ואם יהיה, ואם אפשר להגיע להסכמי שלום עם סוריה ללא ויתורים על השטחים, אז מתוך עיקרון להחזיר אותם?

לכן, אני מציע לראות בביקורו של ראש הממשלה בארצות-הברית ניצחון של אסטרטגיית השלום של מדינת ישראל, שהיא בסך הכול אסטרטגיה שיש בה רצף בין ממשלה לממשלה. אני חושב שיש לברך את ראש הממשלה על עמידה מאוד נכונה בתנאים לא פשוטים בביקורו הראשון. אני חושב שיש לברך אותו על הדגש שהוא שם בנושא הכלכלה. אני חושב שזו התפתחות טובה מאוד במדיניות הישראלית, כי העתיד ברור לכל כלכלן במדינה, ויש להעריך את נכונותו להגיע לויתור ולצמצום הדרגתי של הסיוע האמריקני. דובר ונכתב בעניין זה רבות, ומה פתאום עושים מזה רעש כזה? אותו בייגה שוחט דיבר לא מעט על כך שאנחנו צריכים להגיע למצב שנוותר על הסיוע האמריקני.

אני רוצה לברך את ראש הממשלה על ביקורו המוצלח ביותר בארצות-הברית, לאחל לו הצלחה ולקרוא לכל חברי הבית, לאלה שבאמת רוצים שלום בטוח, לתמוך בו, לדאוג לכך שתהליך השלום יימשך ושתהליך השלום יתבסס על הדדיות ועל מלחמה בטרור, ושנגיע לדו-שיח עם השכנים שלנו בתנאים שגם הם לאט לאט יהפכו למשטרים יותר דמוקרטיים.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה לחבר הכנסת יורי שטרן.

הצעה לסדר-היום תוצאות ביקורו של ראש הממשלה בארצות-הברית

היו"ר ח' דיין:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 209: תוצאות ביקורו של ראש הממשלה בארצות-הברית – של חבר הכנסת דדי צוקר. בבקשה. אחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, מאחר שאני מניח שלא ממש אפתיע אם אהיה ביקורתי ביחס שלי לביקור, לפני הכול אני רוצה לומר משהו בכנות וללא נימה או צל צלה של נימה אירונית: שבכל פעם שראש הממשלה מר נתניהו יגיע להישג מדיני ויעשה צעד משמעותי, ללא כל חשבון מפלגתי, מחנאי, אני מתחייב להריע ולמחוא כפיים ולתמוך – כי שום הישג מדיני, אגב, לא יושג בהישענות על הקואליציה לבדה, משום שלא כל הקואליציה תתמוך בהישגים מדיניים שאליהם מותר ואפשר להגיע, ואת זה אני אומר ברצינות. אני מקווה, שאני אעמוד במבחן הזה, ושנחנו, סיעתי, נעמוד במבחן הזה של תרועות ותשואות לנתניהו, אם הוא יעשה צעדים של ממש בכיוון של הסדר קבע.

אשר לביקור, מה בעצם היה לנו? 16 פעם מחיאות כפיים היו לנו? היו. חיבוק עם קלינטון היה? היה. קבלת פנים יהודית נלהבת, בשדרות נרחבות של הציבור היהודי היתה? היתה. יחסי ציבור מעולים – וגם הם נחוצים, ראויים ודרושים ליצירת אווירה – גם הם היו. והיו מלים, היו מלים והררי מלים, והן היו מושחזות והן היו מלטפות והן נאמרו במבטא הנכון ובזמן הנכון ובשכנוע פנימי, המון המון מלים. ומלים דרושות, ואווירה חשובה, אבל אחרי שמנינו את כל הדברים הללו – אני לא זוכר אם הוא התראיין בסוף אצל דן ראדר או אצל מישהו אחר, אבל יחסי הציבור היו טובים – אחרי המלים והררי המלים וגודש המלים, נשאלת גם השאלה: מה על המהות? טוב, מה היה שם בתחום המהותי, הסובסטנטיבי? מה היה?

האם אדוני השר מוכן לעמוד ולסנגר על כך, שהמהות של הביקור היתה הכרזתו של מר נתניהו, שפגישתו בוול-סטריט היתה מן האירועים החשובים בהיסטוריה הכלכלית של מדינת ישראל? באמת קצת צניעות, קצת צניעות, לא הרבה. פגישה אחת היא מן האירועים הכלכליים החשובים בהיסטוריה הכלכלית של מדינת ישראל, חבר הכנסת זיסמן? אני לא בטוח שבדגל הזה ננפנף כמהות של הביקור.

או שמא ההכרזה על הוויתור החד-צדדי על הסיוע האזרחי האמריקני היתה המהות של הביקור, מעבר למלים, שלעיתים הן חשובות כשלעצמן? אני ישבתי פה וראיתי את פניו המשתאות והנדהמות של שר האוצר כשמישהו אמר לו פה מעל הדוכן: אתה יודע שכרגע ראש הממשלה הכריז כך וכך על הסיוע האזרחי? אני ראיתי אותו באמת משתאה, פעור פה.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

— — — בתוך ארבע שנים נתחיל לפעול להקטנת הסיוע.

דוד צוקר (מרצ):

זה התיקון אחר כך, חבר הכנסת זיסמן. בהתחלה היתה ההכרזה הזאת, ועל זה ידע דן מרידור. הוא עמד משתאה.

אחרי גודש המלים הללו והנאומים, הנאומים החוזרים על עצמם עוד הפעם ועוד הפעם, בפורומים חשובים כאלה ובפורומים חשובים אחרים, לא הבינתי אם הוא משחק על זמן או שהוא מתכוון להמשיך במשא-ומתן. את הדבר הפשוט, האלמנטרי, הבסיסי הזה לא הבינתי אחרי ארבעה ימים. הוא מתכוון או איננו מתכוון? הוא ממשיך או לא ממשיך במשא-ומתן המדיני? חברון תפונה, ומתי, או לא תפונה? הוא ילך להסדר קבע, או לתחילתו של הסדר קבע, או שהוא לא ילך? אחרי הכול, לשם מה הוא נסע לווינגטון, לשם מה? שמישהו יבוא ויאמר מה הושג שם בתחום המהות, לא בתחום יחסי הציבור, לא בתחום התשואות.

אז עד נובמבר באמת מרוויחים זמן. עד נובמבר לא תהיה שום בעיה. עד הבחירות בארצות-הברית – לא לדאוג, הכול יהיה בסדר. לא יהיה לחץ ולא צריך להוכיח התקדמות של ממש, אבל טוב, מה על המהות? מה על המהות של הביקור ומה על המהות של מדיניותו של ראש הממשלה הזו?

אני רוצה לומר, שחבר הכנסת שטרן, שטרח לצאת, התפלא, ואולי במידה מסוימת של צדק, מדוע דווקא החלק הנאור – אני לא יודע מה זה – של הבית הזה מבקר את התנאי של נתניהו להתקדמות במשא-ומתן המדיני, התנייתה בדמוקרטיזציה של העולם הערבי. קודם כול, חבר הכנסת שטרן, הנעדר מן האולם, אני אומר לך: כאשר מציבים את זה כתנאי, כנראה ניאלץ להמתין עוד תקופה לא קצרה. אם זה תנאי של המחנך של המזרח התיכון, אנחנו ניאלץ להמתין עוד הרבה זמן. אבל יותר חמור מזה – על-פי התנאי הזה, גם מערכת היחסים שלנו עם מצרים ועם מרוקו ועם ירדן ועם תוניסיה ועם קטאר פסולה, היא לא מחזיקה מים, היא בניגוד לעקרונות של מר נתניהו. נו, באמת, אלה מדינות של מופת לדמוקרטיה? ולמרות זאת חתמנו אתן על הסכם, משום שלרוע מזלנו, נקלענו למזרח התיכון, לא נקלענו לאירופה. משה רבנו הוביל אותנו לכאן, עם עמים שהמושגים הללו, לצערי הגדול והרב, אינם המושגים הראשוניים שלהם, הם אינם איזה מופת, אם כי חלקם עשו כמה צעדים בתחום הזה. לא הרי מצרים כקטאר ולא הרי הרשות הפלשתינית כמרוקו. אבל להציב את זה כתנאי?

הרי על יד התנאי הזה, חברי הכנסת, שמעון פרס, שדיבר על המזרח התיכון החדש, הוא איש צנוע. הרי זה סוג של פנטזיה של נתניהו, שאומר: המזרח התיכון יהיה דמוקרטי, יעבור תהליך דמוקרטיזציה, ואז ייחתם הסכם. זה בעצם מה שהוא אמר. לידו שמעון פרס הוא איש צנוע כשהוא מדבר על מזרח תיכון חדש. והרי הוא הואשם כפנטזיונר, כאיש שממריא על כנפי הדמיון.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

אפשר לשאול שאלה?

דוד צוקר (מרצ):

כן.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

האם הכוונה היא, שברגע שמדינות ערב יהיו דמוקרטיות הן יוותרו על זכויות שלהן, למשל על הזכויות שלהן על הגולן, שהפלשתינים יוותרו על הזכויות שלהם?

דוד צוקר (מרצ):

אולי יש הנחה כזאת, אינני יודע.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

אבל מה הקשר בין דמוקרטיה לבין ויתור על זכויות לאומיות?

דוד צוקר (מרצ):

יכול להיות שחושב מי שחושב – – –

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

— — —

דוד צוקר (מרצ):

כן, אבל משום שהיתה דמוקרטית או משום שעשתה שטות מבחינתה?

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

זו דוגמה.

דוד צוקר (מרצ):

חבר הכנסת זיסמן, מה הקשר בין תחושה לאומית לבין אופי המשטר? הרי מדינת ישראל היא מדינה דמוקרטית מאוד, והנה יש בה ממשלה, שנבחרה באורח הכי דמוקרטי שיכול להיות, ולה יש תפיסה מסוימת לגבי השטחים. היא מסרבת לוותר, למשל. נו, ואם היא לא היתה דמוקרטית, היא כן היתה מוותרת? כלומר, מה הקשר בין אופי המשטר לבין ההתנהגות שלך כלפי חוץ?

אבל הדבר החשוב ביותר הוא, שאם אנחנו מתנים את העניין הזה, אין מקום להסדר עם מצרים, אין מקום להסדר עם שום מדינה ערבית. הרי זה שיגעון שלא נודע כמותו.

שר הבריאות צ' הנגבי:

דוד צוקר (מרצ):

דרשנו לעשות בחירות משום סיבה אחת עיקרית, שלערפאת תהיה לגיטימציה ויהיה בסיס לייצוג שלו. הרי את הטענות — — —

שר הבריאות צ' הנגבי:

דוד צוקר (מרצ):

נכון, מדויק, זאת היתה הסיבה.

שר הבריאות צ' הנגבי:

דוד צוקר (מרצ):

מאחר שאש"ף לא היה מדינה אלא ארגון מפוזר, שלא קיים תנאים מינימליים של ריבונות, היה מבחן אחד, שאמר את מי רוצים. אנחנו זקוקים לזה, השר הנגבי – ואתה יודע את זה – למשל, מול ה"חמאס", מול החזיתות, מול המתנגדים. הרי זה אחד האמצעים בידינו עכשיו.

אבל עם מצרים לא היתה בעיה כזאת, ולוואי שכל מדינות ערב יקיימו משטר דמוקרטי ויקפידו על זכויות אדם יותר מאשר אנחנו הקפדנו בשטחים; לוואי שזה היה כך. אבל להתנות את זה, פירושו של דבר אי-הכרה בעובדה שאנחנו חיים כאן ולא למרגלות הררי שווייץ. בזה צריך להכיר, בעובדה העגומה הזאת, שאנחנו נמצאים בלב הלבנט, בלב המזרח התיכון, עובדה עגומה, אבל פה אנחנו חיים ופה נחיה.

ושוב, מעבר למלים ולנאומים המצוחצחים, המבריקים, שמסתיימים בזמן, עם הפואנטה במקום, אני לא הבינתי, אחרי שהוא היה בארצות-הברית, מדוע צריך היה להביא עוד הפעם את מצרים ואת סוריה ליישר קו. מדוע? במה זה עוזר למי? אינני יודע. אינני יודע למי זה עזר.

יכול להיות שהמהות באמת היתה לגרום לכך שקטאר לא תפתח את משרד האינטרסים ושבמרוקו אי-אפשר לנחות. זו המהות של הביקור. זו התוצאה שלו. זה אולי הדבר השני שצריך היה לזכור בדברים שאמרתי. הדבר הראשון הוא מה שאמרתי בתחילת דברי לגבי הנכונות שלי לתמוך ולהריע.

ייתכן, באופן מודע או לא מודע, שהמסע הזה לארצות-הברית הוא תחילתו של מסע דווקא אל הנודע, אל מה שהחברה הישראלית או חלקים ממנה רוצים יותר מכול ומרגישים בו נוח יותר מכול – מצב שאנחנו כל כך אוהבים אותו, מצב שבו העולם כולו נגדנו; המצב המוכר, שבו אנחנו מוקפים, עומדים בגבורה, בעוז, מגינים על עצמנו ואנחנו מוקפים בעוינות. כדי להיות מוקפים בעוינות צריך ליצור עוינות, כי הרי קרה משהו בארבע השנים האחרונות וקרו גם דברים איומים. כי התהליך הזה אינו פוסע בנתיב ישר, הוא יותר מסובך; אבל קרה משהו אחד: נפרץ משהו בעולם הערבי, נפרץ משהו בעולם כולו, והיתה תפיסה חדשה של ישראל, היתה נכונות לקבל, לבדוק, בלב עולם עוין.

והנה, מה שאנחנו בעצם עושים בחמשת-ששת השבועות האחרונים, אנחנו, ממשלת ישראל ומדינת ישראל – פה אי-אפשר לעשות הפרדה – בעצם פוסעים שוב בנתיב שיוביל אותנו למצב המוכר, לרחם החם, שבו אנחנו שרועים, מוקעים, לא רצויים, שבו העולם כולו נגדנו. והעולם הערבי, יש בו מספיק פרטנרים ומספיק גורמים צמאים למצב שבו יוכלו להוכיח לנו שהעולם כולו נגדנו. יש בעולם הערבי מספיק גורמים שלא היו רוצים אותנו, שבודאי עוינים אותנו ושתהליך השלום ההוא היה רק אפיזודה עבורם, והם רוצים לחזור למצב שבו הם עוינים אותנו כדי להוכיח לנו שאנחנו לא רצויים כאן. זהו הדבר הנורא ביותר.

אם נחזור למצב שבו כולנו נרגיש מאוימים, שבו נרגיש כל כך טוב שאנחנו גיבורים מול השנאה, מול האיבה, זה יהיה הכישלון הגדול ביותר של הממשלה הזאת, וחבל שנגיע לשם.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה לחבר הכנסת דדי צוקר.

הצעה לסדר-היום ביקורו הראשון של ראש הממשלה בארצות-הברית

היו"ר ח' דיין:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 203, בנושא: ביקורו הראשון של ראש הממשלה בארצות-הברית – מאת חבר הכנסת טלב אלסאנע. אחריו – חבר הכנסת עמנואל זיסמן.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

אני מדבר על ירושלים.

היו"ר ח' דיין:

נכון. אנחנו הולכים על מכלול של הצעות. לאחר מכן ישיב השר צחי הנגבי.

חבר הכנסת טלב אלסאנע, לרשותך עשר דקות. בבקשה.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני יציאתו לארצות-הברית הכריז ראש הממשלה הכרזה שנתנה תקווה שאולי כולנו טעינו, שאולי מעז יצא מתוק. הוא אמר שהוא יפתיע את העולם. מה המשמעות של ההכרזה הזו, שהוא הולך להפתיע את העולם? הציפייה שיכניס את האזור לקיפאון, שיפעל בניגוד לתהליך השלום, שינסה לטרפד את תהליך השלום – לזה ציפינו. אבל כשהוא בא ואומר שהוא הולך להפתיע את העולם, המשמעות האחת והיחידה של ההכרזה הזאת היא, שיש לפנינו בגין שני, אדם עם עקרונות, מנהיג שמכיר את גודל השעה, שלוקח אחריות, ואומר שהוא מעוניין להמשיך את תהליך השלום ולתת יד לקידומו להשגת שלום צודק באזורנו.

אולם, לא קיבלנו בגין שני, לא קיבלנו הפתעות. מה קיבלנו? קיבלנו אך ורק אכזבות.

מר נתניהו, בשחצנות שמעולם לא ראיתי כמותה, ביהירות, בחוסר טקט אלמנטרי, בזלזול רב הוא מתייחס למנהיגי העולם הערבי, למנהיגי מדינות ערב, ליושב-ראש הרשות הפלסטינית ונשיא מדינת פלשתיין, מר יאסר ערפאת.

בנימין אלון (מולדת):

גם לך זה לא – – –

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

הוא מתייחס בזלזול רב כאילו לא מדובר בנשיאים, בפרטנרים, בשותפים לתהליך השלום.

בנימין אלון (מולדת):

קצת דרך-ארץ לראש הממשלה, חבר הכנסת טלב אלסאנע.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

השחצנות הזאת מתבטאת בעצם העובדה – – –

בנימין אלון (מולדת):

– – –

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת טלב אלסאנע, תענה לו.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

אני לא מתייחס למה שהוא אומר.

השחצנות הזאת מתבטאת בעצם העובדה, שלאחר שהוא נבחר הוא התקשר למלך חוסיין, כאילו מדובר בדמוקרטיה הכי גדולה במזרח התיכון. הוא התקשר לחוסני מובארק, אבל לא לנשיא מדינת פלשתיין, ליושב-ראש הרשות הפלשתינית, שאיפה הוא נמצא? הוא נמצא כאן, הוא שכננו. הוא לא צריך להשתמש בחיוג הבין-לאומי, זה חיוג ישיר. הוא צריך לחייג 07 ולדבר אתו.

שר הבריאות צ' הנגבי:

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

זו הבעיה שלכם, שאתם לא ראויים לשלטון. אתם ממשיכים להתבדח. אתם סבורים שאתם באופוזיציה. אתם לא תופסים את העובדה, שבטעות או אולי לא בטעות, בשעה כזו של חוסר תשומת לב הגעתם לשלטון. אתם ממשיכים לראות בדברים הכי רציניים בדיחות. מה שחשוב לכם זה מחיאות הכפיים. כמה פעמים היו מחיאות כפיים, 15, 13, 11 פעמים, זה מה שחשוב לכם. אבל מערכת יחסים תקינה עם הרשות הפלשתינית – זה לא חשוב לכם. לתת התייחסות ראויה למנהיג עם שלם, שממשלות ישראל ניסו במשך שנים להתעלם ממנו ולהכחיש את קיומו ולא הצליחו, לנסות להתקשר אליו טלפונית ולשוחח אתו, וזה יהיה הישג אדיר, בזה אתם טועים. בסופו של דבר – – –

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

מה אמרת לאסד, שלא הסכים להיפגש עם ראש ממשלת ישראל?

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

כנראה אסד הבין שיש במדינת ישראל חלק לא מבוטל שעד היום לא תופס, לצערי הרב, לדאבוני, אחרי עשרות שנים, שהגיע הזמן למערכת יחסים תקינה תוך כבוד הדדי, תוך הכרה בריבונות שני הצדדים על מנת לפתוח דף חדש באזורנו, להביא למזרח תיכון חדש. יש אנשים הממשיכים לחיות כאן באשליות כאילו הם חיים באירופה. ולכן הוא רצה להמתין.

אבל, מה קרה עם הרשות הפלשתינית? יאסר ערפאת הכיר במדינת ישראל? הכיר. הוא שותף לתהליך השלום אף שיש אופוזיציה רצינית בקרב העם הפלשתיני; למרות זאת הוא הלך כברת דרך להשגת הסכם שלום צודק עם מדינת ישראל, למרות המשך שליטתה בירושלים המזרחית, באזורים מאוד חשובים לעם הפלשתיני. למרות הכול הוא ראה לנכון להתחיל את הצעד הראשון.

מצד שני, מה הוא מקבל? יש ניסיון להתעלם ממנו ולנהל אתו משא-ומתן באמצעות עוזרים. אומנם ביחס של כבוד, שראש הממשלה הנוכחי לא הצליח להבין אותו, הוא נפגש עם שליחו של ראש הממשלה, אבל אני מודיע לך שיאסר ערפאת לא ייפגש עם עוזרים ולא ייפגש עם יועצים.

תהליך השלום חשוב לא רק לעם הפלשתיני, הוא חשוב לא פחות למדינת ישראל. מדינת ישראל לא יכולה לחיות במזרח התיכון, בעולם שכולו מדינות ערב, ולהמשיך להתנהג כאילו היא חיה באמריקה או באירופה. על מנת לחיות במזרח התיכון ולהיות חלק ממנו, חלק לגיטימי ממנו, צריך גם להתייחס

בכבוד למדינות השכנות ולמנהיגי המדינות השכנות. צריך להביא בחשבון שהעם הפלשתיני הוא לא דרום-לבנון ויאסר ערפאת הוא לא לאחד או נציגים אחרים של צד"ל. מדובר במנהיג של עם, מדובר בעם ששואף לעצמאות ומדובר בעם שלא יוותר על השאיפה והזכות הלגיטימית למדינה עצמאית. אפשר לנסות לעכב את זה לשבוע, לשבועיים, לחודש, לחודשיים, לשנה, לשנתיים, אבל הכמיהה הזאת תתגשם, בסופו של דבר, כי זה קורה לאורך כל ההיסטוריה. מי שחוזר על ההיסטוריה מגיע למסקנה, שכל התנועות שנאבקו ושאוּפו להגדרה עצמית ולזכויות עצמאיות, בסופו של דבר השיגו את המטרה.

אני שואל: מדוע צריך לעכב את זה? מדוע צריך לחכות לעוד קורבנות ועוד קורבנות כדי להגיע למסקנה שכאן, על מנת לחיות בשלום, צריך להכיר בזכותו של העם השני לחיות בשלום? שלום זה לא "שלום תמורת שלום", כפי ששמעתי כאן מחבר הכנסת יורי שטרן. מי שאומר "שלום תמורת שלום", בעצם הוא אומר: ביי ביי לשלום, הוא אומר: שלום לשלום.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

מי קובע את הקצב – מתי הקצב טוב מתי הקצב לא טוב? מפלגת העבודה הפסיקה את הקצב במרס – זה בסדר, וכשביבי מאט את הקצב – – – זה לא בסדר? מתי זה בסדר? מה הקצב שאתה דורש?

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

השאלה איננה שאלת קצב, השאלה היא שאלה של עיקרון, שאלה של מדיניות ואסטרטגיה. כשאנחנו שומעים עניין של דחייה לשבוע או לשבועיים, זו לא הסוגיה. השאלה היא, מה הכוונה, מה האסטרטגיה שהממשלה הזאת הולכת לאמץ. במסגרת ימי החסד אנחנו מחכים למוצא פיו של ראש הממשלה לאחר שנבחר, וכולנו יודעים שיש הבדל ופער רציני בין ססמאות והכרזות לפני הבחירות על מנת למשוך קולות לבין מדיניות פרגמטית. אנחנו רוצים לבחון אותו על-פי מה שהוא אומר, אפילו לא כאן, כי במדינת ישראל יש אופוזיציה – – –

יצחק וקנין (ש"ס):

אתה יודע מה הכוונות של יאסר ערפאת?

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

אנחנו מודדים ובודקים את הכוונות לא על-פי מחשבות אלא על-פי מעשים. בואו נתייחס למעשים, בואו נתייחס למי שממלא את התחייבויותיו ולמי שמפר את ההתחייבויות, למי שמכריז יום ולילה שהוא בעד שלום ולמי שמכריז יום ולילה שהוא נגד השלום. על-ידי הכרזות: או טרור או שלום, בעצם הוא נותן הזדמנות לארגוני הטרור לסתום את הגולל על תהליך השלום. אנחנו לא נתייחס למחשבותיו של אדם, שהן סוד כמוס; כמו שאני לא יודע מה שאתה חושב, אלא אנחנו יודעים מה אתה עושה, ולפי המעשים בוחנים ומחליטים. נראה מה מכריז ראש הממשלה במהלך ביקורו בארצות-הברית.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת אלסאנע, אתה נאמן לבוחרים שלך; גם נתניהו נאמן לבוחרים שלו.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

תרשה לי לומר: כראש ממשלה הוא לא צריך להיות נאמן לבוחרים שלו, הוא צריך להיות נאמן לכל המדינה על כל אזרחיה. ברגע שהוא ממלא את התפקיד הממלכתי הזה, הוא לא צריך לשרת מפלגה. הוא לא מייצג את מפלגת הליכוד בשלטון, הוא מייצג את מדינת ישראל. הוא צריך לדאוג לכל האינטרסים של הילדים שלך ושל הילדים שלי, למרות חילוקי הדעות בינינו. בסוגיה של השלום אינני סבור שצריכה להיות מחלוקת, כי השלום הוא עניין אסטרטגי, סוגיה שחשובה גם לך, עם כל הכבוד לדעות שלך, גם לי, עם הדעות שלי. השאלה היא: איך משיגים את המטרה הזאת?

כשראש הממשלה בא, לא לכאן – כי כאן יכול להיות שיש לו מגבלות של חישוקאים בתוך הממשלה, יש כאלה שיש להם דעות ימניות קיצוניות – אבל היינו סבורים שבארצות-הברית, רחוק מכאן מרחק של אלפי קילומטרים, ששם הוא לא מדבר בשפה העברית אלא בשפה האנגלית, ניתן לבחון אותו; ששם הוא ידבר בצורה פרגמטית, רחוק מהכרזות, רחוק מסממאות, וייתחס למדיניות מעשית.

מה הוא אומר שם? – הוא לא אומר מאומה, שום חדש. הוא מבשר רק דברים שליליים, הוא מבשר שחור, ושחור ולא נותן תקווה לעתיד טוב יותר. הוא אומר, שיש מקום להתייחס לשאלה אם הוא הולך לצאת מחברון, להסיר את הסגר בשטחים ולהמשיך למלא אחר התחייבויותיו. אלה התחייבויות של מדינת ישראל – אלה לא התחייבויות של מפלגת העבודה, אלא התחייבויות של ממשלת ישראל; התחייבויות שמחייבות את מדינת ישראל למלא אחריהן כרוחן, כלשון, כמשמעותן.

הוא אומר שקודם כול תהיה דמוקרטיה במדינות ערב. אם הוא צריך להמתין לדמוקרטיה, מדוע הוא רץ לבקר אצל מובארק ואחר כך אצל חוסיין? דבר שני, מה הקשר בין שאיפות לאומיות לבין סוגו של המשטר הפנימי? האם הדמוקרטיה הישראלית מנעה או שללה ממשלת ישראל את השליטה בעם אחר? האם הדמוקרטיה הישראלית מנעה הנצחתו והמשכו של הכיבוש הנמשך עד היום? האם הססמה של הגדרת זכויות האזרח, שאנחנו מתפארים בה, מנעה ממשלות ישראל לרמוס את הזכויות הבסיסיות והאלמנטריות של העם הפלשטיני, עם שלם בגדה וברצועה? הרי המושג דמוקרטיה, המושג של זכויות יסוד, המושג של זכויות אזרח לא מתיישבים בשום פנים ואופן עם שליטה בעם אחר ועם כיבוש.

לפני שראש הממשלה מטיף מוסר למדינות העולם הערבי, קודם כול יטיף מוסר כאן. דמוקרטיה לא מתיישבת עם כיבוש. צריך לסיים את הכיבוש על מנת לשמור על הדמוקרטיה ולבסס אותה על שמירת הדו-קיום והשוויון כאן, בתוך מדינת ישראל, וכן לפעול באופן מידי, כפי שמחייבים אותו גם ההסכמים, גם האתיקה הדיפלומטית, ולהיפגש בהקדם האפשרי – על מנת שלא יהיה מאוחר מדי – עם ראש הרשות הפלשטינית, נשיא מדינת פלשתיין יאסר ערפאת.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה לחבר הכנסת טלב אלסאנע.

הצעה לסדר-היום מימוש קווי היסוד של הממשלה בנוגע לירושלים רבתי

היו"ר ח' דיין:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 151, בנושא: מימוש קווי היסוד של הממשלה בנוגע לירושלים רבתי – של חבר הכנסת עמנואל זיסמן. בבקשה.

שוב, אני מבקש מחברי הכנסת להקפיד. בדרך כלל אני מוסיף דקה כשמבקשים, אבל אנשים נוטים להפריז ועוברים ל-15 דקות. אני לא רוצה להפסיק את הנואם באמצע הנואם שלו. תודה.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, בקווי היסוד של הממשלה נאמר לגבי ירושלים: ירושלים השלמה בירת ישראל, עיר אחת שלמה ומאוחדת, תישאר לנצח בריבונות ישראל. ובסעיף 3: הממשלה תסכל כל ניסיון לפגוע בשלמותה של ירושלים ותמנע כל פעולה שאינה מתיישבת עם ריבונותה הבלעדית של ישראל בעיר.

אין לי צל של ספק שהממשלה הזאת, בראשות ראש הממשלה ביבי נתניהו, תעשה על מנת להגשים את שני הסעיפים האלה. עם זאת, שישה שבועות לאחר הבחירות וארבעה שבועות לאחר הקמת הממשלה, אני חייב לציין שעדיין הרשות הפלשתינית מפירה באופן גס את הריבונות הישראלית בעיר ומפירה את ההסכם. כמי שרוצה לקיים את הסכמי אוסלו א' ואת הסכמי אוסלו ב', אף-על-פי שהצבעתי נגד הסכם אוסלו ב', כמי שאומר שצריך להמשיך את תהליך השלום – אי-אפשר להתעלם מכך.

אני פונה לשר צחי הנגבי ושואל אותו: האם הממשלה תחליט לגבי ה"אוריינט האוס"? מעולם לא תבעתי את סגירת ה"אוריינט האוס". אני תבעתי וחברי תבעו הפסקת הפעילות המדינית שם – הפסקת הפעילות של משרד חוץ של הרשות הפלשתינית.

אני שמח מאוד על כך שב-18 באוגוסט עומד לבקר אצלנו הנשיא מנדלה. אני זוכר שארבעה ימים לפני הרצח של יצחק רבין, זיכרונו לברכה, הוא הודיע בוועדת החוץ והביטחון על כללים חדשים לביקורים ב"אוריינט האוס". הוא אמר שעד דרג של שר חוץ ועד בכלל מותר יהיה לבקר. מעל לדרג זה – הממשלה תעשה כל מאמץ כדי למנוע ביקור. ואז שאלתי אותו: מה יהיה אם נלסון מנדלה יבקר וירצה לבקר ב"אוריינט האוס"? קיבלתי אז תשובה מגומגמת.

אני שואל גם עכשיו. נלסון מנדלה יבוא לישראל – ברוך הבא. כבוד הוא לנו, שאחרי שנים של רדיפות ואפרטהייד יש ממשלה דמוקרטית והרוב השחור שולט בדרום-אפריקה. אם הוא רוצה לבקר אצל הרשות הפלשתינית בעזה – ברוך הבא. הוא גם רוצה לעבור מכאן לירדן או להיפך. אבל, אם נלסון מנדלה יבוא לירושלים, בירת ישראל, וילך ל"אוריינט האוס", איך נמנע זאת ממנו? איך נשמור על כך שה"אוריינט האוס", שהפך למשרד חוץ ועכשיו הוריד פרופיל, לא יארח אותו?

אני שואל: ראש הממשלה יצחק רבין, זיכרוננו לברכה, אמר לנו, שיש סיבות שונות לכך שאנשי ג'יבריל רג'וב פועלים בירושלים; בין היתר, משום שהיתה הזנחה מצד כל ממשלות ישראל מאז שחרור העיר ואיחודה מחדש ביוני 1967, שלא בנו תחנות משטרה בחלקים שבהם יש אוכלוסייה ערבית; אין מזרח-ירושלים, רוב האוכלוסייה במזרח-ירושלים הוא אוכלוסייה יהודית, יש חלקים במזרח-ירושלים שבהם רוב-רובה של האוכלוסייה היא אוכלוסייה פלשתינית. הוא אמר שצריך לבנות שם תחנות משטרה. אמרנו לו: אנחנו מחזקים אותך, אדוני ראש הממשלה. אם אחרים לא עשו זאת, תעשה אתה. והנה קמו שתי תחנות משטרה בירושלים, ברחוב צלאח אל-דין, שהוא רחוב מרכזי, וגם בחלק אחר של העיר. אבל, אנשי ג'יבריל רג'וב עדיין מסתובבים בעיר ונותנים שירותים משטריים. הם צריכים לתת את השירותים האלה באותם חלקים שבהם יש רשות פלשתינית? צריך להוציא אותם.

שמעון פרס, "יבדל לחיים ארוכים, התחייב לגרש אותם; אני משתמש בביטוי. מדוע עד היום בעיר הזאת, שהיא בריבונות ישראלית, אף שערפאת, שהוזכר קודם, התחייב לשמור על ריבונות ישראלית בה עד למשא-ומתן על הסכם הקבע, פועלים אנשי של ג'יבריל רג'וב? כאשר יתנהל המשא-ומתן על הסכם הקבע, הוא יהיה רשאי להעלות את הנושא, הוא יהיה רשאי להעלות את דרישותיו.

עכשיו אני עובר לסעיף אחר, חשוב לא פחות: הממשלה התחייבה, באמצעות משרדי הממשלה השונים ועיריית ירושלים, להקצות משאבים מיוחדים להאצת הבנייה בירושלים ובסביבותיה, לשיפור השירותים המוניציפליים לתושבים היהודים והערבים – חבר הכנסת דהאמשה, הממשלה הזאת התחייבה לכך – ולביצור מעמדה הכלכלי והחברתי של ירושלים רבתי. זהו הסעיף המרכזי, שהממשלה התחייבה לא רק לבנות בתוך ירושלים ולמען האוכלוסייה שגרה בגבולות המוניציפליים כפי שנקבעו ביוני 1967, אלא היא התחייבה גם לבנות בסביבות ירושלים. אם התחייבה לבנות בסביבות ירושלים, אין להעלות על הדעת שאפשר יהיה לשמור על אחדותה ושלמותה של ירושלים ללא רצף טריטוריאלי במרחב האזורי שמסביב לירושלים. אם לא ניצור רצף של התיישבות יהודית בין מעלה-אדומים במזרח, גבעת-זאב בצפון והר-גילה בדרום, אם לא נסלול כבישים בצירים שבין כל נקודות ההתיישבות היהודית, כדי ליצור רצף במזרח בין מעלה-אדומים לבין הר-הצופים, בצפון בין גבעת-זאב לבין נווה-יעקב ובדרום בין הר-גילה לבין ירושלים – הגושים הערביים מסביב לבירה יחנקו את העיר.

אני אומר זאת לכל חברי הכנסת, גם לחברי הכנסת הערבים, שאני מכבד את השקפת העולם שלהם, את העקרונות שלהם ואת המאבק שלהם. העיר הזאת, ירושלים, היתה מאז ומתמיד בעלת רוב יהודי. פעלתי במשך 24 שנים לצדו של טדי קולק, כאשר הייתי בעיריית ירושלים, כדי לספק את הצרכים ולתת את השירותים, ואין לכם בעיה אתי בכל הנוגע לתמיכה בהקצאת משאבים לבנייה ולשיפור תנאי החיים, אבל אך ורק בתחום הריבוי הטבעי.

אני מקווה שאתה, אדוני השר, מסוגל, כמו טדי קולק, גם לכתוב וגם לשמוע.

שר הבריאות צ' הנגבי:

אני מנסה.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

אני מקווה, אני מאחל לך שתהיה מסוגל, אך הייתי רוצה את תשומת הלב שלך.

שימו לב, הרי הרוב היהודי בעיר הזאת נמצא בירידה מתמדת. מ-76.5% ביוני 1967 – לכ-71%. מצד אחד יש בריחה ונשירה, ומצד שני אין עלייה מספקת גם במספרם של הוותיקים וגם במספרם של העולים החדשים.

אני שואל, האם ממשלת ישראל מתכוונת לדון בקרוב בנושא הזה ולהכין תוכנית לאומית שפירושה מתן שירותים וסיפוק הצרכים לכל חלקי האוכלוסייה, גם למיעוט הערבי המוסלמי וגם למיעוט הערבי הנוצרי, אבל האם היא מתכוונת לקיים את קווי היסוד של הממשלה ולהפוך את ירושלים למוקד משיכה, כדי שהרוב היהודי בעיר הזאת זה 3,000 שנה, ילך ויגדל?

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

כמה בתים נבנו עבור ערביי ירושלים במשך 24 שנים?

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

אני לא מתוכנן אתך על הרוב הערבי ברהט. אני בעד זה שברהט ימשיך להיות רוב ערבי.

היו"ר ח' דיין:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, כאשר אתה נאמת כאן, השתדלתי לשמור על אווירה טובה. אני מקווה שתכבד גם אחרים.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

אני רוצה לשאול אותו שאלה.

היו"ר ח' דיין:

אתה צועק, אתה לא שואל. לא שומעים לא אותו ולא אותך.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

רק שאלה.

היו"ר ח' דיין:

אם הוא יסכים לענות לך, בבקשה, אבל לא על חשבון זמנו.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

אם היושב-ראש מסכים וזה לא על חשבון זמני, אשיב לו.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

אני רוצה לשאול אותך, חבר הכנסת זיסמן, כל הזמן אתה מדבר על המצוקה של הערבים בירושלים. בוא נשאיר בצד את הדמגוגיה הפוליטית. אתה יודע כי בכל הנוגע למתן שירותים לערבים בירושלים המזרחית, המצב עגום, המצב אבסורדי, קיימת מצוקת דיור קשה, ונשללות מהם זכויותיהם מדי יום ביומו. בכך מיישמים בעצם מדיניות של טרנספר. מה אתה מציע לראש העיר אולמרט, כדי לפתור את מצוקת הדיור?

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

חבר הכנסת טלב אלסאנע, אתה לא אומר את האמת: אין שום טרנספר בירושלים. לא רק ששום ערבי לא עזב את ירושלים מאז מלחמת ששת הימים, לא רק שהיה גידול טבעי וצריך שיהיה גידול טבעי, ואנחנו חייבים כיהודים, כציונים וכדמוקרטים לעשות את הכול כדי שלנוכח ריבוי טבעי יקבל כל מיעוט אותם שירותים שצריך לקבל – אלא שהמיעוט הנוצרי והמוסלמי גדל באופן מלאכותי במשך השנים.

טלב אלסאנע (מד"ע - רע"ם):

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

אני אומר לך בצורה גלויה, כאשר העיר הזאת שוחררה מהכיבוש הירדני האכזרי – – –

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כאשר נכבשה בכוח צבאי.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

ביוני 1967. אתה צוחק, כאשר העיר שוחררה, היה רוב יהודי של 76% בעיר הזאת.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

אתה מעוות את ההיסטוריה.

היו"ר ח' דיין:

משפט סיום בבקשה, חבר הכנסת זיסמן. חבר הכנסת אלסאנע, אני מבקש פעם נוספת.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

העליתי את ההצעה הזאת, כי אני מתכוון באופן שיטתי ורצוף, לעתים קרובות מאוד, להעלות את הנושא בכל האמצעים הפרלמנטריים העומדים לרשותי, כדי לעקוב באיזו מידה הממשלה הזאת, באמינות, ביושר, בהתמדה ובעקביות, מתכוונת להוציא לפועל את הסעיף הזה, שפירושו לא רק שלמותה ואחדותה של ירושלים, אלא שלמותו ואחדותו של כל האזור שנקרא ירושלים רבתי, ואיך היא מספקת את הצרכים של כל חלקי האוכלוסייה, אבל עושה את הכול כדי שהרוב היהודי יגדל ויהיה איתן ויציב לעולמי-עד.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

מה הדאגה הזאת?

היו"ר ח' דיין:

תודה לחבר הכנסת עמנואל זיסמן.

הרכב ועדות הכנסת

היו"ר ח' דיין:

אנחנו עושים עתה אתנחתה בנושא וחוזרים לסעיף 6 בסדר-היום: הרכב ועדות הכנסת – השלמה. יציג את הרכב הוועדה חבר הכנסת פנחסי, בבקשה. לאחר מכן נעבור להצבעה על אישור הוועדה הזמנית.

רפאל פנחסי (יו"ר זמני של ועדת הכנסת):

זו לא ועדה זמנית. זו ועדה קבועה.

היו"ר ח' דיין:

הבנתי. לאחר מכן נאשר את הוועדה הקבועה. לאחר מכן תהיה הודעה נוספת של יושב-ראש הוועדה הנכנס, אם הוועדה אכן תאושר. לאחר מכן נחזור להמשך סדר-היום. חבר הכנסת פנחסי, בבקשה.

רפאל פנחסי (יו"ר זמני של ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא את החלטת ועדת הכנסת בדבר הרכב ועדת החוקה, חוק ומשפט, שיהיו בה 16 חברים: 1. חבר הכנסת אליעזר זנדברג מסייעת הליכוד; 2. חבר הכנסת בנימין אלון, על מכסת הליכוד; 3. נציג הליכוד, שבעתיד הקרוב ימסור הליכוד את שמו; 4. חבר הכנסת סילבן שלום מסייעת הליכוד; 5. חבר הכנסת דוד טל מטעם סיעת ש"ס; 6. חבר הכנסת שאול יהלום מטעם המפד"ל; 7. חבר הכנסת צבי ויינברג מטעם ישראל בעלייה; 8. חבר הכנסת משה גפני מטעם יהדות התורה; 9. חבר הכנסת אלכס לובוצקי מטעם הדרך השלישית; 10. חבר הכנסת דוד ליבאי מטעם מפלגת העבודה; 11. חבר הכנסת יוסי ביילין מטעם מפלגת העבודה; 12. חבר הכנסת עמיר פרץ מטעם מפלגת העבודה; 13. חבר הכנסת משה שחל מטעם מפלגת העבודה; 14. חבר הכנסת יונה יהב מטעם מפלגת העבודה; 15. חבר הכנסת דדי צוקר מטעם מרצ; 16. חבר הכנסת עזמי בשארה מטעם חד"ש.

אני מבקש מהיושב-ראש להביא את הרכב ועדת החוקה, חוק ומשפט, לפי הרשימה שהבאתי, לאישור ולהצבעה. מדובר ב-16 חברים בוועדת החוקה, חוק ומשפט, לפי החלטת ועדת הכנסת.

היו"ר ח' דיין:

חבר הכנסת פנחסי, תודה רבה. ובכן, אנחנו עוברים להצבעה אלקטרונית.

הצבעה מס' 5

בעד ההרכב המוצע לוועדת החוקה, חוק ומשפט – 24

נגד – 2

נמנעים – אין

ההרכב המוצע לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבל.

היו"ר ח' דיין:

בעד – 24, נגד – 2, אין נמנעים. אכן, אפשר להכריז שההצעה נתקבלה.

הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

היו"ר ח' דיין:

אני מזמין את חבר הכנסת פנחסי, יושב-ראש הוועדה, לומר את הודעתו. בבקשה.

קריאה:

יושב-ראש ועדת הכנסת.

היו"ר ח' דיין:

אני מאחל לך מכל הלב הצלחה כיושב-ראש ועדת הכנסת.

רפאל פנחסי (יו"ר זמני של ועדת הכנסת):

תודה רבה, אדוני, יושב-ראש הישיבה. בהזדמנות זו אני רוצה לברך אותך על מינויך כסגן יושב-ראש הכנסת, כי עדיין לא היתה לי הזדמנות לברך אותך. אני מאחל לך הצלחה רבה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ועדת הכנסת קבעה בישיבתה היום את הוועדות הבאות לדיון בהצעות לסדר-היום – ועדת החוץ והביטחון תדון בהצעה לסדר-היום בנושא: בטיחות באימונים בתרגילי צה"ל – התחשמולות מאנטנות ונגמ"שים, של חברי הכנסת זאב בויס, מיכה גולדמן ונעמי חזן; ועדת הכלכלה תדון בהצעה לסדר-היום בנושא: כביש בר-אילן, של חברי הכנסת סילבן שלום, רן כהן, שלמה בניזרי, חנן פורת, יהודה הראל ושמואל הלפרט. תודה רבה.

היו"ר מ' שטרית:

הכנסת רשמה לפניה את הודעתו של יושב-ראש ועדת הכנסת.

הצעה לסדר-היום

האשמות נגד מפלגת העבודה

היו"ר מ' שטרית:

רבתי, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום.

קריאה:

זה המשך סדר-היום.

היו"ר מ' שטרית:

זה המשך סדר-היום. רק הפסקת באמצע, אדוני היושב-ראש. אני לא הייתי מעודכן. אנחנו ממשיכים בדיון בהצעות לסדר-היום. אני מזמין את חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה. הוא כאן? – חבר הכנסת דראושה אינו נוכח. אם כן, אני מזמין אחריו את חבר הכנסת רענן כהן ממפלגת העבודה.

דוד צוקר (מרצ):

לא. צריך לשמוע עתה את דברי התשובה של השר.

היו"ר מ' שטרית:

השר יענה לכולם יחד על אותו נושא. אין סיבה שהוא יענה לכל אחד ואחד.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

מה הקשר?

היו"ר מ' שטרית:

למה לא? השר החליט לענות לכולם יחד. זה אותו נושא. חבר הכנסת רענן כהן.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

מה הקשר בין חברון לירושלים?

היו"ר מ' שטרית:

אין קשר בין חברון לירושלים? זיסמן, אני מתפלא שאתה אומר זאת. חבר הכנסת זיסמן, יש קשר הדוק בין חברון לירושלים.

רענן כהן (העבודה):

חבר הכנסת זיסמן, בממשלה הזאת יש קשר לכול. כלכלה וחברון – זה אותו דבר. בריאות, חיילים משוחררים וחזרה לירדן – זה גם אותו דבר.

דוד צוקר (מרצ):

למה שלא יהיה שר אחד שיענה בסוף היום על כל הדברים?

רענן כהן (העבודה):

זה מה שיהיה. מה אתה מודאג? זה מה שיהיה.

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת רענן כהן, זמנך מתחיל לרוץ. גש לנושא.

רענן כהן (העבודה):

טוב. אדוני היושב-ראש – – –

דוד צוקר (מרצ):

סליחה, בכל אופן, אני מבקש להעיר הערה.

היו"ר מ' שטרית:

בבקשה.

דוד צוקר (מרצ):

אי-אפשר לקחת שמונה-תשע הצעות שמתקשרות באופן ערטילאי – אומנם, כולן עוסקות בנושא גורל מדינת ישראל – ולתת להן דברי תשובה של שר אחד. לפי השיטה הזאת, אפשר שבסוף היום שר אחד יענה על כל ההצעות – בריאות, חינוך וכדומה, כי כולן עוסקות בגורלם של ישראלים. אחרת, זה נראה משונה. לא צריך לקבל דבר כזה.

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת דדי צוקר, היו דברים מעולם. זו לא הפעם הראשונה.

רענן כהן (העבודה):

נכון.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

לא, לא.

היו"ר מ' שטרית:

למה לא? רבותי, בנושאים מדיניים לא פעם אחת ולא פעמיים ענתה הממשלה בכנסת הזאת על שורה של הצעות יחד. השר יענה. חזקה על השר שהוא שומע את הדוברים, והוא יענה לכל אחד ואחד.

סאלח טריף (העבודה):

זה היה בנושאים זהים. פה זה דבר שונה לחלוטין.

היו"ר מ' שטרית:

חברים, החלטתי. אנחנו ממשיכים. חבר הכנסת רענן כהן.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

כמה הצעות יש עוד?

היו"ר מ' שטרית:

זאת ההצעה האחרונה. רבותי, הוויכוח מיותר. יכולנו לגמור את העניין. חבר הכנסת צוקר, זו ההצעה האחרונה.

רענן כהן (העבודה):

לא על חשבוני.

היו"ר מ' שטרית:

בבקשה, מההתחלה.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, הרשה לי לברך אותך. אדוני השר, שר הבריאות – באמת הממשלה הזאת זקוקה להרבה בריאות גם בתחום הכלכלי וגם בתחום המדיני. לא במקרה שר הבריאות משיב היום על כל ההצעות לסדר-היום.

אני רוצה לומר, שהממשלה הזאת היא ממשלה טובה, היא ממשלה שנבחרה. אבל יהיה טוב למדינת ישראל אם הממשלה הזאת תסיים את ימיה מהר ככל האפשר.

שר הבריאות צ' הנגבי:

בתוך ארבע שנים, אני מבטיח לך.

רענן כהן (העבודה):

יהיה לך זמן להשיב, ידידי וחברי הטוב שר הבריאות.

שר הבריאות צ' הנגבי:

המון חומר.

רענן כהן (העבודה):

המון חומר. אנחנו נראה מי צודק.

אדוני השר, בשבוע החולף התעלה שוב ממשל נתניהו על עצמו, והנה, יועץ ראש הממשלה, ד"ר דורי גולד, לא בוש להעליל עלילה זדונית ושקרית במהלך ריאיון ב"קול ישראל".

דליה איציק (העבודה):

ד"ר גולד הוא המחליף של דוד לוי? הוא המחליף של שר החוץ?

רענן כהן (העבודה):

הוא המחליף של דוד לוי, ולא רק שלו, אלא גם של נתניהו. לא לזלזל בו.

שר הבריאות צ' הנגבי:

מי אתה ד"ר גולד?

רענן כהן (העבודה):

הוא הציע לו את כל ההצעות. לכן הוא הקים את הקואליציה הערבית. אבל נגיע לזה.

דליה איציק (העבודה):

אל תשכח לשאול בסוף: מי אתה בנימין נתניהו?

רענן כהן (העבודה):

את זה אני משאיר לך. ד"ר גולד, שזה עתה נכנס לתפקידו, טען, כי ממשלת העבודה עשתה, לדבריו, ויתורים בתחום הביטחון והתחייבה התחייבויות מדיניות, חלקן חשאיות, בפני הפלשתינים ומדינות ערב, אשר כולן יחד בגדר סכנה.

אני שואל אותך, שר הבריאות: איזו חוצפה של אדם שבקושי ישב על כיסאו? איזו חוצפה של אדם שבקושי יודע מה נמצא שם? איזו עזות מצח לשקר במצח נחושה לעם שלם? הייתי אומר לו באופן הברור ביותר – – –

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

עוד נחשוב שאתה מתכוון ברצינות למה שאתה אומר.

רענן כהן (העבודה):

הייתי אומר לו: תתבייש לך, ד"ר גולד.

דברי בלע כאלה לא נשמעו בישראל. באצטלה של יועץ מדיני וחוקר אקדמי מפיק פיו של שליחו של ראש הממשלה דברי שקר והבל, שכוונתם להסית את הציבור נגד האופוזיציה ולהטות את תשומת לבו מכישלונות ממשלת הליכוד.

רק ימים ספורים הממשלה בשלטון. צאו וראו מה קרה לממשלה הזאת. מצד אחד, היא אומרת שאסור להתערב בתחומי הכלכלה, שהשוק יתנהג כפי שהוא רוצה להתנהג. והנה, אתמול, אחרי ימים ספורים, היא הגיעה למסקנה שהיא חייבת להציל את שוק ההון, והיא מצאה לנכון להתערב במה שהתרחש, וגם זה לא עזר לה. אותו דבר בתחום המדיני, ובזה אגע מאוחר יותר. ממשלה שהצליחה בימים הראשונים להביא לליכוד כל מדינות ערב נגדנו. קואליציה שלמה של מדינות ערב שבראשן סוריה מתארגנת נגדנו, עורכת פגישות, ודורי גולד, במקום להתעסק בקידום תהליך השלום, עורך מסע זדוני של שקרים, שבו בעצם החל הליכוד ערב הבחירות.

אבל דברי עלילה אלה לא יאפשרו לממשלת נתניהו להתחמק מאשמתה בבלימת תהליך השלום ובהחרפת היחסים עם שכנינו. הייתי מצפה, ואני אומר את זה במלוא הרצינות, מאיש אקדמיה כד"ר גולד, כך הוא רואה את עצמו על כל פנים, שירחיק מעט ראות – אני חושב שכולנו, כשמסתכלים על משהו – יסתכל כמה צעדים קדימה מעבר לאפו ויבחין בפירות הבאשים שכבר מניבה מדיניות ממשלה זו. מגמת ההתקרבות בינינו לבין מדינות ערב כבר נבלמה, ותהליך ההתרחקות כבר החל. ראש הממשלה ממשיך בהצהרותיו בזכות כיבוד ההסכמים, אבל צאו וראו, הוא מתכחש להם בפועל.

כל אלה יביאו עד מהרה לפגיעה בתהליך השלום ולהידרדרות שלא ניתן יהיה לבולמה. אני רוצה לקבוע כאן, שביבי נתניהו ועוזרו גולד זרעו בוויסניגטון את זרע המלחמה הבאה. ביבי נתניהו, מחיאות הכפיים לא מביאות ביטחון. הצהרות של שביעות רצון לא יביאו את השלום. בל נשגה באשליות – לא ניתן לתעתע בעולם זמן רב, ועוד פחות מכך בנו, העם היושב כאן ומכיר את המציאות ואיננו מוכן לשלם את חשבון העיוורון המדיני וההתנשאות הלאומית.

אני רוצה לומר בנימה אישית. אדוני היושב-ראש, הערבים, אני לא רוצה לדבר על אוכלוסיות אחרות, בעיקר הערבים, לא אוהבים את ההתנשאות הזאת של נתניהו ואת טון הדיבור. כל אוכלוסייה שמכבדת את עצמה אינה אוהבת שבאים אליה בהתנשאות. התנשאות – בעולם הערבי היא אחת הפגיעות הקשות ביותר בכבוד, ואחד הגורמים המעוררים אותם להתנגד, וזאת כאשר אפשר לשבת אתם ולהגיע לכל הסדר. הוא איננו מבין את האפקט הפסיכולוגי מסביב לזה. אני אומר, שאין חזק חמור יותר ממה שהוא עושה למדינת ישראל, ואין סכנה גדולה מזו. ההתנשאות הזאת עלולה להביא למלחמה.

יש לי עוד הרבה זמן?

היו"ר מ' שטרית:

שתי דקות.

רענן כהן (העבודה):

ואני שואל, מה קורה כאן? נתניהו רוצה ללמד את הערבים דמוקרטיה? מה זה עניינו? הוא נבחר במדינת ישראל, הוא אחראי למדינת ישראל, לכולנו, ואני בכלל זה, שלא בחרתי בו. מה לו ללכת ולחנך את הערבים לדמוקרטיה? מה עסקו? כל חברה מתנהגת בהתאם לתרבותה ובהתאם לדרך פעולתה ובהתאם לדמוקרטיה שהיא קובעת לעצמה. מה חושבים גולד ונתניהו? שהם מחנכים? הם מדריכים בתנועת נוער?

בנימין אלון (מולדת):

אפשר לשאול אותך שאלה?

רענן כהן (העבודה):

בבקשה, אם היושב-ראש ירשה.

היו"ר מ' שטרית:

על חשבונך, בבקשה. אחרי שתגמור לדבר.

רענן כהן (העבודה):

זה החיוך המשותף, זה בסדר. נתניהו וכמוהו גולד, שניהם הוכיחו שהם חרותניקים בנשמת אפם. מסרבים לכל פשרה, מדברים בשטחיות, בהתנשאות, בכוחניות. הרבה רעש והרבה מאוד צלצולים ושום דבר מעבר לכך. מיום ליום מתברר, שהמלך עירום, והוא באמת כזה. גם בתחום הכלכלי וגם בתחום המדיני. הממשלה החדשה ממשיכה במסכת השקרים שלה, מקשקשים ואחר כך מכחישים. לא היתה ממשלה כזאת. בבוקר אומרים א' ובערב מכחישים, יום המחרת מתחיל וכך הם מנהלים מדיניות.

טוב עשה האדון גולד, שהודה שאין בדבריו ממש. בעצם הוא הודה בשקר, בעצם הוא הודה שהעליל עליה, אבל הוא לא מתנצל, הוא לא ביקש סליחה. אני קורא לך, אדוני ראש הממשלה, אתה ראש הממשלה של כולנו. אתה ראש ממשלה הגון, נזוף ביועצך המדיני בפומבי, בכלי התקשורת. אולי יש מקום לשקול גם את הדחתו. הלשכה שלך הכחישה שנפצה בו. למה מותר ליועץ שלך לשקר במצח נחושה? האם כך פועלת לשכת ראש ממשלה המכבדת את עצמה?

יש לי תחושה קשה שאינך שולט בעניינים. אולי כדאי שסוף סוף תיקח פיקוד. אני מבקש שייערך כאן ביורר מקיף, שממנו יוסקו מסקנות ויופקו לקחים, כי במקרה הזה אולי נוכל לעבור לסדר-היום. אולי במקרה השני יכול אדם כזה, פקיד כזה, להביא את המדינה למלחמה, יכול להביא לסכנה ממשית הרבה יותר חמורה מאשר בתוך מדינת ישראל. אדוני היושב-ראש, אני מודה לך מאוד.

היו"ר מ' שטרית:

אני מבקש שתישאר על הבמה, כי הבטחתי לחבר הכנסת בני אלון. הוא רוצה לשאול שאלה.

בנימין אלון (מולדת):

חבר הכנסת כהן, האם אתה לא חושב שלהתייחס במומחיות פטרונית ולפרשן את הערבים ולומר שהם לא כמונו, הם לא צריכים דמוקרטיה – האם זה לא התנשאות?

רענן כהן (העבודה):

בפירוש. כל דבר, כל מדינה, ואני אומר לך את זה כמזרחן. ערבים, יש להם הכבוד שלהם. צריך לדעת לדבר אתם, צריך להבין את סגנונם, צריך להבין את שפתם, ובכל דו-שיח אמיתי ועד שאתה מגיע למשא-ומתן, עדיף לשבת יום-יומיים, לשבת קפה, לשבת בדיון, לשוחח על כל מיני דברים, ורק לאחר מכן תגיע אתם לכל מיני מגעים שאתה רוצה להפיק מהם תועלת. כאשר אתה בא ונותן להם איזה חינוך של תנועת נוער, אתה מסביר להם איזו דמוקרטיה אתה רוצה, אתה מסביר להם בחוצפה, בהתנשאות, הם נפגעים והתוצאה הפוכה. אתה הופך את העולם הערבי, בסופו של דבר, לליכוד.

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

התנשאות היא יותר גרועה.

רענן כהן (העבודה):

הממשלה הזאת החזירה את העולם הערבי כמה שנים אחורה ואיחדה את כולם נגד מדינת ישראל.

היו"ר מ' שטרית:

רענן, תודה רבה. זו היתה שאלה, לא נאום נוסף.

רענן כהן (העבודה):

אני אומר שלכל דבר יש מטרה. האם זו המטרה שלנו? נדמה לי שכאן משיגים מטרה הפוכה, שגם ביבי נתניהו לא רוצה בה ולא התכוון אליה, אבל בחוסר התבונה, בחוסר הבנה, באי-הכרת העולם הערבי, הוא עושה את הדבר ההפוך ומשיג את התוצאה החמורה והמסוכנת למדינת ישראל. אני מודה לאדוני היושב-ראש על הסבלנות שגילה. הרבה תודות.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת רענן כהן. מגיע לך.

הצעה לסדר-היום

היערכות ישראלית מחודשת בחברון

היו"ר מ' שטרית:

אני מבקש להזמין את חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, שהגיע בינתיים, במסגרת זמן מצומצמת יותר – כי הוא היה ב"ביקור חולים"; אנו מאחלים רפואה שלמה למי שהוא ביקר. הצעה לסדר-היום מס' 190 – במסגרת זמן של חמש דקות בלבד. חבר הכנסת בני אלון, חבר הכנסת דראושה יכול לענות לך מהמקור, למה לך לקבל פרשן?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לא חבר הכנסת בני אלון ולא חבר הכנסת רענן כהן יכולים לדבר בשם הערבים. אני מרגיע אותך, חבר הכנסת בני אלון. גם חבר הכנסת רענן כהן איננו מומחה גדול לענייני ערבים. כבר שמענו אותו בעבר מתבטא התבטאויות שכל הערבים התנגדו להן. בכל אופן, הערבים ידברו בשם עצמם.

העולם הערבי הוא עולם המשתרע על שטח רחב – 22 מדינות, עולם שמאמין בערכים דמוקרטיים, בערכי שלום, בערכים הומניים, ואל יבוא איש כאן ויתפאר: אנחנו שונים מהערבים. היהודים בני אדם והערבים בני אדם. כולנו נבראנו בצלם האלוהים.

היו"ר מ' שטרית:

אפילו בני דודים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

בני דודים גם כן. אל יבוא איש כאן ויחשוב שהוא עם נבחר והעמים האחרים שונים.

בנימין אלון (מולדת):

לא מספיק 22 מדינות?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

צריך עוד מדינה אחת.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

כל העמים הם עמים נבחרים וכל העמים הם עמים טובים, אבל יש בתוך העמים אנשים רעים. יש בקרב היהודים אנשים רעים, קיצוניים, פנאטיים, ששונאים ערבים ושונאים את עצמם ושונאים חלק מבני עמם. ויש גם בקרב הערבים אנשים רעים. אני מתנגד ליהודים הרעים ומתנגד לערבים הרעים. אני מתנגד לכל אדם רע בכל מקום. אני רואה עצמי כבעל-ברית לכל אדם שחפץ בשלום, בדו-קיום, בשיתוף פעולה ובפתרונות שיביאו להכרה בזכויות שני העמים.

ומכאן שאני מתנגד לראש הממשלה הזה ולממשלה הזאת, כי זה ראש ממשלה שמתעלם מהעולם הערבי, מזלזל בערכים ההומניים, מזלזל בערכים הדמוקרטיים, מזלזל בשלום; גם כשהוא מדבר על דמוקרטיה שהוא רוצה ללמד את העולם הערבי, הוא לא מקיים את הערכים הדמוקרטיים האמיתיים; גם כאשר הוא מדבר על השלום הוא קוטל את תהליך השלום. הוא מדבר על הדדיות בהסכמים – איפה ההדדיות, אדוני ראש הממשלה? איפה ההדדיות, אדוני שר הבריאות, שמייצג את הממשלה כאן?

הרי הפלשתינים מילאו את כל מה שהתחייבו למלא, את הכול.

קריאה:

כמעט.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

את הכול. גם הדברים הכי קשים, הכי כואבים – הם ביצעו. וממשלת ישראל – איפה חבר הכנסת רענן כהן – גם ממשלת ישראל הקודמת, של פרס, לא מילאה את המחויבויות שלה כלפי ההסכמים הבין-לאומיים, הסכמי אוסלו א' ואוסלו ב'. וגם הממשלה הזאת מנסה לרמות את העולם, לרמות את העם במדינת ישראל, לרמות את הקונגרס, לרמות את הפלשתינים, לרמות את העולם הערבי ולומר: עיקרון של הדדיות.

אני שואל אותך, אדוני ראש הממשלה: איפה ההדדיות? התחייבתם להיערך מחדש לפי הסכם אוסלו ב' עד 26 במרס, לפני ארבעה חודשים. ממשלת ישראל, שקיבלה רוב בכנסת, התחייבה למלא אחרי ההתחייבויות, והיא לא מילאה אחרי ההתחייבויות. היא שיקרה לפלשתינים, שיקרה לערבים, שיקרה למדינת ישראל – לעם במדינת ישראל, והממשלה של נתניהו ממשיכה לשקר במצח נחושה בצורה שמזלזלת בכולם.

אני רוצה לומר לראש הממשלה: גם אם קיבל מחיאות כפיים סוערות בקונגרס, זה לא פותר את הבעיה. הפלשתינים שחיים בחברון, 170,000 פלשתינים, חיים במצב קשה, אבסורדי. כאשר 400 נפשות של מתנחלים יהודים חיים בגן-עדן על חשבון הערבים, על אדמת הערבים, על חשבון המים של הערבים – אנשי חברון צמאים למים. בושה וחרפה. הם צמאים למים. ילדים קטנים לא יכולים למצוא מים לשתות. ראיתם אותם בטלוויזיה הישראלית. וכל אחד צריך להיות בוש ונכלם כאשר 170,000 אנשים צמאים למים, למי שתייה.

איפה המצפון היהודי? איפה הדמוקרטיה שאתה מדבר עליה, אדוני ראש הממשלה? זה שאתה מרעיב את האנשים, זה שאתה גורם להם לא למצוא מים לשתיה – זאת הדמוקרטיה הישראלית? זאת גזענות לשמה. זאת הגזענות היהודית. זה הקולוניאליזם היהודי. אני קורא לילד בשמו. אין היום מדינה בכל העולם שמתנהגת בצורה בזויה כמו שמתנהגת מדינת ישראל כלפי הפלשתינים שנשארו תחת שלטונה. תלכו לחברון ותראו מה קורה בחברון.

דליה איציק (העבודה):

לעומת הסורים, שהם כל כך נחמדים... אתה צודק: דמוקרטיה, נכון – אל תיסחף.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אני אומר לך, חברת הכנסת דליה איציק, שמה שקורה היום בחברון, אין לו אח ורע בכל העולם, בכל העולם.

דליה איציק (העבודה):

לזה אני מסכימה, אבל גזעני?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אני קורא לממשלה הזאת, לראש הממשלה, להיערך מחדש בחברון, לצאת מחברון לפי ההסכמים. אני רוצה שיצאו בכלל מחברון – גם המתנחלים, גם הצבא הישראלי. יש הסכם ויש להתייחס בכבוד להסכם. כל יום נוסף שנשארים בחברון מרגיזים את הפלשתינים, מגבירים את המרירות בעולם הערבי, מגבירים את העוינות ופותרים אופציה לאלימות.

אני רוצה להזהיר כאן – – –

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת דראושה, עשינו הסכם.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אני מסיים, אדוני. אני מודה ליושב-ראש.

והערה אחרונה שלי: אני רוצה להזהיר, אם המצב הזה של הקיפאון הנוכחי יימשך, תהיה עוד אינתיפאדה, יהיה עוד גל של אלימות. לא יהודים ולא ערבים ירוויחו מזה, כולם יפסידו.

בנימין אלון (מולדת):

אל תאיים עלינו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אני מזהיר אותך ואת האחרים. אתה בכלל לא כתובת למחשבה יעילה.

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת דראושה, סיים בתקווה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אני אומר, ואמרתי את הדברים כבר לפני שפרצה האינתיפאדה, ב-1987, מעל בימת הכנסת, כיוון שידעתי מה שקורה בשטחים, הזהרתי. אז לא שעו לאזהרות. אני אומר עוד הפעם: אם המצב הזה יימשך, לצערי הרב, יתחדשו המהומות, ותתחדש האינתיפאדה, ותתחדש העוינות בעולם הערבי כלפי ישראל, ובמקום שלום שרצינו להשיג – – –

בנימין אלון (מולדת):

אל תאיים על מדינת ישראל. מדינת ישראל יותר חזקה ממך, חבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

חזקה בצדק, לא בכיבוש שטחים של אחרים, לא בדיכוי עם אחר. זאת לא תכונה של חוזקה. זאת חולשה. להיות חזק, זאת אומרת שאתה מכיר בזכויות של האחרים, אתה מכבד הסכמים.

אני אומר לראש הממשלה: אדוני ראש הממשלה, תהיה חזק, ראש ממשלה של מדינה חזקה שיודעת לכבד את ההסכמים ולהכיר בזכויות של האחרים. תודה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה רבה. רבותי, אני מזמין את השר צחי הנגבי לשם הממשלה על ההצעות לסדר-היום.

אני מבקש להודיע שאלה שביקשו להגיש הצעות אחרות להצעות לסדר-היום – מי שלא יהיה באולם יפסיד את תורו.

חבר הכנסת הנגבי, השר הנגבי המשיב מטעם הממשלה, וגם חבר הכנסת הנגבי, בבקשה.

שר הבריאות צ' הנגבי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חייב להודות שזו לי ההזדמנות הראשונה לשבת כנציג הממשלה, כנציג ראש הממשלה, ולהאזין בקשב רב במשך שעות – כמעט שעתיים, לדברי שורה ארוכה של דוברים. במהלך התקופה הזאת ניסיתי להחליט איזו היא הדרך הנכונה להשיב על הדברים. האם ברוח של התנצחות – להתנגח עם כל טענה וטענה? או לנסות, לפחות בהופעה הראשונה שלי פה בתפקיד החדש כשר המתאם, שלא להיגרר אחר רוח שאפיינה את מרבית דוברי האופוזיציה, למעט חבר הכנסת צוקר, ולהתגבר על הרצון להמשיך בנוסחאות של מערכות הבחירות

ושל ההתכתשויות שהייתי רגיל להן כאשר אני הייתי באופוזיציה. אבל מסתבר שאני לא נזקק כלל להכריע בדילמה הזאת, כי מרבית הדוברים אפילו לא נמצאים כאן.

כשמונה שנים אני חבר כנסת, אינני זוכר דוגמה שבהצעה לסדר-היום בנושא מדיני, כמעט כל הדוברים, שהביעו כאן דברי מחאה בלהט, ופנו ורצו לקבל תשובה, ושאלו שאלות בזו אחר זו ואמרו שהם רוצים לדעת מה הולך – – –

סאלח טריף (העבודה):

הם התייאשו, אדוני השר.

שר הבריאות צ' הנגבי:

כן, הם ייאשו את עצמם. אלה אנשים חסרי אמונה, הם כנראה לא מאמינים, זאת אופוזיציה שלא מאמינה שיש בכלל משקל לדברים שלה, והיא הולכת. השר לשעבר שחל, שבעצמו היה השר המתאם בין הכנסת לבין הממשלה, נעלם. הוא דיבר והלך. חבר הכנסת זוילי הלך. דדי צוקר הלך.

טופיק כטיב (מד"ע-רע"ם):

משמאלך המצב יותר גרוע.

שר הבריאות צ' הנגבי:

יעל דיין שאלה אותי כל כך הרבה שאלות, אני רשמתי עמוד שלם רק של שאלותיה, והיא נעלמה, לא הייתי אומר לבלי שוב, אני מתאר לעצמי שאנחנו ניפגש אתה פה. אז אני פטור, לפחות מטעמי נימוס, מלהשיב לאנשים שאפילו לא יכולים להגיב על דברי, גם לא בקריאת ביניים.

אבל בכל זאת פטור בלא כלום אי-אפשר, ולכן אשיב בקצרה. אינני רוצה להפוך את הנאום שלי פה לפולמוס. בסך הכול נדמה לי, שמרבית הדוברים, לפחות אלה ממפלגת העבודה – כי היו דוברים אחרים של האופוזיציה, כמו חבר הכנסת טלב אלסאנע וחבר הכנסת דראושה, שאני אתייחס לדבריהם מייד – אבל דוברי מפלגת העבודה כנראה טרם הפנימו את העובדה שאנחנו נמצאים אחרי הבחירות.

דליה איציק (העבודה):

די, כבר שמענו את זה.

שר הבריאות צ' הנגבי:

הם לא הצליחו להבין, שבסך הכול השיטה שהם גרסו שהיא השיטה הנכונה לא קיבלה את אמון הציבור – בין שזה 30,000 קולות, או יותר, או פחות, וצריך לנסות שיטה אחרת. ומן הראוי להמתין ולראות כיצד השיטה האחרת תישא פרי. אולי היא תיכשל?

רענן כהן (העבודה):

שר הבריאות צ' הנגבי:

בן-אהרון כבר אמר את זה פעם. אתה רוצה לחזור לאותה שיטה של – – –

רענן כהן (העבודה):

שר הבריאות צ' הנגבי:

חבר הכנסת רענן כהן, כבר הגשת ערעור על תוצאות הבחירות, בפעם הראשונה זה 48 שנים. ביזית את עצמך – – –

רענן כהן (העבודה):

לא, אתה ביזית את עצמך – – –

קריאה:

אבל הבחירות הסתיימו.

שר הבריאות צ' הנגבי:

חבר הכנסת רענן כהן ביזה את עצמו וביזה את ראש מפלגתו ויצר תקדים, שאני מקווה שהוא לא יהיה תקדים, של בכיינות בבית-המשפט, על תוצאות בחירות שנוהלו על-ידי שופט של בית-המשפט העליון בישראל, וכמובן נדחה תוך הערות ציניות של בית-המשפט. ויותר מזה: מזכ"ל מפלגתו – – –

רענן כהן (העבודה):

אפילו את זה אתה לא יודע לקרוא.

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת רענן כהן, אינני רוצה לקרוא אותך לסדר, אז אני מבקש לא להפריע. חבר הכנסת רענן כהן, כשאתה דיברת הגנתי עליך שלא יפריעו לך, אפילו שאמרת דברים שהרגיזו הרבה אנשים כאן. אז אני מבקש לכבד גם את האחרים, נשמע גם דעה שונה.

שר הבריאות צ' הנגבי:

אבל נעזוב את רענן כהן, בסך הכול נושא הדיון הוא לא רענן כהן.

ובכן, אני שמעתי מדוברי מפלגת העבודה כאן מסכת ארוכה מאוד של טענות על – איך הם הגדירו את זה? – השלומיאליות של הממשלה. שוב, לא מתוך רצון להקניט, אני רוצה לומר כמה דברים פשוטים.

הוקמה ממשלה בישראל בפרק זמן הקצר ביותר שהיה אי-פעם. היא הת"צבה בפני הכנסת וזכתה לאמון הכנסת.

סאלח טריף (העבודה):

לפי החוק החדש.

שר הבריאות צ' הנגבי:

החוק החדש מאפשר לה פרק זמן ארוך יותר. ולמרות זאת היא הגיעה לבית הזה והציגה קווי יסוד, שנדמה לי שאין בהירים מהם ואין צלולים מהם. היד, כך אמר כאן ראש הממשלה, מושטת לשלום.

אנחנו איננו גורסים את גרסת מפלגת העבודה שאומרת: שלום בכל מחיר. אנחנו אומרים: לא שלום בכל מחיר. לא יפחידו אותנו שאם, חס וחלילה, לא נשלם את מלוא המחיר, לא יהיה שלום. כי אנחנו אומרים מראש: אז לא יהיה שלום. כי שלום שהמחיר שאתה צריך ונתבע לשלם עבורו הוא מחיר בלתי נסבל, הוא שלום בלתי נסבל.

ככל הידוע לי, זאת גם עמדת מרצ. גם לכם יש קו אדום. זאת גם עמדת מפלגת העבודה. עמדת מרצ בהקשר זה קצת יותר בהירה מעמדת מפלגת העבודה, אבל גם למפלגת העבודה היה מחיר. אני זוכר את ראש הממשלה יצחק רבין המנוח ניצב כאן על הדוכן אחרי סדרת הפיגועים הראשונה, והוא אמר: אם לא תימצא דרך להפסיק את הפגיעה בביטחון, ולא יפעלו ברשות הפלשתינית כפי שהתחייבו – תיעצר הרכבת. זה הביטוי שלו. רכבת השלום תעצור.

קריאה:

גם הנשיא אמר את זה.

שר הבריאות צ' הנגבי:

ושמעון פרס, אחרי סדרת הפיגועים הנוספת, שהיתה חודשים ספורים לפני הבחירות, במסיבת עיתונאים דרמטית, שכונסה כדי להרגיע עם שעמד במצב משברי שלא היה כדוגמתו הרבה שנים, אמר במלים נוקבות, שהוא יעצור את התהליך ולא יהיה שלום. אם כך יתנהגו היריבים שלנו, לא יהיה שלום – כך הוא אמר.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

בגלל זה הוא הפסיד את השלטון.

שר הבריאות צ' הנגבי:

לכן, אדוני חבר הכנסת דראושה, לא תצליחו לגרום לכך שתאחז פאניקה בבית הזה, ואנשים, אם ממפלגת העבודה, אם מהליכוד, תחת איומי אינתיפאדה, ירוצו אל תוך תהום. אם תהיה אינתיפאדה – תרוסק האינתיפאדה. תעביר את זה לכל החברים שלך. תהיה אינתיפאדה – תרוסק האינתיפאדה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

שר הבריאות צ' הנגבי:

וזאת אני אומר לך בשם הממשלה. נגמר העידן של איומים ושל טרור ושל הסתה. זה לא יהיה.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

חולם באספמיה.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

היו"ר מ' שטרית:

חברי הכנסת, אם לא תפסיקו, אני אתחיל לקרוא אתכם לסדר. חבר הכנסת דראושה, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. רבותי, אני מנסה להקפיד שלכל דובר תהיה האפשרות להשמיע את דעתו ללא הפרעה. גם כשאתם דיברתם, שמרתי על כל אחד. אני מבקש לתת לשר להשמיע את דעתו. גם אם אתם לא אוהבים את מה שהוא אומר, חייבת להיות לו האפשרות להשמיע את דעתו.

שר הבריאות צ' הנגבי:

לשמחתי, חבר הכנסת דראושה, המנהיגות הפלשתינית הרבה יותר מפוכחת והרבה יותר הגיונית מהנאומים המתלהמים של חברי כנסת שלא ישלמו את מחיר האינתיפאדה. כי אתה תאמר פה מה שתאמר, אבל אתה לא תצא לדקור או לשים מטענים. אז אתה גיבור גדול. אבל אלה שיש להם אחריות לעם הפלשתיני, שאתה רואה את עצמך שייך אליו, מבינים שחל מהפך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אז תגלו אתם אחריות.

שר הבריות צ' הנגבי:

מאה אחוז. והם מבינים שיש עם שאתו צריך להידבר. ואנחנו הודענו שעתיים אחרי הבחירות, אולי אפילו פחות, שלא יהיה נתק ולא תהיה פגיעה בערוצי התקשורת בין הממשלה החדשה לבין המנהיגות הנבחרת של הרשות הפלשתינית. אנחנו לא בחרנו בה, אנחנו לא נחליף אותה.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

יש אחריות של צד אחד. זה מקובל. אבל איפה האחריות הנגדית, מצד ממשלת ישראל?

שר הבריות צ' הנגבי:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, אני חושב שאם היית יוצר קשר עם אלה שאתה לכאורה אמור לייצג כאן היית רואה שיש ערוצי קשר יומיומיים בין הרשות הפלשתינית לבין ממשלת ישראל.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

אבל למה בסתר? במה אתם מתביישים?

סאלח טריף (העבודה):

לאט לאט. תן להם זמן.

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת אלסאנע, אני מבין שיש הערת ביניים. אבל אתה חוזר על עצמך חמש פעמים. הוא הבין את הנקודה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אני יכול לשאול שאלה?

היו"ר מ' שטרית:

כשהשר יסיים, אם הוא ירצה לענות, אתן לך בשמחה רבה.

שר הבריאות צ' הנגבי:

אני לא מוגבל בזמן. כשאסיים, אשמח לשמוע כל השאלה. אני רק רוצה שאתה תבין אותנו. בסך הכול זאת דרך לייצר קומוניקציה גם בינינו.

אני אומר כך: היד של בנימין נתניהו, ושל כל הממשלה – וכמו שאתה יודע, הממשלה לא עשויה מעור אחד – מושטת לשלום. ההבדל המהותי בין מה שהיה בעבר לבין מה שיקרה היום הוא, שאנחנו לא נעצום עיניים לנוכח הפרות ההסכם, אפילו הפרה אחת. אנחנו לא נעצום עיניים אם תתחדש פעילות פלשתינית בלתי חוקית, מנוגדת להסכם, בירושלים. ואנחנו לא נעמוד משותקים אם לא תמומש ההבטחה לשנות את האמנה הפלשתינית באופן טוטלי ומוחלט.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

היא כבר מומשה.

שר הבריאות צ' הנגבי:

לא מומשה. תשאל את דראושה, הוא יספר לך בדיוק מה קרה שם.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אני קורא ערבית. זה שינוי דרסטי.

שר הבריאות צ' הנגבי:

אנחנו רוצים לראות מה האמנה החלופית שהרשות הפלשתינית מציעה, אנחנו רוצים לראות אם מתקבלות החלטות פורמליות באותה ועדה מפורסמת שהוקמה על-ידי המועצה הלאומית הפלשתינית. כל הדברים האלה, שבעבר נדחקו לקרן זוית, מבחינתנו הם מהווים בסיס.

עכשיו אומר לנו כאן חבר הכנסת שחל: למה אתם דורשים הדדיות? למה אתם דורשים דמוקרטיזציה? אני רוצה להזכיר לחבר הכנסת שחל, שכל הדרישות שאנחנו דורשים היום הן דרישות מפורשות, ממוסמכות ומתועדות של קודמינו. אני יכול להראות לך, אדוני, חבר הכנסת צוקר, מכתב אחר מכתב אחר מכתב של שר המשפטים שלך, שאתה תמכת בו, דוד ליבאי, שתובע מן הרשות הפלשתינית להסגיר 16 מרצחים שנמלטו לשטחי האוטונומיה. זאת לא היתה דרישה של האופוזיציה.

דוד צוקר (מרצ):

מה לזה ולדמוקרטיזציה?

שר הבריאות צ' הנגבי:

אני יכול להראות לך מסמך, שהוכן על-ידי צה"ל בתקופת שר הביטחון הקודם שלך, שכל כולו עשרות הפרות שיטתיות של ההסכם. רק, מה קרה בעבר?

דוד צוקר (מרצ):

שר הבריאות צ' הנגבי:

כיוון שהממשלה היתה כבולה ---

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

ראית את המסמך הפלשתיני על ההפרות הישראליות?

קריאה:

אין הפרות ישראליות.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

היו"ר מ' שטרית:

חברי הכנסת, אני מבקש לאפשר לשר לדבר.

שר הבריאות צ' הנגבי:

מה שהשתנה הוא דבר קטן אחד: הממשלה הקודמת, אף-על-פי שהיו הפרות, חשה כבולה בשני סוגי אזיקים. אזיקים מסוג אחד היו ההשקפה האמיתית של שמעון פרס, שכפה אותה בתחילה על יצחק רבין ואחרי זה על עצמו כראש ממשלה, שאנחנו נמצאים במזרח תיכון חדש, שיש פה איזו התקדמות דרמטית לעבר היסטוריה שכל כולה גן-עדן ולא ניתן להפרות מזעריות כאלה של מרצחים ושל אמנה פלשתינית להפריע לנו. זו גישה לגיטימית. הציבור בחל בה, אבל היא היתה הגישה שמנעה עמידה על קוצו של יו"ד.

היתה בעיה אחרת, שנבעה מטיבה של הקואליציה, מהעובדה שהיא נשענה על גורמים מסוימים. אותך מעניין כשלג דאשתקד אם פוגעים או לא פוגעים, אם מסגירים או לא מסגירים, אם משנים את האמנה או לא. אותך זה לא מעניין, וכנ"ל את חבריך לקואליציה הקודמת. לכן, הממשלה הקודמת לא היתה יכולה לשרוד אם היתה הופכת את העניין הזה לסלע מחלוקת מהותי בינה לבין הפלשתינים. אצלנו אין מחויבות כזאת. אנחנו נבחן כל דבר בזכויות מגדלת, כי קיבלנו מנדט להקפיד על שלום בטוח. שלום בטוח משמעותו, שכל מה שנוגע לביטחון ימומש.

אתם יכולים להעלות פה הצעות לסדר-היום יום אחר יום. כל מה שצריך הוא לא הצעות לסדר-היום; כל מה שצריך הוא לשכנע את הפלשתינים שבינו שחל מהפך, שהציבור בישראל – לא כולו ולא 90% ממנו, אבל רובו המכריע, בוודאי מן הציבור היהודי – מעוניין בגישה יותר אחראית, יותר שקולה, יותר מפוכחת. ואם הגישה הזאת תיענה מן הצד השני בגישה זהה, אני יכול להבטיח לך, שמהר מאוד דדי צוקר יעמוד כאן ויעשה את המחווה שהוא הבטיח לעשות: אם המשא-ומתן המדיני יתקדם בצורה מהותית, הוא ישבח את בנימין נתניהו.

היום, לצערי, זה לא תלוי לא בדדי צוקר ולא בכך ולא בבנימין נתניהו, זה תלוי ביאסר ערפאת, זה תלוי ברשות הפלשתינית, זה תלוי בנכונותם לממש את התחייבויותיהם עד האחרונה שבהן. אם זה יקרה – ומבחינתנו הלוואי שזה יקרה מהר ככל האפשר – המשא-ומתן יצבור תאוצה; כי אנחנו לא חושבים שאפשר לחיות לנצח במצב הנוכחי. כשבא בנימין נתניהו אל עם ישראל ואמר: אני מתחייב לקדם את התהליך המדיני בתנאים א', ב', ג', יש למשוואה הזאת שני צדדים – יש התנאים ויש ההתחייבות לקדם את התהליך המדיני.

יושבים פה חברי כנסת ממפלגות שהן לא מפלגות שעשויות מעור אחד, כמו הליכוד, גם הדרך השלישית וגם מפלגת העולים, והם נכנסו לקואליציה שאיננה קואליציה של ימין; הם נכנסו לקואליציה שבבסיס קווי היסוד שלה יש אמירה על הרצון לקדם את התהליך המדיני. כך שלא יעזרו פה כל ההפחדות. יהיה תהליך מדיני, אבל הוא תלוי במהותו בסגנון, בגישה ובנכונות של הצד השני להפעיל את כל הכוח שיש להם למנוע טרור.

אמרה חברת הכנסת יעל דיין: איזו משוואה מטורפת זו – או טרור או שלום; מה שאתה עושה בזה – היא אומרת לבנימין נתניהו – אתה למעשה מעניק זכות וטו לצד השני, וכל טרוריסט עוצר את תהליך השלום. זו פרשנות הכי מופרכת לביטוי "או שלום או טרור". אנחנו לא אומרים ליאסר ערפאת: אתה תפסיק לעשות טרור. הרי הוא לא עושה טרור. אנחנו אומרים ליאסר ערפאת: או שלום, או שתפעיל את כל הכוח שיש לך, ויש לך, נגד הטרור. אנחנו לא הפסקנו את התהליך המדיני עם מצרים ולא עצרנו את השלום אחרי שהיה האירוע בראס-בורקה או אחרי שנרצחו ישראלים בקהיר –

דוד צוקר (מרצ):

שר הבריאות צ' הנגבי:

– – אבל ידענו שהמצרים, בכל מאודם, מעוניינים למנוע טרור ונאבקים בטרור, ולא תמיד מצליחים. גם אנחנו לא הצלחנו, ואולי אף פעם לא נצליח למנוע מאה אחוזים של טרור, אבל אנחנו רוצים מהצד השני מאה אחוזים של מאבק בטרור; לא תשעים ותשעה אחוזים – מאה אחוזים. ואם היתה חדירה מירדן, לא אמרנו: או שלום או טרור.

דוד צוקר (מרצ):

– – – כמה אחוזים

שר הבריאות צ' הנגבי:

אמרנו: אם חוסיין משוכנע שהוא לא יכול למנוע הכול, אבל עושה במאה אחוזים כדי להיאבק בטרור, מבחינתנו אין צורך במשוואה – או שלום או מאבק בטרור. זו הדרישה מהפלשתינים.

ולא יהיה שלום, ולא יכול להיות שלום, אם הצד שהוא פרטנר לשלום מעלים עין, עוצם עין או מסייע, בעקיפין או במישרין, לפעולות טרור. מה אתם חושבים, שיכול להיות חבר כנסת ישראלי אחד, אפילו שיהיה בשמאל הכי קיצוני, שיבליג מול טרור אם הוא יודע שהצד השני יכול היה למנוע את הטרור. הזה ולא עשה דיו? כך שאני אינני מבין באמת על מה אתם מלינים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אתה יודע שהוא עושה כל מה שהוא יכול.

שר הבריות צ' הנגבי:

בסדר, חובת ההוכחה בינתיים היא עליו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

שר הבריות צ' הנגבי:

חבר הכנסת דראושה, הממשלה הקודמת, שאתה תמכת בה, היא זו שעצרה את התהליך המדיני, היא זו שלא נסוגה מחברון. אתה יודע למה? מפני שהיא הבינה שהמשוואה – או שלום או מאבק בטרור, תכריע את גורל הבחירות; רק שהיא עשתה את זה מאוחר מדי.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

היא שילמה עבור זה, היא הביאה אתכם לשלטון.

סאלח טריף (העבודה):

היא נתנה לכם את המלאכה, שתסיימו אותה.

שר הבריות צ' הנגבי:

אם היה להם הכוח לעשות את זה שנה קודם, לא אני הייתי כאן – היה כאן נציג הממשלה של השמאל, מפני שרוב הציבור רוצה שלום באופן מוחלט; אבל כשהוא ראה שזה דבר מגוחך, שזה לא עובד, שהשלום הזה מתפורר לנגד העיניים ומתרסק באוטובוס אחר אוטובוס – הוא רצה לשנות גישה. אנחנו מאמינים שהגישה שלנו תהיה גישה שתוביל לשלום בטוח.

אני רוצה לסיים בדבר אחר. סיפר לנו כאן יורי בדיחה ואני חייב התייחסות לבדיחה היפה שלו, שלא אחזור עליה מטעמים של צניעות הבית הזה. מי שהיה פה זוכר את הבדיחה של יורי. יורי, מה שאמרת הוא שיש כאלה שכאשר מכבים את האורות חסרות להם ראיות. הבעיה המהותית שלנו היא שאפילו לא כיבו את האור. מה שרצו לגלות מתבצע לא באפלה, ואנחנו צריכים לבקש מחברינו באופוזיציה לפקוח עיניים ולראות את המציאות.

המציאות היא, שהיחידים שמאיימים עלינו באינתיפאדה הם דוברי האופוזיציה. ישבתי אתמול לצדו של פייצל חוסייני בתוכנית טלוויזיה. אני חושב שהיתה הידברות ברמה של כנות. הוא לא דיבר על אינתיפאדה, הוא לא דיבר על מאבק מזוין. הם מתחילים להבין, שידה של הממשלה הזאת מושטת לשלום והם לא צריכים להתחיל להיכנס למגננה או, חס וחלילה, לצאת למתקפה. למה לכם לגרות את המנהיגות הערבית לחזור על הטרגדיה של 1947 ושל 1967 ושל 1977, כשלא קיבלו את הסכמי קמפ-דייוויד, ושל 1987, כשהתחילה האינתיפאדה?

דליה איציק (העבודה):

גם שמיר – – –

שר הבריאות צ' הנגבי:

אתם צריכים להיות הכוחות המתונים. אתה, חבר הכנסת דראושה, צריך להגיד לידיך יאסר ערפאת: תנסה לבדוק, אולי זה הולך עם הימין, אולי זה הולך עם הממשלה הזאת.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

הוא מוכן, אבל אתם חושבים שכשאתם יושבים אתו אתם עושים לו טובה.

שר הבריאות צ' הנגבי:

אבל לא במלים, לא בדקלרציות, אלא במאבק ב"חמאס". מה הוא עושה? הוא משחרר את אנשי ה"חמאס". איזה סימן זה? איזה איתות זה לממשלת ישראל החדשה?

דליה איציק (העבודה):

לא כדאי להם לשבת אתו, הם מוותרים בקלות.

היו"ר מ' שטרית:

חברי הכנסת, לא דו-שיח. חברת הכנסת איציק.

דוד צוקר (מרצ):

דווקא דברים מעניינים.

שר הבריאות צ' הנגבי:

חבר הכנסת צוקר, משהו על הדברים שאמרת בעניין הדמוקרטיה. אין ספק שדרישה לדמוקרטיה כתנאי למשא-ומתן היא דרישה אבסורדית והיא גם לא הדרישה שממשלת ישראל דורשת.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

זה לא האבסורד היחיד.

שר הבריאות צ' הנגבי:

ממשלת ישראל אומרת דבר פשוט: כאשר יש תנאים של דמוקרטיה, יש תנאים של ערכים בסיסיים שמקובלים, של הכרעת רוב, של יציבות המשטרים, ברור שהנכונות לקחת סיכונים היא נכונות מופלגת יותר מאשר כשיש מצב שבו הסיכון גבוה. הראיה, אמרו פה: סעודיה וארצות-הברית; הנה ארצות-הברית תומכת בסעודיה אף-על-פי שהיא מדינה לא דמוקרטית. אם סעודיה היתה מדינה חמושה, בעלת פוטנציאל של איום על ארצות-הברית, והיתה יושבת לפתחה של ארצות-הברית, אתה חושב שהיתה אנלוגיה ביחסים? שארצות-הברית היתה מתייחסת אל סעודיה כאל מדינה שאין לחשוש ממנה?

אין לנו פה בעיה של חשש, כאשר אנחנו יודעים שמדובר במרוקו או בתוניסיה. אנחנו לא באים לשנות שם את המשטר, אבל כאשר מדובר ביחסים מדיניים, שטמון בהם סיכון, כתוצאה מהסכם עם סוריה או עם רשות פלשתינית, ברור שמרכיב היציבות של הצד השני הוא מרכיב משמעותי. זה קשור לאידיאולוגיה שלי כאיש הליכוד או שלך כאיש שמאל? זה קשור לשכל ישר.

דוד צוקר (מרצ):

היציבות בעולם הערבי אינה עומדת ביחס ישר לשלטון דמוקרטי. דווקא המשטרים היציבים בעולם הערבי הם המשטרים הלא-דמוקרטיים, לדוגמה מצרים וסוריה.

היו"ר מ' שטרית:

זו דרך השלטון המקובלת עליך, חבר הכנסת צוקר?

דוד צוקר (מרצ):

לא, אבל מבחינת האינטרס הישראלי ביציבות, מצרים, סוריה ומרוקו הן מדינות יציבות, בלי כל קשר לאופיין הדמוקרטי.

היו"ר מ' שטרית:

חברים, לא ניכנס לדיון בסוגיה הזאת. יש צורך בדיון שלם בנושא זה, אבל לא היום.

שר הבריאות צ' הנגבי:

הערה בהקשר זה: המבחן איננו מבחן ערכי ולא מבחן תרבותי. אני מזדהה עם ההערה של חבר הכנסת עזמי בשארה, שדבריו של חבר הכנסת רענן כהן היו הדברים הכי גזעניים והכי מתנשאים בהקשר זה. אנחנו לא באים לחנך אף אחד. במדינת ישראל נרצח ראש ממשלה, ובמדינות ערב הסובבות אותנו, לפחות מאז רצח סאדאת, לא נרצח נשיא או ראש ממשלה. אנחנו לא באים לכאן מרמה של פטרונות. המבחן הוא מבחן הפוטנציאל להפרת הסכם. אתה, חבר הכנסת צוקר, יודע כמוני, שבמדינה דמוקרטית – – –

דוד צוקר (מרצ):

אבל, אסד הוא דוגמה למי שעומד בראש משטר לא דמוקרטי.

סאלח טריף (העבודה):

מדוע ההסכם עם המלך חוסיין הוא ההסכם הכי מקובל על הליכוד?

שר הבריאות צ' הנגבי:

אתה מוכיח בדיוק את מה שאני אומר: יש שלוש מדינות שאתן יש לנו הסכמים דה-פקטו או – – –

דליה איציק (העבודה):

מה שאתה אומר, אדוני השר, מעניין מאוד. אני מציעה שתאמר לנו מיהו בנימין נתניהו, זה שיש לו כמה שמות.

שר הבריאות צ' הנגבי:

חברת הכנסת דליה איציק, מכיוון שאת לא הצעת הצעה, את לא חייבת להישאר להצבעה.

דליה איציק (העבודה):

מיהו בנימין נתניהו?

היו"ר מ' שטרית:

זה שניצח את מפלגת העבודה בבחירות, כבר אמרו לך.

שר הבריאות צ' הנגבי:

חברת הכנסת איציק – – –

דליה איציק (העבודה):

זה שיש לו כמה שמות.

שר הבריאות צ' הנגבי:

חברת הכנסת איציק, אני מציע לך בידידות, לתפקד גם במליאה באותה רמת תבונה ותרבות כפי שתפקדת כיושבת-ראש ועדת החינוך והתרבות. פה את מאבדת את הממלכתיות שאפיינה אותך שם.

דליה איציק (העבודה):

ככל שאני רואה את ראש הממשלה שלי, אני מאבדת את הממלכתיות. הוא מספק לי את הסיבות.

שר הבריאות צ' הנגבי:

לא ארד כאן לרמה הזאת. אני מציע שתדרי מהעניין הזה. עשית את הכותרת לערוץ-2 ולערוץ הראשון. גמרנו, חבל על הזמן, זה לא מתאים לך. אגיד לך את מה שאמרו לי כאשר עשיתי פה גימיקים. אמרו לי: לא מתאים לך. ניסיתי להשתפר.

דליה איציק (העבודה):

הגעת רחוק.

שר הבריאות צ' הנגבי:

אם תאמצי את הדרך הזאת, גם את תהיי על הדוכן הזה.

משפט אחרון לדדי: אני חושב, שאם אתה בוחן את ההסכם עם מצרים, במצרים תהליך הדמוקרטיזציה לא השתפר במהלך השנים, אבל ההסכם נשמר מתוקף אינטרסים שאינם קשורים למנטליות, לתרבות וכו'. אבל יש לך מרחב של מאות קילומטרים של מדבר סיני, שבהם אתה מצמצם את גבול הסיכון. כאשר מדובר ברמת-הגולן, כאשר מדובר בלב הארץ, ביהודה ובשומרון, רמת הסיכון גדלה, ולכן הדרישה שלנו ליציבות הצד השני, היא דרישה לגיטימית. אני לא חושב שצריכה להיות התנגדות לתיאוריה הזאת, לא מצד השמאל, שהוא אביר זכויות האדם ואביר ההשקפה הדמוקרטית, ובוודאי לא מטעם מפלגת העבודה. בוודאי לא מטעם קבוצות בחברה הישראלית, המייצגות אינטרסים של הציבור הערבי, והידועות שכל שתהיה יותר דמוקרטיזציה בקרב הציבור הפלשתיני כך אנחנו נהיה פתוחים יותר גם לויתורים. הרי זהו אינטרס משותף.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

האם זהו תנאי למשא-ומתן עם סוריה, שתהיה שם דמוקרטיה?

שר הבריאות צ' הנגבי:

זה לא תנאי, כי אם מרכיב בבניית אמון.

היו"ר מ' שטרית:

אתם רוצים לפתור את כל הבעיות עכשיו? רגע, רבותי, אנחנו גולשים הרבה מעבר לזמן. אני מבקש לא להעלות עכשיו סוגיות חדשות לדיון. בשבוע הבא יש לכם זמן, תגישו עוד הפעם הצעות, השר הנגבי ישמח לבוא ולענות לכם שוב.

דוד צוקר (מרצ):

אנחנו בשלים לסיכום.

היו"ר מ' שטרית:

כאשר השר יסיים. שאלה לחבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אדוני שר הבריאות, כפי שפורסם וכפי שאני יודע ממקורותי, שר החוץ היה אמור לפגוש את היושב-ראש ערפאת בימים הקרובים, אבל הוא העמיד תנאים בלתי הגיוניים לפגישה הזאת, תנאים שהצד הפלשתיני לא היה מוכן לקבל אותם. האם אתה יכול לומר לחברי הכנסת, מה התנאים שקבעתם כדי לקבוע פגישה כזו? האם אתם חושבים שאתם עושים טובה לערפאת, ששר החוץ או ראש הממשלה פוגשים אותו? מתי תתקיים פגישה בין ראש הממשלה לבין הנשיא ערפאת?

שר הבריאות צ' הנגבי:

אני לא יודע מי זה הנשיא ערפאת.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

נשיא מדינת פלשתיין. הוא מוכר על-ידי העולם כולו.

שר הבריאות צ' הנגבי:

יכול להיות. אני חושב, שאם הוא יישאר נשיא מדינת פלשתיין, הוא ייפגש רק עם אנשים במדינה שלו.

סאלח טריף (העבודה):

הוא ייפגש רק עם הנשיא ויצמן.

שר הבריאות צ' הנגבי:

הוא יכול להיות גם באולימפיאדה באטלנטה בתור נשיא, כאן מבחינתנו הוא בסך הכול ראש הרשות הפלשתינית, וזה מעוגן בהסכמים שאותם אתה דורש לכבד.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

העם שלו מכיר בו.

שר הבריאות צ' הנגבי:

אם אתה עצמך דורש להפר את ההסכמים, למה אתה תובע מאתנו לכבד אותם?

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

בחברון לא מכירים בו כנשיא.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

בחברון מכירים בו.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

אני אומר לך.

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת זיסמן, זה לא "גנרל דבטה". השר עומד על הבמה ועונה, אני מבקש לתת לו לסיים.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אל תהיה כאן אפוטרופוס על אחרים.

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת דהאמשה, תן לו לענות על שאלתו של חבר הכנסת דראושה.

שר הבריאות צ' הנגבי:

חבר הכנסת דהאמשה, אתה חבר כנסת חדש, אבל אתה ותיק בארץ, וגם אתה יודע שהממשלה שאני מייצג איננה הממשלה שקדמה לנו. מבחינתנו חברון היא לא עיר סתם, זאת בירת הנצח שלנו. לא נברח משם.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

תחליט: חברון או ירושלים?

שר הבריאות צ' הנגבי:

תגיד לי, חבר הכנסת טלב אלסאנע, האם אתה צריך להחליט בין מכה, מדינה וירושלים?

דוד צוקר (מרצ):

האם חברון היא בירת הנצח?

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת צוקר, אני מבקש ממך לשבת.

שר הבריאות צ' הנגבי:

חבר הכנסת צוקר, אתה פוגע במיתולוגיה של זיסמן. זיסמן הוא חבר מפלגת העבודה, שהמנהיג הדגול שלה, בן-גוריון, אמר שחברון קדמה לירושלים.

דוד צוקר (מרצ):

להפוך את חברון בהבל פה לבירה, זוהי הבעת אי-אמון בירושלים.

שר הבריאות צ' הנגבי:

אתה באמת מגלה בורות בהיסטוריה היהודית.

דוד צוקר (מרצ):

לומר שהיא בירה?

שר הבריאות צ' הנגבי:

לא רק כרונולוגית, גם היסטורית, דוד המלך יצא לירושלים מחברון. הרי לא נוכל על-ידי שינוי פרוטוקול הכנסת לשנות את ההיסטוריה של העם היהודי.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

ירושלים היא הבירה של מדינת פלשתיין, וחברון היא בירת הנצח של מדינת ישראל.

היו"ר מ' שטרית:

חברי הכנסת, אנחנו לא מקיימים עכשיו שיעור בהיסטוריה. אם נעשה עכשיו שיעור בהיסטוריה, נגיע גם לפרת. תעזבו עכשיו את ההיסטוריה.

שר הבריאות צ' הנגבי:

למרות הקשר ההיסטורי שלנו לחברון והתחושה העזה שלנו כלפי העיר הזאת, אנחנו לא מעוניינים לשלוט בערביי העיר חברון. אנחנו מעוניינים מאוד להגיע להסכם שבו יישמרו האינטרסים הביטחוניים.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

ההסכם כבר קיים.

שר הבריאות צ' הנגבי:

ההסכם שממשלת ישראל תחתום עליו, יהיה עדיף ומשופר לעומת זה שקדם לנו, אחרת היה ההסכם הקודם מיושם על-ידי הממשלה הקודמת. עובדה שהם לא יישמו את ההסכם, כי חשבו שהוא רע. אם הם חשבו שהוא רע, אנחנו נבצע הסכם שהממשלה הקודמת לא ביצעה?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אתה יוצר פה תקדים.

שר הבריאות צ' הנגבי:

אני רוצה לשבח את חבר הכנסת דראושה, ששאל אותי שאלה, והוא כבר מעביר את התשובה בשידור ישיר בפלאפון. אני חייב תשובה אחרונה לחבר הכנסת דראושה, לגבי השאלה על הפגישה עם ראש הרשות הפלשתינית. בעניין זה אין לי בשורות, לא טובות ולא רעות. הממשלה תדון בסוגיה הזאת בבוא היום. מבחינתנו, יש חשיבות עליונה לקיום מפגשים בדרגים שונים בינינו לבין הרשות הפלשתינית. אופי המפגשים והדרגים ייקבע על-ידי הממשלה באחד הדיונים הקרובים שהיא תקיים. נדמה לי, ששר החוץ דוד לוי כבר אמר שהוא מתעתד להיפגש עם ראש הרשות הפלשתינית.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת דראושה, יש לנו מספר הטלפון של יאסר ערפאת, אין בעיה.

שר הבריאות צ' הנגבי:

למה לנו לקחת את מקומם של האנשים שזהו תפקידם. לי ולך יש שר חוץ אחד, ואנחנו מקווים שתהיה לו היכולת לקדם באמת את התהליך המדיני, כפי שהתחייב בפני הציבור וכפי שאנחנו כממשלה רואים לעצמנו כמשימה עליונה.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

לא ענית לי על ההצעה שלי.

שר הבריות צ' הנגבי:

אתה צודק; אני רוצה להשיב לך, חבר הכנסת זיסמן. הנושא שהעלית גם הוא משולב בתהליך המדיני, לכן הוא שובץ במסגרת הזאת. ממשלת ישראל עתידה לקיים, בעתיד הקרוב, דיון גם בנושאים האלה, ואני מתאר לעצמי, שכמפלגה שותפה בקואליציה, ששר בכיר שלה נמצא במוקד ההחלטות ובמוקד ההכרעות, ואפילו בקבינט, שלמעשה עוסק בסוגיות האלה יותר מאשר מליאת הממשלה, ודאי תגובש עמדה ותעוצב הגישה הנכונה כלפי הדברים שאתה העלית.

אני חושב, שלהעביר את ההצעות שהעלו החברים, את כל הנושא, לדיון במליאה – זו בהחלט הדרך הנאותה לסיים את הדיון הזה, שהוא הדיון המדיני הראשון במתכונתו זו במליאה, ואני בהחלט מקווה, כמו כל הדוברים לפני, שבמהלך התקופה הקרובה נצליח להיכנס למסלול של הידברות עם השכנים שלנו, לרבות סוריה, לרבות הפלשתינים, ולקדם יחד – קואליציה ואופוזיציה כאחת – את התהליך המדיני.

היו"ר מ' שטרית:

תודה רבה לשר המקשר. אני רוצה לברך אותו על ההופעה הראשונה שלו כשר המקשר בין הממשלה לבין הכנסת, ואני בטוח שהוא יעשה עבודתו בהצלחה מרובה. בהיותו גם פרלמנטר פעיל בעבר, הוא מכיר את הפרלמנט, ושמתם לב שהוא התייחס בסובלנות רבה ובסבלנות רבה לקריאות הביניים ולשאלות, והוא ענה. האמת היא שהוא גילה הרבה יותר אורך רוח – – –

דליה איציק (העבודה):

— — —

היו"ר מ' שטרית:

הוא מגלה הרבה יותר אורך רוח מכפי שחשבתי. אני מאחל לו הצלחה רבה, ואני בטוח שהוא יעשה את מלאכתו על הצד הטוב ביותר.

רבותי, יש לפנינו כמה הצעות אחרות. אני מבקש להקפיד על לוח הזמנים ולדבר מהמיקרופון הניצב על הרצפה. הצעה אחרת היא במסגרת זמן של דקה. חבר הכנסת דוד טל מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת דראושה. בבקשה.

דוד טל (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, ביקשתי להסיר את הצעתו של חבר הכנסת שחל.

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת שחל איננו כאן, ולכן אתה לא יכול לבקש להסיר את הצעתו. אני נותן לך להסיר את הצעתו של חבר הכנסת דראושה.

דוד טל (ש"ס):

אני מודה לך.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה. יש לי הרושם, אדוני היושב-ראש, שחבר הכנסת דראושה מנסה להלך אימים על הציבור בישראל בעצם העלאת הנושא לסדר-היום בכנסת.

חבר הכנסת דראושה אומר שאין לו אמון בממשלה הזאת. אולי זה נכון, אבל זה לא נורא. חשוב מאוד מאוד שחבר הכנסת הנכבד ידע שלציבור ולעם בישראל היושב בציון יש אמון בראש הממשלה הזה.

ראוי מאוד, אדוני היושב-ראש, שלממשלה הזאת יינתנו מאה ימי חסד, בסך הכול מאה ימי חסד. זה מקובל מאוד בכל משטר, ודאי אצלנו כאן. אז אני אומר: בואו ונתאזר בסבלנות ונאפשר לממשלה לגבש את מדיניותה ולהוציא אותה מן הכוח אל הפועל, ואז יתברר לכול שנושא השלום הוא לא נחלתה של מפלגת העבודה בלבד.

היו"ר מ' שטרית:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד טל. אני מזמין את חבר הכנסת בנימין אלון, שמבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת טלב אלסאנע.

בנימין אלון (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להסיר את ההצעה של חבר הכנסת טלב אלסאנע מסדר-היום, ולא להעלות אותה לדיון במליאה. עם כל הכבוד למתח שקיים בין המפלגה הדמוקרטית הערבית, הרשימה הערבית המאוחדת, אשר תיקרא להלן: מד"ע-רע"ם, לבין המפלגה המתחרה שלה, אני לא חושב שהתחרות בין חד"ש לבין מד"ע-רע"ם צריכה להיות על חשבון התבטאויות בלתי נסבלות. כל אחד מנסה להיות יותר קיצוני מהאחר. אומנם קשה להתחרות במה שאמר חבר הכנסת סאלח סלים בפרסום בעיתון – הוא לא נמצא, ולכן לא אצטט כאן – אבל גם בהתבטאויות כמו אלה של חבר הכנסת טלב אלסאנע נגד ראש ממשלה, או סירובו בזמנו להתנצל בוועדת האתיקה על קוראו לפרס, ראש הממשלה הקודם, "רוצח ילדים" – יש גבול לכל תעלול, ואני אבקש להסיר מסדר-היום הצעות שיש בהן זלזול מוחלט במדינת ישראל ובראשיה. תודה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה רבה. רגע, רגע, חבר הכנסת טריף. אתה ביקשת להסיר את הצעתו של חבר הכנסת יורי שטרן. בינתיים הוא איננו באולם, ואתה לא יכול לבקש להסיר את הצעתו. על כן אני מזמין את חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה להביא את הצעתו להסיר את הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת זיסמן.

סאלח טריף (העבודה):

היו"ר מ' שטרית:

לא העברתי אף אחד. לזה אתה רשום אצלי.

סאלח טריף (העבודה):

היו"ר מ' שטרית:

אין לי מי להעביר. בבקשה, חבר הכנסת דהאמשה.

סאלח טריף (העבודה):

היו"ר מ' שטרית:

תחזיר את חבר הכנסת דדי צוקר ותסיר את הצעתו.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, המלה "שלום" היא רצינית מכדי להתייחס אליה בדמיון, בהזיות ובאי-ראיית המציאות, כפי שעשה חבר הכנסת זיסמן. ירושלים היא עיר מספיק רחבה, מספיק גדולה. היא מכילה בקרבה בפועל תושבים ערבים ויהודים. כל עוד אתם אומרים: רק לנו היא, כולה לנו היא, לנצח לנו היא – לא יהיה שלום. אי-אפשר להתעלם מעובדות, מהיסטוריה, ממציאות, מצדק. מה שאתה דורש לעצמך מגיע גם לאחרים, ועוד קודם שזה מגיע לך. זו האמת ההיסטורית.

רוצים שלום? ירושלים יכולה להכיל בזמן שלום את כל תושביה, ערבים ויהודים, ולהיות בירה לשתי המדינות. מי שלא מכיר בעובדה זו, לעולם רק יחלום. אולי ירמה את עצמו ואת האחרים, אבל שלום אף פעם לא יהיה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה רבה. מאחר שחבר הכנסת סאלח טריף הוא סגן יושב-ראש הכנסת לשעבר והוא ותיק ומכיר את הפטנטים, הוא מבקש להעביר את הצעתו של חבר הכנסת זיסמן לוועדה. בבקשה.

סאלח טריף (העבודה):

חשבתי שגם אתה ותיק ומכיר את הפטנטים יותר טוב ממני.

היו"ר מ' שטרית:

לא, אני חשבתי שאני יכול לחסוך דקה.

סאלח טריף (העבודה):

אדוני היושב-ראש, לי תחסוך דקה – – –

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

שתיים – – –

סאלח טריף (העבודה):

תשמע מה שאני אומר, ואז תבין.

קריאה:

סאלח טריף (העבודה):

עכשיו הוא יפסיד פעמיים: שתי דקות.

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת טריף, בבקשה.

סאלח טריף (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני באמת רוצה לברך את הממשלה, ואני חושב שהשר צחי הנגבי ביטא כאן דעות – ואני שמח לשמוע אותך, ישבתי כאן – שלפיהן פשוט זנחתם את כל הסממאות שלפני הבחירות, ניגשתם לתכלית, אתם מנהלים מגעים שוטפים עם הרשות הפלשתינית, עם העומד בראשה. תבורכו – זאת הדרך; ואני אומר לך: כך צריך לנהוג. תרדו מכל האולימפוס של התנאים. גם לצד השני יש צרות. אתה חושב שערפאת מצליח להשתלט על כל העניינים שם?

ואם תהיו ממשלה כזאת שתיגש לעניין באופן מעשי, ולא בסממאות, גם עכשיו, כלפי חוץ, לגבי דמוקרטיזציה בעולם הערבי – כי דבר כזה לא יקרה – תבורכו. הרי השלום הכי טוב שאתם אוהבים הוא השלום עם המלך חוסיין, וכמו שאמרתי לך, הוא לא נבחר בבחירות חשאיות, ואנחנו לא רוצים לחזור על טעויות היסטוריות. אנחנו רוצים שהמדינה שלנו תמשיך בתהליך השלום, וגם אם ממשלה ימנית כזאת נבחרה, אז שתהיה גם אחראית.

היו"ר מ' שטרית:

תודה רבה לחבר הכנסת סאלח טריף.

רבותי, בזאת הסתיימו ההצעות האחרות, ועל כן אני מבקש לשאול את חברי הכנסת הנוכחים בלבד. בעצם יש פה הצעה להעביר לוועדה, אבל אני מניח שחברי הכנסת הנמצאים כאן, הצעתם היא לדון במליאה, ולכן אין אפילו צורך בשאלה. מכלל עשרה דוברים בהצעות לסדר-היום נשארו לסוף הדיון, לצערי, רק שלושה מציעים כדי לקבל תשובות. כידוע לכם, אנחנו לא מצביעים על הצעות של אלה שאינם נמצאים כאן כרגע.

אם כן, אנחנו נצביע, על-פי הצעת השר, על העברת שלוש ההצעות של חברי הכנסת שנמצאים כאן בלבד לדיון במליאה, והכוונה להצעות של חברי הכנסת עבד-אלוהב דראושה, טלב אלסאנע ועמנואל זיסמן. נצביע על קיום דיון במליאה בהצעות האלה, לפי הצעת השר. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 6

בעד ההצעה לכלול את הנושאים בסדר-היום – 11

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושאים בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושאים שהעלו חברי הכנסת ע' דראושה, ט' אלסאנע וע' זיסמן בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' שטרית:

אם כן, בעד העברת ההצעות הללו לדיון במליאה – 11, נגד – אין, נמנעים – אין. אני קובע בזאת ששלוש ההצעות: של חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, של חבר הכנסת טלב אלסאנע ושל חבר הכנסת עמנואל זיסמן, מועברות לדיון במליאה.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר מ' שטרית:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת: החלטת ועדת הכנסת מהיום, בעניין שמה של סיעת "מד"ע-רע"ם – המפלגה הדמוקרטית הערבית – הרשימה הערבית המאוחדת". תודה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה רבה. הכנסת רושמת לפניך את ההודעה.

הצעה לסדר-היום העדר מקומות קבורה בבית-העלמין בעכו

היו"ר מ' שטרית:

אנחנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום. אני מזמין את חבר הכנסת דוד אזולאי להעלות את הצעתו בדבר העדר מקומות קבורה בבית-העלמין בעכו – הצעה לסדר-היום מס' 240.

דוד אזולאי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, ראשית, תרשה לי, אדוני היושב-ראש, לברך אותך, דבר שלא עשיתי בפעם הקודמת מסיבות מובנות. אני מברך אותך בברכת עליה והצלח.

בעקבות פניותיהם של תושבי עכו, החלטתי לבקש להעלות נושא כאוב זה מעל במה נכבדה זו, ובכך להביע רחשי הלב של תושבי העיר המודאגים. זה שנים רבות תושבי עכו שומעים חדשות לבקרים על סגירת בית-העלמין בעכו מחוסר מקומות קבורה. עניין זה מעורר דאגה רבה בקרב התושבים, צעירים ומבוגרים כאחד.

מיום ליום המצב רק הולך ומחמיר יותר ויותר, עד כדי כך שמקומונים הודיעו, כי בימים הקרובים יסגרו את בית-העלמין מחוסר מקום. פרסומים אלה גורמים לפאניקה בקרב הציבור, וכתוצאה מכך גם אנשים חסרי יכולת רוכשים חלקה במיטב כסף על מנת להבטיח מקום קבורה לכשיגיעו לגיל מאה-ועשרים.

מאז עליה העניין על סדר-היום בעיר הספיקה הרשות המקומית לבנות פרויקטים יפים, אך משום-מה, לצערי, פרנסי העיר לא מצאו לנכון עד היום לתת קדימה לעניין כה חשוב. כיום אין כמעט בבית-העלמין מקומות קבורה, והעיר עומדת בפני קטסטרופה. אם הגורמים הנוגעים בדבר לא יירתמו לפעולות חירום, המצב יהיה קשה, ואינני רוצה לחשוב מה תהיה התוצאה.

אחד הפתרונות המוצעים כיום הוא הקצאת שטח הנמצא בפאתי העיר, בקרבת הכפר מכר הסמוך, וזה נותן פתרון קבורה לכ-20 שנה. אבל אליה וקוץ בה: כדי להכשיר את השטח הנ"ל יש צורך בהקצאת משאבים רבים, ומסופקני אם עיריית עכו במצבה הכספי הקשה תוכל לשאת בעול הכבד, ואם תעמוד במשימה של הבאת העניין לסיום מהיר ויעיל.

בעיה נוספת היא תושבים מקומיים המתנגדים להקמת בית-הקברות בקרבתם. לכן, יש צורך לפעול להסרת התנגדות התושבים המקומיים, כדי שלא לגרום לעיכוב נוסף.

לסיכום, רבותי חברי הכנסת, יש לדרוש ממשרד הפנים וממשרד הדתות להעביר תקציב להכשרת המקום, לדאוג לכך שהתקציב המיועד אכן יגיע ליעדו, ולהבטיח שתהיה גישה נוחה כדי לאפשר לכולם להגיע בנוחות ובבטחה.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני יודע שזה נושא שלא תופס כותרות ולא מקנה נקודות, אבל בתוך עמי אני יושב, ואני יודע כמה הנושא כאוב ומציק. זאת ועוד, קבר ישראל הוא אחת מאבני היסוד בתודעת האומה היהודית, וזה שירות שהמדינה חייבת לתושביה. חבל שנושאים כאלו מודחקים לשוליים וסובלים בגלל גישה מוזרה או ריב סמכויות. יש לשים קץ לגישה זו.

אני מבקש מאדוני היושב-ראש ומחברי הבית הזה לדון בנושא במליאה. תודה.

היו"ר מ' שטרית:

אני מודה לחבר הכנסת דוד אזולאי.

אני מזמין את השר צחי הנגבי לענות על ההצעה.

שר הבריאות צ' הנגבי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנושא שהעלה חבר הכנסת אזולאי הוא נושא כאוב לתושבי עכו, ומן הראוי היה באמת להעלותו כאן.

הממשלה למעשה שותפה לתחושה שביטא כאן חבר הכנסת אזולאי. הממשלה, כידוע, נכנסה לתפקידה לפני שבועות ספורים, גילתה את המצוקה הזאת, ואנחנו בדעה שבאמת הפתרון שהוצע כאן על-ידי חבר הכנסת אזולאי הוא הפתרון הראוי, שיש לשקול אותו ובעיקר לבצע אותו.

אני שותף לדעתו של חבר הכנסת אזולאי, שיש להמשיך בדיון. הייתי מציע לחבר הכנסת אזולאי, שאת הדיון הזה נעשה בוועדה, כך שגם ניתן יהיה לקבל החלטות בקצב מהיר ולוודא שההחלטות האלה מתבצעות בפועל.

דוד אזולאי (ש"ס):

אני חושש שזה יארך זמן רב בוועדה.

שר הבריאות צ' הנגבי:

נדמה לי שלא.

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת אזולאי, אני בהחלט מצטרף לדעתו של השר. אם אתה רוצה שיתקיים דיון ענייני ותכליתי בהצעה שלך, עדיף להעביר אותה לוועדה, ואז יקיים דיון מהר. זה תלוי ביושב-ראש הוועדה.

שר הבריאות צ' הנגבי:

מי יושב-ראש ועדת הפנים היום?

דוד אזולאי (ש"ס):

אני חבר בוועדה.

היו"ר מ' שטרית:

הוא עצמו חבר בוועדה.

שר הבריאות צ' הנגבי:

אני מציע שפרוטוקול הדיון יועבר ליושב-ראש הוועדה. אני מטעם הממשלה יכול לומר, שמבחינתנו חשוב לקיים את הדיון הזה בדחיפות, כיוון שמדובר במצוקה שהולכת ומתעצמת, לצערנו, ומן הראוי לפתור אותה בהקדם האפשרי.

היו"ר מ' שטרית:

אני מודה לשר המקשר, שר הבריאות צחי הנגבי.

חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה מבקש להסיר את ההצעה, במסגרת זמן של דקה. אני רוצה להגיד לחבר הכנסת אזולאי: זה רק מוכיח שאנשים לא חיים תחת החישוב, כאילו כל יום זה יומך האחרון. אחרת היו מטפלים בבית-העלמין.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אני מאוד חס ודואג לעניינם של המתים, לעניין קבורתם, לעניין בתי-הקברות בכלל. אבל אני חס עוד יותר על עניין בתי-קברות של מתים שהופכים אותם או שבונים עליהם, או שבולדוזרים עובדים בהם. התרעתי לא אחת על העניין הזה.

אני חייב לציין, שבעפולה, כפי שהודיעונו שלשום, הולכים לעשות מין רחבה, מין כביש, עבודות של זיפות על בית-קברות. הוא הדין בהרצלייה. הוא הדין בנתניה. שם חופרים ובונים. בית-הקברות בבאר-שבע גם הוא מוזנח. בבית-הקברות ביפו עד היום לא נפתרה הבעיה.

כבודם של המתים חייב לעורר את כולנו, לא? למה לא נעשה כולנו ונשמור את קדושתם של בתי-הקברות של כל התושבים? הגיע הזמן לעשות זאת.

היו"ר מ' שטרית:

משום כך אתה מבקש להסיר את ההצעה?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

משום כך התבטאתי.

היו"ר מ' שטרית:

הדבר הזה מקובל.

אני שואל את חבר הכנסת דוד אזולאי, האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדה?

דוד אזולאי (ש"ס):

מסכים.

היו"ר מ' שטרית:

מסכים.

רבותי, אנחנו עוברים להצבעה. אני מבקש להצביע – מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת דוד אזוראי לוועדה.

הצבעה מס' 7

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 7

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר מ' שטרית:

שבעה בעד, אין נגד, נמנע אחד. ההצעה עוברת לוועדת הפנים של הכנסת.

הצעה לסדר-היום הקניית ערכים לקליטת העלייה במערכת החינוך

היו"ר מ' שטרית:

אנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום. אני מזמין את חבר הכנסת צבי ויינברג להעלות את הצעתו לסדר-היום, מס' 177, בנושא: הקניית ערכים לקליטת העלייה במערכת החינוך. יענה על הצעתך, כמובן, סגן שר החינוך חבר הכנסת משה פלד.

צבי ויינברג (ישראל בעלייה):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, חברי הכנסת, במשך שש השנים האחרונות הגיעה ארצה עלייה, שבגודלה ובאיכותה לא היתה כמוה. כפעיל במשך כרבע מאה בארצות-הברית ובקנדה למען שחרור יהודי ברית-המועצות, אני ער במיוחד לחשיבותה.

אין עוד מדינה בתולדות ההגירות המודרניות שזכתה למתנה יקרת ערך כל כך. בין 750,000 העולים שעלו בשנים האחרונות יש עשרות אלפי רופאים, מהנדסים, מדענים ומוסיקאים. רק עד אמצע 1993 הגיעו לישראל כ-13,000 אנשי רוח, סופרים, אמנים, פילוסופים, אנשי קולנוע ותיאטרון.

ובכן, כיצד הם התקבלו בארץ? אינני מתכוון לדבר היום על מצוקות הדיור והתעסוקה, לא אדבר על כך שמדענים רבים מועסקים במשרות ירודות שאינן הולמות את כישוריהם והשכלתם.

היום ברצוני להתמקד בגורם הפסיכולוגי, ביחס האנושי כלפי העולים. צדק ראש הממשלה לשעבר, פרס, כשאמר לאנשי מפלגתו, שהעולים מחבר המדינות הצביעו כפי שהצביעו, בחלקם, בשל תחושת עלבון עמוקה. מר פרס אף גער באנשיו, אחרי הפריימריס בעבודה, על כך שלא שובץ שום נציג של העלייה מחבר המדינות במקום ריאלי. הוא השתמש בביטויים "אגוצנטריות" ו"צרות מוח". אולם הבעיה מורכבת הרבה יותר ואיננה רק שאלה של טקטיקה אלקטורלית. מר פרס היה צריך להיות מודע יותר להתבטאויות מעליבות של כמה משרי ממשלתו, שהאשימו ציבור שלם בהאשמות שווא.

ומה בדבר התקשורת הכתובה? הרגל שאין לו תקדים בעיתונות המערבית השתרש בתקשורת הישראלית, בעיתונים הגדולים, ואפילו בעיתון "הארץ" המכובד. התקשורת בארץ נטלה לעצמה את הזכות להזכיר את מוצאם האתני, הרוסי, של חשודים ועצורים, אף-על-פי שלפי הסטטיסטיקה הרשמית של המשטרה אחוז הפשיעה בקרב העולים אינו עולה על אחוז הפשיעה בקרב שאר האוכלוסייה.

היעלה על דעתו של עורך עיתון אמריקני או קנדי לנסח כותרת האומרת, למשל, כי "נעצר חשוד ממוצא סיני או הודי" בחשד כזה או אחר? ודוגמה למה שקורה כאן בעיתונות – רק שלשום, בעיתון "הארץ", בכתבה של לילי גלילי, מסופר: "בחנות מכולת באחת משכונותיה של ירושלים, התגודדה השבוע קבוצת אנשים קטנה" – אני מדלג – "הפעם עסקו בדיון הקבוצתי בעולים מרוסיה. לפתע שלף אחד הנוכחים מכיסו ערמה של גזרי עיתונים ופרס על הדלפק כותרות מנקרות עיניים. רק מכנה משותף אחד היה לעשרות הכותרות: כולן עסקו בעולים. 'מאפיה רוסית', זעקו כמה מן הכותרות בגרסאות שונות. 'נערות ליווי רוסיות' כיכבו בכותרות אחרות. 'עולה מרוסיה הרג את אשתו' וכו'.

אני שואל: האם זאת לא גזענות, שנאת זרים שמזכירה את האנטישמיות? והנה השנאה הזאת ניזונה על-ידי עיתונים במדינה יהודית. בשבילי זו שערורייה.

אני גם רוצה להצביע על יחסו של הממסד האינטלקטואלי לעמיתיו העולים, שהיו משמנה וסולתה של האינטליגנציה במוסקבה ובלנינגרד. בדוח על קליטת האינטליגנציה מחבר המדינות, שפרסם הסוציולוג מן האוניברסיטה העברית, פרופסור משה ליסק, לפני כמה חודשים, נאמר, כי שכבת האינטלקטואלים מקרב העולים חשה דחוויה לחלוטין על-ידי הממסד האינטלקטואלי בארץ, ולכן ממשיכים אלפי אינטלקטואלים שמתגוררים במדינה זו לדבוק בחיים התרבותיים של מוסקבה או פטרבורג. גם גדעון סאמט, מבכירי הכתבים ב"הארץ", ששפך דברי תוכחה על העולים בגלל שאיפותיהם הפוליטיות, כתב, בין השאר, כי, "נכון גם שהאוכלוסייה הוותיקה, כדרכה מאז ומעולם, אף שידעה בעצמה מצוקות קליטה, גסת לב למדי ביחסה לעולים"; סוף ציטוט.

ומה בנוגע ליחס כלפי העלייה ממדינות אחרות? כבר שמענו רבות על תלונות העולים מאתיופיה ועל היחס אליהם.

כעולה מצפון-אמריקה אני מבקש להצביע גם על היחס לעלייה מן המערב, כלפי אישית, כלפי בני שבאו להתנדב לשירות בצה"ל. "איזו שטות עשית?" לא אחת שמעתי את המלים האלה על החלטתי לעלות ארצה. אפילו כשוויתרתי על שתי אזרחויות – אמריקנית וקנדית – כדי להישבע אמונים לכנסת, שמעתי את המלים: "עוד תתחרט על מה שעשית". וזו לא היתה בדיחה. כשבני, בני 18 ו-19, טסו מטורונטו כדי להתנדב לצה"ל ושירתו בטנקים בגולן, הם זכו ליחס מזלזל מצד מפקדיהם. אחד מבני אפילו הוכה לא אחת על-ידי מפקד הטנק שלו, שלעג לו: "טיפש, למה באת מאמריקה, כדי לשבת כאן בבז'וב?"

רבים מן העולים מצפון-אמריקה אינם יכולים להשלים עם המנטליות הנובעת מהביטוי "זה מה יש, אין מה לעשות". בהישמע הביטוי הזה יום-יום גובר אצלם הייאוש מן הסיכוי לשנות ולשפר את המציאות בישראל.

הייתי מבקש גם לפנות אל הציבור הדתי – חרדים וחובשי כיפות סרוגות גם יחד: רבותי, עליכם להבין, שהגיעו לכאן בשנים האחרונות מאות אלפי יהודים שהיו מנותקים, שלא באשמתם, מכל מסורת ישראל במשך יותר משלושה דורות. מדובר בתינוקות שנשבו, שמשטר אכזרי אסר עליהם כל פעילות דתית וכל זיקה למורשתם. יש השואלים: מדוע הם רחוקים כל-כך מהיהדות? התשובה פשוטה מאוד: לנוכח הנסיבות, איך יכול היה להיות אחרת? צריך להבין, כי לא ניתן להחזיר מייד בתשובה, לקיום מצוות, אנשים שהיו אנוסים במשך דורות והורחקו מן המסורת היהודית בעל-כורחם.

ומי הם אלו העולים מברית-המועצות לשעבר? הלוא הם בניה של פאר החסידות של רוסיה הלבנה ואוקראינה; הלוא אלו הם צאצאיהם של גדולי התורה של וולוז'ין, של סלובודקה ושל מיר שנשארו יהודים בנשמותיהם. הם אינם שונאי דת ומסורת, להיפך – הם צמאים לדעת את ההיסטוריה של עמם, את מסורתו ואת גדולתו, שבמשך שנים כה רבות הושמצו על-ידי האנטישמים בארץ מולדתם. בסבלנות ובסובלנות, בדרכי נועם, בדרכים מגוונות, דרך שפת היידיש, למשל, אפשר לקרב לבבות.

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, חברי הכנסת, העם היושב בציון מוכרח להבין, כי עניין העלייה בנפשנו הוא, בדמנו הוא, שהבעיה הדמוגרפית של המדינה היהודית הקטנה במזרח תיכון מוסלמי היא עדיין מרכזית לעצם קיומנו כאן. לשמחתי, עלי לציון, כי יש מנהיג לאומי אחד החוזר ומדגיש נקודה זו בהופעותיו הציבוריות, וזהו הנשיא עזר ויצמן. אולם היכן קולה של כל המנהיגות הפוליטית והרוחנית?

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קליטה מוצלחת של גל העלייה הגדול מחבר המדינות תיצור את האפשרות למשוך עוד מיליון יהודים מברית-המועצות לשעבר, וכך גם תיפתח האפשרות, לראשונה בתולדות המדינה, למשוך לכאן גם מספר משמעותי של עולים מן המערב. אין זו אוטופיה תלושה. זו הדרך להגשמת האתוס הציוני של קיבוץ גלויות.

אבל, כוח המשיכה של העלייה בעתיד תלוי ביצירת תנאים נאותים לא רק לקליטת פליטים חסרי אונים, אלא גם ליהודים שאינם חיים במצוקה, אך עדיין רואים בישראל מקום למימוש רוחם היהודית.

אדוני סגן השר, יש מה לעשות, וניתן לעשות הרבה כדי לשנות בהדרגה את היחס לעולים. אני מבקש להעלות כאן נקודה קונקרטית אחת, והיא: החינוך לסובלנות, לפתיחות ולהזדהות.

רבות עסקה מערכת החינוך בשנים האחרונות, ובצדק, בחינוך לשלום, לדמוקרטיה, לפתיחות כלפי השונה ולשבירת הסטריאוטיפים כלפי שכנינו הערבים. עתה הגיע הזמן להפנות את המאמץ גם כלפי העולים החיים כאן. גם כאן דרושה מידה גדולה מאוד של סובלנות, פתיחות ובעיקר הזדהות. העולים אינם השונה או האחר, הם נדבך נוסף במה שהולך ונבנה כאן. הם אינם מהגרים במובן הפוסט-ציוני האופנתי, הם עולים, ובזה מתמצה כל ההבדל. העולים ייפכו במוקדם או במאוחר לחלק ממה שמכונה הציבור הישראלי, על גווניו, עדותיו וזרמיו.

לכן, אדוני סגן השר, יש לרכז את המאמצים במערכת החינוך בכיוון זה. יש להפנות את ערכי הפתיחות והסובלנות הליברליים, יחד עם ערכי היהדות הבסיסיים של "כל ישראל ערבים זה לזה", כלפי הקליטה החברתית והרוחנית של העולים.

אינני מדבר רק על קליטת העולים על-ידי מערכת החינוך; אני מדבר על שינוי היחס הבסיסי כלפי העולים. אני משוכנע, כי שינוי משמעותי בתחום הזה יהיה לטובת כל העם היושב בציון. לכן, אני מציע כי יתקיים דיון בעניין זה בוועדת החינוך.

היו"ר מ' שטרית:

אני מודה לחבר הכנסת ויינברג.

אני מזמין, אם כן, את סגן השר משה פלד לענות על הצעתו. כידוע, מאחר שאתה מציע דיון, בעצם ההצעה היא דיון במליאה בלבד מבחינת חבר הכנסת. השר יכול להציע משהו אחר.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' פלד:

כבוד היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, חבר הכנסת ויינברג, משרד החינוך עוסק היום במכלול מסגרותיו בקליטה של כ-100,000 תלמידים ובני נוער עולים בחתך שנתי.

מערכת החינוך יוצאת מתוך הנחת יסוד, כי היחשפותו המשמעותית ביותר של הילד או הנער לחברה הישראלית, רדיה ומנהגיה, היא בבית-הספר. כאן נוצר המפגש הראשוני שלו עם התלמידים הוותיקים, חבריו לעתיד, ואתם הוא אמור לגשר על פערי השפה, התרבות, והם אמורים לקדם עבורו את כללי ההתנהגות והערכים.

גלי העלייה הגדולים של ראשית שנות ה-90 העמידו את משרד החינוך בפני אתגרים ומבחנים שהוא לא ידע בעבר. אלה חייבו את המשרד בלימוד מעמיק של הנושא, בהיערכות מיוחדת ובכניסה לתוכניות מגוונות, ארוכות טווח. תוכניות אלה כוללות פעילויות בתחום המסגרות הפורמליות והבלתי פורמליות. ההנחה, שאושרה גם במחקרים מדעיים, שלפיה קיים תואם בין הישגי תלמידים בתחום

הלימודי לבין רמת שילובם החברתי, דחפה את המשרד לנקיטת יוזמות רבות-פנים, שמטרתן העמקת האינטראקציה החברתית והגברת האינטגרציה שבין הילד הקולט לילד הנקלט. יוזמות אלה מערבות מחקרים אקדמיים, הכשרות והשתלמויות של מורים, הכנת תוכניות לימודים, הוצאה לאור של ספרי לימוד, פיתוח עזרים ושימוש באמצעים אור-קוליים ובסרטים ותהליכים של מעקב ממושך והפקת לקחים.

להלן אחדות מהבולטות שבתוכניות המשרד: תחילתו של מסלול קליטת התלמידים העולים היא כבר בארץ המוצא, עוד טרם העלייה ארצה, כשלב מכין. בכפוף להסכמים עם השלטונות המקומיים, מפעיל משרד החינוך ברחבי חבר המדינות מסגרות לימודיות הקולטות בני נוער יהודים. כ-15 בתי-ספר כאלה פועלים באורח מלא, לצד בתי-הספר המקומיים או כחלק מהם, ולצדם עוד כ-200 בתי-ספר הפועלים רק בימי ראשון. מטרת הפעולה בארץ-האם היא לבנות נדבכים ראשוניים בתהליך לימוד השפה העברית, ההיסטוריה של עם ישראל והמסורת היהודית. שלב הכנה זה יקרה במידה רבה את העוצמה הבלתי נמנעת של המפגש של הילד הנקלט עם הילד הקולט.

בכל הנוגע לשילובם החברתי של התלמידים העולים והחינוך של הנוער הישראלי לקליטתם, יצוין כי בשנתיים האחרונות קיים משרד החינוך פעילות ממוקדת בתחום זה ב-168 בתי-ספר, חלקם בתי-ספר יסודיים וחלקם הגדול יותר בתי-ספר על-יסודיים. עיקרו של הפרויקט לשילוב חברתי הוא הקניית כלים לרכישת מודעות לשונות חברתית ופיתוח סובלנות. במסגרת פרויקט זה, המשלב כאחד את הצוותים הבית-ספריים עם התלמידים עצמם, מתקיימים מפגשי הידברות בין כותלי בית-הספר ומחוצה לו, מופעלים מועדוני חונכים, שבהם תלמידים ותיקים מסייעים לחבריהם העולים, לעתים גם להיפך, מתקיימים סמינרים משותפים בנושאים ערכיים כזהות יהודית ציונית, שואה וגבורה, הכנה לצה"ל ועוד.

לבד ממסלול הכשרת המורים, מפעיל משרד החינוך, בשיתוף עם צה"ל, סגל הוראה של מאות מורות חיילות. לאחר הכנה מיוחדת משתלבות המורות החיילות בבתי-הספר ופועלות לצדם של המורים הוותיקים. לבד מזאת, המורות החיילות, העושות מלאכת קודש, פועלות גם בקרב הקהילה והמשפחות מחוץ למסגרת הבית-ספרית. מעורבותו של צה"ל בקליטת העלייה מקרינה מסרים חיוביים חזקים באשר לחשיבות הנושא, גם פנימה לתוך הצבא וגם לחברה הישראלית כולה.

נושאים אחרים שבהם פועל המשרד לקיום אינטגרציה חברתית וחינוך לקליטת עלייה הם בתחום הספורט, שדה שבו הסיכוי לשילוב חברתי הוא מן היותר גבוהים. כאן מפעיל המשרד תוכניות ופרויקטים לקליטת מורים ומאמנים עולים, טיפוח מועדוני ספורט בית-ספריים, פעילויות בקרב מוקדים של נוער עולה וטיפוח ענפי ספורט שבהם באה לידי ביטוי מצינותם של העולים ועוד. בכל אלה מתקיימת אינטראקציה חזקה בינם לבין עמיתיהם הוותיקים.

וכאן, במאמר מוסגר, אני מוכרח לספר על חוויה אישית. בימים אלה נסעה משלחת הספורטאים הישראלית לאולימפיאדה באטלנטה. לפני כשבועיים נפרדה המשלחת מנשיא המדינה בבית-הנשיא. שר החינוך מר זבולון המר הדגיש בדבריו במיוחד את הכוח העצום של הספורט ושל הספורטאים בקליטת העלייה, והדגיש גם את המספרים. ובכן, 35% מבין הספורטאים שיצאו במשלחת הם ספורטאים עולים ו-50% מהמאמנים הם מאמנים עולים. אלה מספרים שמעבר לכל פרופורציה בתחומים אחרים בקרב האוכלוסייה.

קליטת העלייה היא מאושיותיה של מדינת ישראל. אולם, כמי שבניה הם מהגרים ובני מהגרים, ותיקים ככל שיהיו, וכמי שקולטת אל קרבה מהגרים חדשים בשיעורים ניכרים, עדיין מכירה החברה הישראלית תופעות של ניכור, צרות עין, או החמור מכך – התעלמות מן העולים ומצורכיהם.

משרד החינוך מודע לאחריותו ולתפקידו המרכזי בקליטת הדור הצעיר של העולים, גם כמנוף לקליטת ההורים ובני המשפחה האחרים, ורואה במשימה זו ייעוד ושליחות. חינוך הנוער הישראלי למודעות לנושא, להבנתו ולהבנת חשיבותו הוא תנאי בלתי נמנע להצלחה.

אני מציע להעביר את הנושא לדיון מקיף ומעמיק בוועדת משנה משותפת לוועדת החינוך – – –

היו"ר מ' שטרית:

אתה לא יכול להציע דבר כזה, אדוני סגן השר. אתה יכול להציע להיענות לבקשתו של חבר הכנסת ולהציע לדון בנושא במליאה או להעבירו לוועדה.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' פלד:

אני מציע לחבר הכנסת ויינברג לשנות מעט את הצעתו – –

היו"ר מ' שטרית:

גם הוא לא יכול להציע.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' פלד:

– – ולהקים ועדת משנה משותפת, שתהיה מחוברת גם לוועדת החינוך וגם לוועדת הקליטה.

היו"ר מ' שטרית:

אדוני סגן השר, הוא לא יכול להציע הצעה כזאת כאן. כאן אפשר להעביר הצעה רק לוועדה או למליאה. בוועדה הוא יכול להעלות כל הצעה שהוא רוצה.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' פלד:

טוב, אני מקבל את התיקון, כבוד היושב-ראש. כשהנושא ייכנס למערך הדיונים, אני מציע להקים ועדת משנה משותפת לוועדת החינוך ולוועדת העבודה והרווחה, שתעסוק אך ורק בסוגיה הזאת של קליטת העולים. תודה רבה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה רבה, אדוני השר. חבר הכנסת דהאמשה מבקש להסיר את ההצעה. בבקשה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין לי בעיה עם חינוך לכל מיני אזרחים במדינה הזאת, גם לאלה שנקראים עולים חדשים. אבל יש לנו כולנו בעיה, יש למדינת ישראל בעיה עם חלק נכבד וותיק של אזרחיה, האזרחים הערבים, התלמידים הערבים, שלא זוכים עד היום הזה לחינוך או לתקציבים או להזדמנויות. 50% מהתלמידים בארץ אשר הם מתחת לקו העוני הם תלמידים ערבים, כאשר חלקם באוכלוסייה הוא כ-18% בלבד.

בנימין אלון (מולדת):

העולים החדשים הקימו את המדינה, חבר הכנסת דהאמשה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

המדינה היא של כל תושביה. לך תקרא את מגילת העצמאות. אם אתה רוצה לשנות את המדינה או לשנות את הערכים של המדינה – זה עניין אחר.

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת אלון, אני מבקש לא להפריע לו.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אנחנו יודעים מה זאת המדינה, בני אלון. מדינת ישראל היא מדינה שגם על-פי כל המחויבויות החוקיות, לרבות המחויבות של הממשלה החדשה וראש הממשלה, חייבת לתת שוויון ושוויון הזדמנויות לכל תושביה.

אני מזמין את בעלי ההצעה לדאוג לכך שכן יינתן גם לאזרחים הערבים שוויון הזדמנויות ושוויון זכויות במערכת החינוך. תודה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה רבה לחבר הכנסת דהאמשה. חבר הכנסת ויינברג, האם אתה מסכים להעברת הצעתך לוועדה?

צבי ויינברג (ישראל בעלייה):

מסכים.

היו"ר מ' שטרית:

אם כן, רבותי, אנחנו מצביעים על ההצעה – – –

קריאה:

לאיזו ועדה?

היו"ר מ' שטרית:

לוועדת החינוך והתרבות.

קריאה:

— — —

היו"ר מ' שטרית:

לא. אנחנו לא יכולים להצביע פה על ועדה משותפת. אשר על כן, אנחנו מצביעים על ההצעה להעביר את הצעתנו של חבר הכנסת ויינברג לוועדת החינוך ותרבות. מי בעד? אני מבקש להצביע.

הצבעה מס' 8

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 10

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר מ' שטרית:

להלן התוצאות: עשרה בעד, נמנע אחד, אפס מתנגדים. ההצעה של חבר הכנסת ויינברג מועברת בזאת לדין בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

הצעה לסדר-היום

פסיטבל ערד

היו"ר מ' שטרית:

אני מזמין את חבר הכנסת רפאל אלול להעלות את הצעתו, מס' 112, בנושא: פסיטבל ערד.

רפאל אלול (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מנצל את ההזדמנות לברך אותך. זו פעם ראשונה שאני נואם כשאתה יושב-ראש הישיבה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה רבה.

רפאל אלול (העבודה):

אני מאחל לך הצלחה. כידיד שלי וכחבר זוהי לי גאווה שאחד כמוך הוא יושב-ראש הישיבה. אני יודע שלך מגיעים תפקידים בכירים יותר. אבל אתה עוד צעיר, ואני בטוח שעוד תגיע לכך.

היו"ר מ' שטרית:

תודה רבה.

רפאל אלול (העבודה):

אני עומד כאן היום על דוכן הנואמים, פחות מ-370 יום אחרי הקטל הנורא שהיה בפסטיבל ערד. ואני תמה ושואל: האם אני היחיד שזוכר את הקורבנות? האם אני הוא היחיד שלא מכניס שיקולים מסחריים וכלכליים לתאריך ולמקום שבו נדרסו חייהם של צעירים?

פסטיבל ערד הינו פסטיבל השירה הישראלית, השירה העברית, אך השירה הישראלית אינה מסתיימת במלים ומנגינה, אלא הינה חלק ממכלול תרבותי המשקף את ההווה הישראלית ואת החברה בארץ-ישראל. ידענו לשיר את מה שחיינו. ידענו לשיר את הכואב ואת השמח בעם הזה. תיארונו קרבות וגוללנו באמצעות השירה את בניין הארץ ואת נס החיים במדינה. עשינו זאת בקבוצות קטנות. עשינו זאת סביב מדורות. אחר כך שרנו באולמות. היה בזה תוכן. ידענו את אשר אנו שרים. ידענו שכשאנו שרים "מי שנשאר ער כל הלילה עוד יראה אור יום", וכך אכן היה.

וכעת, פסטיבל השירה העברית נושא ריח של "וודסטוק" אמריקני. אלפי בני נוער מובילים עצמם מדי שנה לשם, תרים אחרי מהות, הווה שאיננו בטוח שהיא שלנו. התכנים בפסטיבל מכוונים כיום על-ידי שיקולים מסחריים, ולא על-פי השורה העליונה והתחתונה שלשמה ביקשו מארגני הפסטיבל הראשונים לכנס אותו. התכנים המילוליים השתנו ואינם משקפים עוד את הוויית הארץ, או תוכן לירי מלודי ישראלי. הם אינם משקפים אותה אהבה וכמיהה לזמר העברי.

אני רוצה לסבר את אוזניכם במלות שיר אחר, עכשווי, המשקף את ההבדל בין שורשי השירה הישראלית לבין מה שהתרחש בפסטיבל ערד. אני מצטט משירו של אביב גפן, שאין לי שום דבר נגדו. ההיפך, הייתי במופע שלו. אבל אולי כאן המקום – – –

היו"ר מ' שטרית:

הוא אפילו מתחתן. צריך לאחל לו מזל טוב.

רפאל אלול (העבודה):

שיהיה לו במזל טוב.

אבל כאן המקום אולי לשים לב למלים שהוא שר, ואני מצטט: "אני שונא את אדם וחווה. אדם הוא חרמן וחווה נימפומנית. שונא אנשים, בעיקר פולנים, בעיקר גזענים עלובים – – –". ואביב גפן והמלוויה הפסטיבלית לא מסתפקים בזה, אלא ממשיכים ומקצינים. אני מצטט: "אני שונא את התקווה בתקווה שיש לנו את התקווה". ואנו שולחים את הנוער לשמוע תכנים אלה כאירוע המרכזי בחג זה.

פסטיבל ערד הינו אולי, במקרה הטוב, פסטיבל של מרד נעורים. אך הוא אינו נציג הזמר העברי, אלא נציג של תרבות צריכה אמריקנית, שבין היתר צורכת פסטיבלים המוניים, שגוררים עמם צנחה תרבותית ודוחק שסופו רמיסת חיי אדם.

אל לנו לשכוח את קורבנות השירה העברית ולאבד לגמרי את תוכנו, הן המוסרי והן התרבותי במדינה.

כבוד סגן השר, אני רוצה אולי לבקש ממך בקשה. יש דוגמה יפה מאוד של פסטיבל שמתקיים הרבה מאוד שנים, פסטיבל המחולות בכרמיאל, שאליו נוהרים רבים. כל מי שמגיע לשם יודע שהוא בא לרקוד. אני לא אומר כאן לבטל את פסטיבל ערד, ההיפך, לקיים אותו; אבל לחזור לדבר היפה והשורשי של שירה עברית טהורה. ויש לנו הרבה מה להתגאות בשירה העברית.

אני קורא לאותם מארגנים לבדוק את תוכן הפסטיבל. אני גם מציע לבדוק את הבטיחות של הפסטיבל. אני מקווה, אם הפסטיבל אכן מתקיים, שסגן השר יבדוק את הדברים האלה באופן אישי יום קודם לכן.

אני קורא לשנות את פסטיבל ערד, שהוביל מתוך תוכנו ההמוני למותם של בני נוער שבאו לנשום שירה עברית אך נשמתם נעתקה. תודה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת רפי אלול. אני מזמין את סגן השר משה פלד לענות על ההצעה לסדר-היום.

אני רק מבקש להעיר לחבר הכנסת אלול, כמי שאוהב לשיר וכמי שנכח בפסטיבל ערד פעמים אחדות, שזמרים רבים מהשורה הראשונה בארץ מופיעים בפסטיבל ושרים את שירי ארץ-ישראל. יש כאלה שהם חריגים, אבל יש גם שירי ארץ-ישראל יפים, ויש מגוון רחב מאוד של שירה, שכל אחד אולי מוצא בו את טעמו. יש הרבה מאוד זמרים מהשורה הראשונה, שגם אתה אוהב.

רפאל אלול (העבודה):

נכון, ולכן אמרתי שאותם כדאי לשמר.

זאב בונים (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, בשנים האחרונות הפרופורציה בין שירי ארץ-ישראל ובין שירי וודסטוק – – –

היו"ר מ' שטרית:

אין לי נתונים, ולכן, אם ישתמע מדבריו כאילו הוא קוטל את כל הפסטיבל ואת כל הזמרים וכו', אני רוצה לומר, שיש כאלה שהם מהשורה הראשונה.

רפאל אלול (העבודה):

לא, לא. אמרתי שאני בעד קיום הפסטיבל; רק שתהיה שירה עברית. יש לנו הרבה זמרים טובים שאפשר ליהנות מהם.

היו"ר מ' שטרית:

תודה רבה. אדוני סגן שר החינוך והתרבות משה פלד, בבקשה.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' פלד:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת אלול, ראשית, אני רוצה להביע בשמי ובשם משרד החינוך, התרבות והספורט את השתתפותנו בכאבן של המשפחות ששכלו את ילדיהן באסון פסטיבל ערד אשתקד.

האחריות לפסטיבל ערד היא בידי הנהלת העמותה של הפסטיבל, ומשרד החינוך אינו מעורב בניהול הפסטיבל ובביצועו. האחריות לביטחון היא בידי הנהלת הפסטיבל, עיריית ערד והמשטרה.

הנושא שהעלה חבר הכנסת אלול נדון בבית-משפט, אשר דחה את עתירת ההורים השכולים לבטל את פסטיבל ערד השנה. בית-המשפט התרשם שנקטו אמצעי בטיחות וביטחון כדי להבטיח את שלום המשתתפים בפסטיבל השנה.

כמו כן, על-פי החלטת הממשלה מיום 22 באוקטובר 1995 מינה שר המשטרה דאז צוות בין-משרדי לקביעת נהלים למופעי חוץ, ובראשו עומד ניצב-משנה, ראש מחלקת בטיחות במשטרה. הצוות גיבש טיוטת הצעה הכוללת מסגרת משפטית לאישור מופעי חוץ ותקנות מפורטות במסגרת חוק רישוי עסקים, והצוות ממשיך בפעולתו.

המסקנה מאסונות כאלה, קשים ככל שיהיו: אסור שתהיה הפסקתם של האירועים, אלא עירנות מקסימלית, השגחה הדוקה ושמירה מתמדת בסוגיה של הבטיחות – של הבטיחות ושל הביטחון.

עם זאת, אני מקבל את אמירתך באשר לבדיקת התכנים. פה אני בהחלט מקבל את דעתך ואת דעתו של היושב-ראש. את התכנים אנחנו צריכים לבדוק. אני זוכר שכבוד נשיא המדינה, מייד אחרי האסון, זרק את האמרה "אמריקניזציה של החברה הישראלית". את הסוגיה הזו אני מקבל בהחלט. אנחנו צריכים לבדוק את האמריקניזציה של החברה הישראלית; לחזור לערכיות הציונית האותנטית האמיתית. פה אני בהחלט מסכים עם עמדתך. אני יודע שהנושא יידון מחר בוועדת החינוך של הכנסת, ואני נותן את תמיכתי לדיון ולכל אשר ייאמר בו. תודה רבה.

היו"ר מ' שטרית:

מה אתה מציע, אדוני סגן השר, לעשות עם ההצעה?

סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' פלד:

אני מציע לחכות למחר לדיון ולהעביר לוועדת החינוך.

היו"ר מ' שטרית:

אני מודה לכבוד השר. חבר הכנסת שלום שמחון מבקש להסיר את ההצעה. דקה מהמקום, בבקשה.

שלום שמחון (העבודה):

מובן שאני משתמש באפשרות הזאת שלא על מנת להסיר, אלא כדי לנצל את ההזדמנות ולומר לחבר הכנסת אלול ולמפקדי לשעבר, סגן השר משה פלד, שבעיית ההשתתפות בפסטיבלים של בני הנוער היא קודם כול שאלה של הגשמה אישית של הנוער במדינת ישראל. ככל שיינתן על-ידי משרד החינוך לקבוע יעדים חדשים לתנועות הנוער ולהעמיד מחדש את מקומן של תנועות הנוער בהווה של החברה הישראלית, כך שאלת התכנים של הפסטיבלים השונים ושל ההגשמה האישית של בני הנוער תהיה ברמה שונה מזו שהיתה בשנה הקודמת בפסטיבל ערד. נדמה לי, סגן השר, שזו הנקודה המרכזית שצריך לעסוק בה – בהווה של תנועות הנוער ובמקומן בחברה הישראלית.

היו"ר מ' שטרית:

תודה רבה.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, תלמד חבר כנסת חדש: האם יש אפשרות להציע לסגן שר ולחברי הכנסת לקיים דיון במליאה בנושא הזה?

היו"ר מ' שטרית:

לא. כאשר מוצעת הצעה להעביר לוועדה, אתה לא יכול להציע להעביר למליאה. מי שהציע להעביר למליאה הוא חבר הכנסת עצמו. בדיון הרגיל, הצעה לסדר-היום פירושה העברה למליאה.

רפאל אלול (העבודה):

אדוני היושב-ראש, יש לו כמה מלים על הלב. תאפשר לו לדבר.

היו"ר מ' שטרית:

בבקשה. אני מוכן. אני לארג' היום. אתה מבקש להעיר משהו – אני אתן לך להעיר משהו.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

הערה קצרה. אני מזדהה עם כל הדברים שאמר חבר הכנסת רפי אלול. אני עצמי השתתפתי כזמר בחבורת זמר בכמה פסטיבלים בראשית הדרך, ואכן, האופי של פסטיבל ערד השתנה לרעה. אני שואל את סגן השר – משרד החינוך משתתף בעניין הזה. הוא משתתף תקציבית. יש לו עמדה. אנחנו לא שמענו את עמדת משרד החינוך בעניין. הוא יכול היה לבוא, על רקע האופי ההולך ומשתנה – הייתי אומר משתבש – מהמטרות המקוריות של הפסטיבל, ובוודאי על רקע מה שאירע בשנה שעברה; רק בשנה שעברה. היה צריך לבוא ולעצור הפעם – ויש לו הכוח לעשות את זה – כדי לבדוק מחדש את התכנים, כדי לבוא ולהגיד: אנחנו, אם לא נבטל, נשנה את האופי שלו, בשיתוף עם עיריית ערד, כמוכן, עם הגורמים השותפים – לשנות את האופי ואולי לעשות פסק זמן של שנה לזכר מה שקרה בשנה שעברה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת בויים. מאחר שהפסטיבל כבר יצא לדרך השנה ואין ממנו חזרה, יש לסגן השר פלד זמן עד השנה הבאה ללמוד את הנושא ולהיכנס בעובי הקורה, ולהתייחס לנושא בוועדת החינוך, ולתת תשובות על העניין הזה. בבקשה, חבר הכנסת פלד.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' פלד:

שמעתי שיש כאן כמה זמרים. אני מציע לכנסת להקים חבורת זמר.

אני מציע שבעניין הערכים והבדיקה המהותית של הפסטיבל נעסוק לקראת פסטיבל ערד בשנה הבאה, ממילא את הפסטיבל של השנה אי-אפשר כבר לעצור.

היו"ר מ' שטרית:

הוא שאמרתי. חבר הכנסת אלול, אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדת החינוך?

רפאל אלול (העבודה):

אני בהחלט מסכים.

היו"ר מ' שטרית:

אנחנו עוברים להצבעה. מי תומך בהעברת ההצעה לסדר-היום לוועדת החינוך והתרבות?

הצבעה מס' 9

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 8

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר מ' שטרית:

בשמונה קולות בעד, ללא מתנגדים וללא נמנעים, הוחלט להעביר את הצעתנו לסדר-היום של חבר הכנסת אלול לוועדת החינוך.

שאלות ותשובות

היו"ר מ' שטרית:

לפני ההצעה האחרונה לסדר-היום אנחנו נסיים עוד נושא אחד שמונח על שולחנו, והוא: שאלות אל שר החינוך והתרבות.

ילדים ובני נוער נכים ללא מסגרת חינוכית

חברת הכנסת ת' גוז'נסקי שאלה את שר החינוך, התרבות והספורט ביום ט"ז בתמוז התשנ"ו (3 ביולי 1996):

בניגוד לחוק, עשרות, ואולי מאות ילדים ונערים הסובלים מנכויות וממחלות קשות שוהים בבתי-הם ללא מסגרת חינוכית.

רצוני לשאול:

1. כמה ילדים ובני נוער הסובלים מנכויות וזכאים לפי החוק להיות במסגרת חינוכית אינם נמצאים במסגרת כזאת?

2. כיצד מפקח המשרד על כך שכל ילד נכה יהיה במסגרת חינוכית?

3. מה יעשה המשרד בנושא כבר בשנת הלימודים התשנ"ז?

תשובת סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' פלד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כיום מטופלים ילדים נכים וחולים במחלות קשות על-ידי בתי-ספר במסגרת החינוך המיוחד ובמסגרות חוץ-בית-ספריות.

בבתי-חולים, לרבות בתי-חולים פסיכיאטריים – 2,562 ילדים; בבתי-ספר במחלקות ילדים בבתי-חולים – 1,844 ילדים; בבתי-ספר ובמסגרות חוץ-לימודיות באמצעות עמותת תל"ם, תמיכת לימודים לילדים מרותקים – 450 ילדים.

בנוסף, מטפלים בתי-הספר בתלמידים חולים בבתייהם על-ידי סיוע בית-ספרי ושיקום במעבר מבית-חולים לבית-הספר – סך הכול כ-1,500 תלמידים.

סך הכול תלמידים חולים בטיפול משרד החינוך – כ-6,356, כולם רשומים לבתי-ספר ולמוסדות חינוך טיפוליים.

2. ילדים נכים בגיל חינוך חובה הזקוקים למסגרות חינוך מיוחד מופנים על-ידי ועדות ההשמה.

הגורמים המפנים ילדים בטרם גיל חובה למסגרות המתאימות או לוועדות ההשמה כפופים למשרדי הרווחה והבריאות.

מי שחולה במחלה קשה או שהוא נכה ואינו זקוק למסגרות חינוך מיוחד – על הוריו לרושמו למסגרת חינוכית רגילה.

פעילויות איתור למי שמפר את חוק חינוך חובה נערכות באמצעות קציני ביקור סדיר, הפועלים במסגרות חוק חינוך חובה והנחיות המשרד בנדון.

3. המשרד ימשיך בשנת התשנ"ז במערך פיקוח באמצעות המפקחים וקציני הביקור הסדיר. נוסף על כך, המשרד ימשיך להיות שותף בתהליך חקיקה שהוחל בו ביוזמת חבר הכנסת עוזי לנדאו, שמטרתו טיפול ממלכתי כולל בתלמידים חולים עד גיל 21, במסגרת יישום חוק החינוך המיוחד.

ידיעה בדבר שרפת ספר תנ"ך על-ידי תלמיד

חבר הכנסת א"ח שאקי שאל את שר החינוך, התרבות והספורט ביום ט"ז בתמוז התשנ"ו (3 ביולי 1996):

המעשה שבשרפת התנ"ך על-ידי תלמיד תיכון מדליק נורה אדומה.

רצוני לשאול:

1. מה יעשה על מנת שהמעשה יועלה ויוקע במערכת החינוך בישראל?

2. מה יעשה בתחום החקיקה ואכיפת החוק נוכח מעשים כאלה?

3. מה יעשה משרדך להעלאת רמת הוראת התנ"ך במערכת החינוך?

תשובת סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' פלד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ראה נא תשובת שר החינוך, התרבות והספורט מיום ט"ו בתמוז התשנ"ו, 2 ביולי 1996, על הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת משה גפני בנדון.

עלות מסיבות הסיום בבתי-הספר

חבר הכנסת א' מאסלה שאל את שר החינוך, התרבות והספורט ביום ט"ז בתמוז התשנ"ו (3 ביולי 1996):

בעקבות הכתבה ב"דיעות אחרונות" מ-25 ביוני 1996 בדבר העלות הגבוהה של מסיבות הסיום בבתי-הספר – רצוני לשאול:

1. מה היא תגובת משרדך?

2. מדוע אין משרד החינוך נוקט מדיניות של תשלום קבוע, ללא עוררין, על מנת שלא להביך תלמידים שאינם יכולים לשלם כל סכום?

3. מה ייעשה כדי למנוע תופעות כאלה?

תשובת סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' פלד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. המלצות בנושא מסיבות הסיום, בכל שכבת גיל, מופיעות בצורה בהירה ומפורטת בכל שנה בחוזר מנכ"ל העוסק בתשלומי הורים.

בסיום כל שנה נוצר חיכוך בין מנהל בית-הספר, האמון על הוראות חוזר המנכ"ל, לבין מרבית ההורים, המבקשים לערוך מסיבות גדולות ומפעילים לשם כך לחץ רב על מנהלי בתי-הספר.

בכל מקרה שמגיעה למשרדנו פנייה או תלונה בנושא זה, היא מטופלת מיידית. מוסבר לפונים, כי ילדיהם ישתתפו בחגיגה בין שישלמו ובין שלא ישלמו. כן מובהר להם, כי זכותם שלא לרכוש את ספר המחזור, קלטת הווידיאו, או כל דבר אחר שמוצע בתשלום. בכל בית-ספר קיימת גם ועדת הנחות למעוטי יכולת.

אני מפנה את תשומת לבו של חבר הכנסת מאסלה לחוזר מנכ"ל מיוחד כ"א (תשנ"ו), עמוד 14, ובו פירוט המחיר המומלץ והמחיר המרבי. כמו-כן מצוין בחוזר, כי המחיר המומלץ אינו כולל ספר מחזור או קלטת וידיאו, ואלה, כידוע, מייקרים מאוד את התשלום.

בתי-הספר שאליהם פנה משרדנו השנה, בעקבות תלונות, הבהירו שלא ניתן בשלב מאוחר זה לעצור את התהליך בשנה זו, שכן כבר נחתמו חוזים. מנהלי בתי-הספר התחייבו שבשנים הבאות יעמדו על המשמר בנושא העלות.

התנהגות רב המלמד בבית-ספר כלפי תלמידים יוצאי אתיופיה

חבר הכנסת א' מאסלה שאל את שר החינוך, התרבות והספורט ביום ט"ז בתמוז התשנ"ו (3 ביולי 1996):

בעקבות פרסום על התנהגותו של רב המלמד בבית-הספר הממלכתי-דתי "בית אפרים" בראשון-לציון כלפי ילדים יוצאי העדה האתיופית – רצוני לשאול:

1. מה היא תגובת משרדך בנושא?

2. מה ייעשה בנדון?

3. כיצד יימנעו תופעות כאלה?

תשובת סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' פלד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. בירור שערכנו בנדון העלה:

כשבועיים לפני סיום שנת הלימודים, בתפילת בוקר, תלמיד שידוע בהתנהגותו החריגה הפריע בתפילה.

הרב ביקש ממנו לעבור למקום אחר ודרש שלא ישב ליד תלמיד מסוים על מנת שלא יפריעו יחד. הרב הודה שאמר לתלמיד שלא ישב ליד ילד אתיופי.

התלמיד, שהוא עצמו ממוצא אתיופי, נפגע וטען שהרב אמר "ליד ילד כושי".

מנהלת בית-הספר ערכה, באותו יום, בירור בנוכחות התלמיד, אמו וחבריו לכיתה שישבו לידו בתפילה. הוברר מעל לכל ספק, שהרב לא אמר "כושי", אלא "אתיופי". ועל כך התנצל הרב בפני האם והתלמידים.

כמו כן, מפקח חינוך ממלכתי-דתי מחוז המרכז זימן את מנהלת בית-הספר ואת הרב לשיחת בירור בנושא.

בתאריך 23 ביוני 1996 פורסמה הכתבה בעיתון. בעקבות כתבה זו זימנה מנהלת בית-הספר את ועד הקהילה של יוצאי אתיופיה בשכונה ואת יושב-ראש העדה. הם ערכו בירור נוסף עם התלמידים והרב והגיעו למסקנה שהדברים לא נאמרו כלל וכי על האם להתנצל.

הרב ידוע בשכונה כעוזר לעדה האתיופית, עורך להם את סדר הפסח, מלמד את הילדים לבר-מצווה. בכל שאלה ובעיה שבה הם נתקלים הם פונים אליו ותמיד נענים.

3. על-ידי שיתוף הקהילה האתיופית וההורים בתוכניות ובאירועים בית-ספריים על מנת לקרב לבבות.

ואכן נעשות פעולות משותפות ומוצלחות עם בני העדה. למשל, בבית-הספר שבו מדובר התקיים ערב מרנין בנושא של קירוב לבבות בתחום של מנהגים, מאכלים, תלבושות וריקודים של העדות השונות, ובמיוחד בלטה בו העדה אתיופית.

הובא לידיעתי מכתב הערכה ותודה של חבר ועד הקהילה האתיופית למנהלת בית-הספר "בית אפרים", ואני מוכן להעבירו לחבר הכנסת מאסלה.

עלייה בצריכת סמים בקרב תלמידים

חבר הכנסת פ' בדש שאל את שר החינוך, התרבות והספורט ביום כ"ג בתמוז התשנ"ו (10 ביולי 1996):

סקר שנערך על-ידי הרשות למלחמה בסמים קובע, כי בחמש השנים האחרונות חל גידול של כ-50% בשימוש בסמים בקרב תלמידים בני 12-18 בישראל.

רצוני לשאול:

1. האם ידועים למשרד החינוך הנתונים הללו?

2. כיצד יטפל משרדך בבעיה זו?

3. אילו פעולות נעשות כבר היום בבתי-הספר?

תשובת סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' פלד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנתונים על היקף השימוש בסמים בקרב בני נוער התפרסמו בסקר פור"י שהוזמן על-ידי הרשות למלחמה בסמים ב-1995 והם ידועים למשרדנו.

2. משרד החינוך מטפל בבעיה על-ידי הפעלת תוכנית מניעה חינוכית במערכת החינוך, ששמה דגשים על-פי ממצאי הסקר.

היחידה למניעת שימוש לרעה בסמים ובאלכוהול באגף השירות הפסיכולוגי הייעוצי אחראית באופן ארצי לקביעת מדיניות, לבניית תוכניות ולהפעלת צוותים מחוזיים של מפקחים ומדריכים מקצועיים האחראים להכשרת אנשי המערכת – יועצים ומורים – להפעלת תוכניות מניעה בבתי-הספר.

מופעלות גם תוכניות מניעה ייחודיות לקבוצות בסיכון גבוה בחינוך הבלתי פורמלי.

משרדנו פיתח ויישם, החל מהתשנ"ז, תוכנית-אב להרחבת פריסת תוכניות המניעה מכיתה א' ועד כיתה י"ב. ההרחבה תכלול הגברה וטיפול מערך כוח-האדם המקצועי והגדלה תקציבית משמעותית.

3. בשנת הלימודים התשנ"ו הפעיל המשרד תוכנית מניעת סמים ואלכוהול וחומרים פסיכו-אקטיביים ב-850 בתי-ספר על-יסודיים וחטיבות ביניים, על-ידי יועצים ומורים שהוכשרו להפעלת התוכנית.

הצעה לסדר-היום הקמת ועדת חקירה על התנהגות השוטרים בפיזור הפגנות ברחוב בר-אילן

היו"ר מ' שטרית:

אני מזמין את חבר הכנסת משה גפני להעלות את הצעתו לסדר-היום, מס' 275, בדבר הקמת ועדת חקירה על התנהגות השוטרים בפיזור הפגנות ברחוב בר-אילן.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

אין פה אף אחד ממרצ. הם הצביעו ברגליים.

משה גפני (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אירועי השבת האחרונה בכביש בר-אילן הגיעו לשיא כמעט בלתי נודע, ואני רוצה להתייחס לעניין הזה. אני רוצה להקים ועדת חקירה פרלמנטרית בעניין, ואני רוצה לומר בשני משפטים קודם לכן, אף שזה איננו נושא הדיון, אבל יש לו נגיעה ישירה: חיי התושבים ברחוב בר-אילן וברחובות הסמוכים לו הפכו גיהנום.

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת גפני, אני מבקש להעיר, שמדובר פה בהקמת ועדת חקירה, לא ועדת חקירה פרלמנטרית, כי אם זה היה ועדת חקירה פרלמנטרית, היה צריך להיות רשום על סדר-היום: ועדת חקירה פרלמנטרית.

משה גפני (יהדות התורה):

רשום בסדר-היום.

היו"ר מ' שטרית:

לא. רשום: הקמת ועדת חקירה על התנהגות השוטרים בפיזור הפגנות ברחוב בר-אילן. דהיינו, ועדת חקירה משטרתית, של המשטרה.

משה גפני (יהדות התורה):

לא, לא.

היו"ר מ' שטרית:

כדי לדון בוועדת חקירה פרלמנטרית, חזקה על חברי הכנסת הרלבנטיים, אילו ידעו שיש דיון בהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית, אילו ידעו שזה על סדר-היום – הם היו נוכחים במליאה. על סדר-היום לא כתובה המלה "פרלמנטרית".

משה גפני (יהדות התורה):

בהצעה שאני הגשתי מופיע: הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית. אני חושב שזה גם מופיע בסדר-היום.

דוד אזולאי (ש"ס):

אני מציע הקמת ועדת חקירה ממלכתית.

היו"ר מ' שטרית:

לא זה ולא זה, רבותי. ועדת חקירה. זה יעבור לוועדה, והוועדה תחליט כפי שתראה.

דוד אזולאי (ש"ס):

היו"ר מ' שטרית:

רבותי, אני מצטט את סעיף 94(ב) בתקנון, האומר: "החליטה הכנסת לכלול בסדר-יומה הצעה לסדר-היום למנות ועדת חקירה לפי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת, תידון ההצעה בתוך 30 ימים מיום ההחלטה".

כדי להחליט שבאמת מוקמת ועדת חקירה פרלמנטרית, אני צריך לדעת שמונחת לפני בכלל הצעה כזאת. על כן אני מציע לך, ידידי חבר הכנסת משה גפני, אחת משתיים. או שנדון בהצעתך כפי שהיא והנושא יועבר לוועדה הרלבנטית, תוקם אולי ועדת חקירה משטרית לדון בעניין. אם אתה רוצה, אני מוכן להציע לדחות את הצעתך ליום אחר, או למחר, או לשבוע הבא, וידונו בה על-פי הצעה שתגיש מחדש, על-פי הנוסח המתוקן; ידונו בה כפי שאתה רוצה.

דוד אזולאי (ש"ס):

יש לי שאלה. חבר הכנסת גפני מבקש הקמת ועדת חקירה.

היו"ר מ' שטרית:

בבקשה, את זה הוא יכול.

דוד אזולאי (ש"ס):

איזו ועדת חקירה?

היו"ר מ' שטרית:

יכולה להיות ועדת חקירה משטרית. הוועדה תדון ותחליט.

דוד אזולאי (ש"ס):

מראש זה משטרית?

היו"ר מ' שטרית:

לא משטרית. העיקר – לא ועדת חקירה פרלמנטרית. כדי לדון בהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית, יש הליך מיוחד וספציפי, שצריך לעשות אותו.

דוד אזולאי (ש"ס):

הפרלמנט דן בוועדת חקירה פרלמנטרית והממשלה דנה בוועדת חקירה ממלכתית.

היו"ר מ' שטרית:

אתה צודק, אבל יש בתקנון סדר שעל-פיו אפשר להקים ועדת חקירה פרלמנטרית, אחרת תאר לך שכל פעם שאין פה חברי כנסת ואין נציגות רבה וכשהקואליציה לא נערכת לעניין הזה, ינצלו את הרגע שנמצאים פה שני חברי כנסת או שלושה ויקימו ועדת חקירה פרלמנטרית על שמאל ועל ימין. משום כך קבעה הכנסת שיש פרוצדורה מסוימת להקמת – –

דוד אזולאי (ש"ס):

איזה ועדת חקירה – משטרתית?

היו"ר מ' שטרית:

אני לא אומר משטרתית. ועדת חקירה אבל לא פרלמנטרית. יחליטו בוועדה, ואם הם רוצים להקים ועדת חקירה, ימנו ועדת חקירה מטעם מי – – –

משה גפני (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, אני מקבל את הצעתך, ואני אבקש בתום הדיון מהשר המשיב להסכים להעביר את הנושא לוועדה מוועדות הכנסת שנחליט עליה – – –

היו"ר מ' שטרית:

זה הדבר הנכון.

משה גפני (יהדות התורה):

כאשר מליאת הכנסת תקבל את הצעתי, אני אבקש מחברי הכנסת שיתמכו בהצעתי. אני אבקש מהשר הנכבד ששיב, לקבל את הצעתי שמליאת הכנסת מחליטה להקים ועדת חקירה. נעביר את הנושא לוועדה, והוועדה תקבל החלטה איזו ועדת חקירה.

שר הבריאות צ' הנגבי:

הכנסת יכולה להחליט להעביר לוועדה או להסיר מסדר-היום או לדון במליאה.

היו"ר מ' שטרית:

הכנסת יכולה להחליט להעביר לוועדה או לדון במליאה או להסיר מסדר-היום.

משה גפני (יהדות התורה):

אמרתי שאני מקבל את ההצעה הזאת להעביר את הנושא לוועדה, אם חברי הכנסת יסכימו, כאשר הנושא שעובר לוועדה הוא הקמת ועדת חקירה.

היו"ר מ' שטרית:

לא. מה שעובר לוועדה זו הצעתך לסדר-היום: הקמת ועדת חקירה על התנהגות השוטרים בפיזור הפגנות ברחוב בר-אילן. זו ההצעה. אני חושב שזה הדבר הנכון לעשות.

משה גפני (יהדות התורה):

אני מקבל את הצעת היושב-ראש ואת הצעת השר הנגבי, אני אבקש ממליאת הכנסת לאשר את הסעיף בסדר-היום: הקמת ועדת חקירה; אם הכנסת תסכים להעביר את הנושא לוועדה, אכן ידונו: האם צריך להקים ועדת חקירה ואיזו ועדת חקירה, ואז הנושא יחזור למליאה, אם הוועדה תמצא לנכון.

היו"ר מ' שטרית:

המסקנות של הוועדה יחזרו למליאה בוודאי.

משה גפני (יהדות התורה):

מאה אחוז.

היו"ר מ' שטרית:

על-פי התקנון, ועדה שיש לה מסקנות תגיש את המסקנות למליאת הכנסת. זה הנוהל המקובל. היא תניח אותן על שולחן הכנסת.

משה גפני (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, מה שאירע בכביש בר-אילן ובאזור הסמוך לו בשבת האחרונה היה, לפי דעתי, כמעט חסר תקדים. אבל, אני חוזר ואומר, אני רוצה להקדים ולומר, באזור הזה כבר למעלה משנתיים-שנתיים וחצי, חיי התושבים הם בלתי נסבלים מדי שבת בשבתו. האזור הוא אזור שגרים בו, במאה אחוז, תושבים שומרי שבת. הם עוברים בכביש לבתי-הכנסת, לבתי-מדרש, לתלמודי-תורה, למקום שאומרים תהילים. הם עוברים בכביש בעיקר בשעות התפילה, אבל גם בשעות אחרות, אבל בעיקר בשעות התפילה, שהן שעות רבות. הם עוברים ממקום למקום, הם עוברים את הכביש הזה, ומגיעים אנשים מחוץ לשכונה – ואני לא אטעה אם אומר שאלה אנשים מחוץ לירושלים – כדי להפוך את חיי התושבים לגיהנום. הם עושים פרובוקציות, לא מתחשבים בשום נושא הומני של ילדים, של נשים, של גברים, של תושבים. לא אכפת להם.

הססמה הזאת "איש באמונתו יחיה", שלפי דעתי היא ססמה לא נכונה – הם פשוט טועים בהגדרה הזאת, אבל אפילו לדבריהם, בעיקר אנשי מרצ, בשכונות הדתיות צריך לאפשר לאנשים הדתיים לחיות את חייהם על-פי אמונתם – זה מופר ברגל גסה, ברגל גאוה על-ידי אנשים מבחוץ, מופר מדי שבת בשבתו.

קריאה:

לא ברגל, בגלגל גס.

משה גפני (יהדות התורה):

כן, אבל יש כאלה שעושים את זה גם ברגליים, והם נהנים לראות איך ילדים דתיים מקבלים מכות.

ואני משבח את הממשלה הנוכחית, ואני משבח את שר התחבורה, ואני משבח את המפקח על התעבורה, על שקיבלו החלטה מייד לאחר הקמת הממשלה הנוכחית, מתוך ראייה מקצועית, חשיבה נכונה והתחשבות מינימלית בחיי תושבים, שבזמני התפילות – לא שאני מקבל את ההחלטה הזאת, אני חושב שזאת החלטה בלתי מספקת. אם סוגרים את רחוב דיזנגוף, שהוא עורק ראשי בתל-אביב, בשביל נוחות של אנשים שאינם דתיים והופכים אותו למדרחוב, או סוגרים את הרחוב בנתניה כדי להפוך אותו למדרחוב ולטיילת, או בחיפה, או במקומות אחרים, אין שום סיבה בעולם שבמקום כזה, גם על-פי דבריהם של אנשי מרצ, מן הראוי היה שההחלטה הזאת תתקבל כבר לפני שנתיים. אבל היתה ממשלה אחרת, והממשלה הנוכחית עשתה דבר נכון, לא מספיק, אבל דבר נכון.

אבל לא זה נושא הדיון. אני אומר את זה כהקדמה, מכיוון שצריך לדעת על איזה רקע אנחנו מדברים. ואני רוצה לומר לכם מה שהיה השבת. אני, ברבים מאוד מן המקרים משבח את עבודת המשטרה, הם עושים עבודה טובה במקומות רבים בארץ. הם נמצאים בקו התפר של האיזונים הנדרשים בין מפגינים לבין עבירות על החוק ודברים מסוג זה. מה שקרה השבת בירושלים אין לו אח ורע. אם זה היה נעשה באיזה כפר ערבי – ואני נגד זה, אסור לעבור על החוק בשום מקום – כל הספסלים האלה, בעיקר של אנשי מרצ, היו מלאים עכשיו עם שאגות ועם צעקות על התנהגות המשטרה.

אני אספתי, ליקטתי מהרבה פניות שקיבלתי על מה שאירע, כמה סיפורים, ואני רוצה, ברשותכם, בקצרה, להביא את העדויות כמו שהן. אני רוצה לומר לך, אדוני השר, רבותי חברי הכנסת, נמצאת כאן קלטת וידיאו שצולמה במוצאי השבת האחרונה.

קריאה:

הוא צילם בשבת?

משה גפני (יהדות התורה):

צילם אחד התושבים שגר במקום. אני אקרא חלק מן הדברים. אנחנו נמצאים במליאת הכנסת.

משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):

הקרינו אותה בטלוויזיה.

משה גפני (יהדות התורה):

כן. אבל כאן יש כל הקלטת. אני לא חושב שהקרינו בטלוויזיה את הכול. יש קלטות נוספות, יש גם תמונות. מובן שאינני יכול להקרין את זה במליאת הכנסת, אבל אני משוכנע, אדוני השר, שאילו הייתי מקריין את זה ואתה היית רואה את זה, היית אומר בשם הממשלה, שחייבים להקים ועדת חקירה פרלמנטרית, לפחות. כיוון שאלה דברים שלא ייעשו.

אני רוצה לקרוא לכם עדות של אשה, כפי שנמסרה לי וכפי שזה היה אותנטי, ואפשר לראות את זה גם בקלטת. אינני יכול להראות את זה, אז אני קורא את עדותה: "במוצאי שבת, בשעת ההבדלה, כאשר בביתנו שוהים באותה עת בעלי, אני, ילדי ונכדי, אנו שומעים דפיקות עזות בחדר המדרגות. בעלי פתח את דלת ביתנו וראה קבוצת שוטרים שדופקים על דלת שכנינו, וביקשם לדפוק בעדינות ולא להפחיד את נכדיו הקטנים. בתגובה לכך נכנסו השוטרים לביתנו, הכו את בעלי, אותי, ובני, ללא כל פרובוקציה מצדנו, וכל זה לעיני נכדי הקטנים. בעלי נכה צה"ל כבן 60, בעל תעודת הוקרה מהמשטרה על מניעת שוד בנק". זו עדותה של אשה המתגוררת ברחוב אבינב.

יש עדות של גבר, אקרא אותה כמות שהיא: "בלכתי לתומי ביחד עם חברי ברחוב ברוכין הסמוך לבר-אילן עצרו שוטרים את חברי על לא עוול בכפי. ניגשתי לשוטרים ואמרתי להם שחברי לא עשה כלום. מייד התנפלו עלי מספר שוטרים והתחילו להכות אותי בכל חלקי גופי ועצרוני". אבל זה לא נגמר בזה. "במשאית נכנס לפתע שוטר", זה אחרי שהוא היה כבר עצור במשאית של המשטרה, "וכשבירכתינו ב'שבוע טוב' הוא החל להכות אותי בכל חלקי גופי מספר פעמים". זה לאחר שהוא היה עצור, ללא סיבה, במשאית של המשטרה, ובירך ב"שבוע טוב" את השוטר שנכנס למשאית. "החל להכות אותי בכל חלקי גופי מספר פעמים, שבר את משקפי זרק על סיגריות דלוקות". לבחור זה יש צלקות ברגליו ממכות אלו.

יש עדות של ילד בן עשר וחצי: "בשבת בבית-כנסת 'אור הצפון', תוך כדי לימוד וחזרה על החומר הנלמד בתלמוד-תורה, פרצו שוטרים לבית-הכנסת. שוטר ניגש אלי, משך מידי את שולחן הלימוד והכה את רגלי באלה, אפילו שאמרתי לו שלא השתתפתי בהפגנה". זו עדותו של ילד בן עשר וחצי.

אני רוצה להוסיף: בשבוע שעבר הזדעזעה המדינה מחשיפת מקרה שבו הוכו באכזריות ילדים שנחשדו בגנבת עגבניות בקיבוץ. האנשים בקיבוץ שנחשדו בהכאת הילדים נקראו לחקירה, והם יועמדו לדין פלילי על הכאת ילדים שבאו לגנוב עגבניות. כאן יושבים ילדים בבית-הכנסת ולומדים, חוזרים על החומר שלמדו בתלמוד-תורה, יושבים בבית-הכנסת במקום מגוריהם, פורצים שוטרים

פנימה עם אלות – יש אלה שבורה שאפשר לראות אותה, על ילד שנמצא בבית-הכנסת ולומד תורה – ושוטרי משטרת ירושלים מכים בהם.

אסור לעשות הכללות, אסור לדבר על כל המחוזות של משטרת ישראל, כיוון שהשוטרים באמת עושים עבודה טובה ברבים מהמקומות. אבל במקרה הנוכחי זה עבר כל גבול. האם אלה לא המקרים הקלאסיים שבהם הכנסת צריכה להחליט על הקמת ועדת חקירה, ולא משטרתית? אינני מדבר על הקמת ועדת חקירה של המשטרה. ראינו מה היו התוצאות כאשר גופים חקרו את עצמם. האם זה לא תפקידנו, כמי שמפקחים על עבודת הרשות המבצעת, להחליט על כך? האם זה לא המקרה הקלאסי שבו אנחנו יכולים להפוך ממדינת חוק למדינה מסוג אחר? האם זה לא המקרה? אם זה היה קורה במדינה אחרת, לא דמוקרטית – ואינני רוצה להזכיר שמות – אם היה קורה שם דבר כזה, שמכים ילדים, נשים, גברים, במקום מגוריהם – האם היו שותקים על זה?

אני רוצה שנבין. אני אינני תושב ירושלים, אני לא גר שם. אבל אני מנסה להיות במקומה של משפחה – ויש שם אלפי משפחות – משפחה שומרת שבת, שגרה בשכונה. כל שבת מגיעים עם פרובוקציות ויש שם הפגנות. והמשטרה נוהגת בענישה סביבתית. אני יושב בבית ומקבל סילוני מים מהמשטרה. אני נמצא בשבת בבית, ושוטרים פורצים לביתי ומכים אותי, או את ילדי, אפילו נשים בהיריון שנמצאות בבית, לא בכביש. זו ענישה סביבתית, קולקטיבית – באכזריות, ללא סיבה.

נכון שהמשטרה צריכה לעשות את עבודתה. כל עוד החוק אומר שהכביש צריך להיות פתוח, השוטרים צריכים לעשות את עבודתם. אבל האם זה נקרא כוח סביר? האם זו נקראת שמירה על החוק, או שזאת בריונות? זאת עבירה על החוק.

רבותי חברי הכנסת, אינני רוצה להאריך. זמני תם, ואני מודה לאדוני היושב-ראש שהאריך לי מעט את הזמן. אדוני השר, הקלטת נמצאת, העדויות חיות, אנשים ראו את מה שנעשה שם, לעיני כל העולם. תפקידה של הכנסת להקים ועדת חקירה חיצונית. אני מציע פרלמנטרית, אבל צודק היושב-ראש – התקנון קובע את הפרוצדורה. אינני יכול להציע להעביר את הנושא לוועדה, אבל אני מבקש ממך, אדוני השר, אתה ער ורגיש לבעיות ההומניות מהסוג הזה – אני מבקש את הסכמתך ואני מבקש את האישור של חברי הכנסת להחליט על הקמת ועדת חקירה, כיוון שזה המקרה הנכון שבו הכנסת צריכה לעשות את זה. תודה רבה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת גפני. למען הדיוק, בתשובה לחברים ששאלו, אני מבקש לצטט מתוך חוק-יסוד: הכנסת, סעיף 22, הדן בהקמת ועדת חקירה. הסעיף הזה אומר: "הכנסת רשאית למנות ועדות חקירה, אם על-ידי הסמכת אחת הוועדות הקבועות ואם על-ידי בחירת ועדה מבין חבריה, כדי לחקור דברים שהכנסת קבעה; סמכויותיה ותפקידיה של ועדת חקירה ייקבעו על-ידי הכנסת; בכל ועדת חקירה יהיו גם נציגים של סיעות שאינן משתתפות בממשלה, לפי יחסי הכוחות של הסיעות בכנסת".

ותקנון הכנסת קובע: והיה והחליטה הכנסת לכלול בסדר-יומה הצעה לסדר-היום למנות ועדת חקירה לפי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת, תידון ההצעה בתוך 30 ימים מיום ההחלטה.

במלים אחרות, חבר הכנסת גפני, הכנסת לא יכולה להחליט היום בשום צורה להקים ועדת חקירה. אלא אם אתה היית מגיש את ההצעה, ההחלטה היתה מתקבלת, היו מחכים 30 יום, היה רשום שהונחה על שולחן הכנסת. לכן, הדרך היחידה שיש לפנינו היא רק להעביר את הצעתך לוועדה, או למליאה, או להסירה מסדר-היום.

דוד אזולאי (ש"ס):

אבל עד אז, מי יודע מה היה יקרה בבר-אילן.

היו"ר מ' שטרית:

זו הפרוצדורה. ועדת חקירה לא מקימים בשליפה מן המותן.

אני מזמין את השר צחי הנגבי לענות בשם הממשלה על ההצעה לסדר-היום.

שר הבריאות צ' הנגבי:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, נדמה לי שאף שחבר הכנסת גפני התכוון כנראה לפעול על-פי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת, שקובע בנהלים שקרא כאן היושב-ראש את הדרך להקמתה של ועדת חקירה פרלמנטרית, הרי בסופו של דבר גם העברתה של ההצעה לסדר-היום מן המליאה אל הוועדה משרתת, כך נדמה לי, את מטרת המציע. כיוון שוועדת הפנים תעסוק בעניין, למעשה כמוה כוועדת חקירה פרלמנטרית לעניין זה. כי חזקה על חבריה שהם יתייחסו לנושא הזה באותה חשיבות שאתה ייחסת לו.

הדברים שהבאת, חבר הכנסת גפני, על פניהם הם מזעזעים. נדמה לי שטוב היית עושה אם היית דואג לשכפול הקלטת הזאת בהקדם, אם הדבר אפשרי, כדי שבאמת אוכל לראות את הפרטים מקרוב ולהעביר לחברי בממשלה התרשמות בלתי אמצעית ממראה עיניים.

אבל גם בלי לראות, אם אכן הפרטים שפירטת יש בהם ממש, ואפילו אם הם אינם מדויקים במאה אחוזים, אלא בתשעים או בשמונים אחוזים, הרי מדובר בסדיזם מן הסוג הברברי ביותר, שאנחנו כממשלה וככנסת – אני מאמין שעל כל צדדיה – מוקיעים ודוחים בשאט נפש, וחייבים למנוע כל הישנות של תופעה כזאת.

גם תופעה הפוכה, אם היתה. ושמענו טענות מאנשי המשטרה, שגם חלק – קטן אומנם, שולי אומנם – אבל בכל זאת אנשים מציבור המפגינים יצרו במקום מהומה והפעילו אלימות כלפי שוטרים; גם הדבר הזה, לא רק שאינו תורם לגישה שמכוונת את כולנו – הגישה להגיע לאיזה פיוס בין חלקי העם וגם במקום עצמו, בכביש בר-אילן, למצוא את הפשרה שיכולה לאפשר לקהילות שונות לחיות יחד – אלא הוא גורם נזק כבד. לא שמעתי, ברמה כזאת של פירוט, טענות נגד הציבור החרדי שהפגין שם, אבל ודאי שכולנו מייחלים שתופעות כאלה תיעלמנה.

אם כבר עוסקים פה בגינוי, אני רוצה לגנות את הפרובוקציות של אנשי מרצ. אני מכיר את הכביש הזה כתושב השכונה שמדובר בה למעלה מתריסר שנים. כשש שנים גרתי ממש בפאתי הכביש, ברחוב פארן, שהוא מצדו השני של הכביש, ועוד כשבע שנים בשכונה המקבילה, בגבעה-הצרפתית. אני נוסע בכביש הזה יום-יום, נסעתי בו אפילו לפני שגרתי בסביבה במשך תשע שנים, כשלמדתי באוניברסיטה העברית, ויש שם אוכלוסייה שמרביתה אוכלוסייה חרדית. אינני מצליח להבין מדוע אנשי מרצ בעירייה הפכו את עצמם לפרובוקטורים מהסוג הגרוע ביותר, כבר שנים, בניסיון לגבש איזו אווירה כללית, שהנה התחרדותה של ירושלים מסמלת, חס וחלילה, איזה תהליך קטסטרופלי בלתי הפיך, שיחדור לכל בתינו וערינו ויאמלל את חיינו, ממש ללא שום עילה וללא שום סיבה.

אילו היתה דרישה לכפייה דתית, לשינוי אורחות חיים בכלל הציבור בעיר – ניחא. גם אז, לא דרך של פרובוקציה ודרך של עימות ומיליטנטיות היא הדרך לפעולה, אבל אפשר היה לומר שיש לכך הצדקה. אבל אין עוררין על העובדה שמרביתה המוחלט של אוכלוסיית הרחוב היא אוכלוסייה חרדית, ולולא היה זה עורק תנועה בעל משקל בירושלים, אינני חושב שמישהו היה מלין על כך שסוגרים אותו, כפי שנהוג ברחובות אחרים, על-פי מדיניות שהונהגה עוד על-ידי ראש העיר הקודם, מר טדי קולק, במשך שנים.

כאן יש צורך למצוא פשרה ואיזון בין הרצון שלא לפגוע באורח חיים דתי של מרבית תושבי הרחוב לבין הרצון לשמור חלק גדול משעות היממה, גם בשבת, על הציר הזה כציר פתוח. הפשרה שהוצעה בשעתה על-ידי ועדה ציבורית בראשותו של אדם, שהוא בכלל מן המחנה השני, מן העבר השני של המתרס, אלעזר שטורם, וגם על-ידי שר התחבורה, מאזנת, להערכתי, באופן ראוי את הערכים השונים, את האינטרסים השונים. זאת ההחלטה שעמדה בבסיס הקביעה של שר התחבורה.

מה עוד, שעדותו של ראש העיר ועדותם של אנשי מקצוע בתחום התחבורה היא, שבאותן שעות שהכביש אמור להיות סגור על-פי הפשרה אפשר למצוא הסדרי תנועה עוקפים, חלופיים. יש אלטרנטיבות, אין שם שום בעיה מיוחדת, וכל יצירת היש מאין של עימות, שהנה הנה מדינת ישראל על סף מלחמת תרבות, בעיני היא דבר פסול ביותר.

אני מבין, חבר הכנסת גפני, שמה שמטריד אותך בהקשר זה כרגע הוא לא לקיים דיון בסוגיה עצמה, כיוון שהסוגיה הזאת ממילא נמצאת בדיון משפטי, בבג"ץ, והכנסת – לא תמיד, אבל בדרך כלל – איננה מוצאת לנכון לעסוק בנושא שמצוי בפני בית-המשפט העליון. מה שמטריד אותך בהקשר זה הוא התנהגותם של שוטרים; ודאי לא כלל השוטרים ולא כלל הקצינים במחוז, אלא השוטרים שוודאי עשו דין לעצמם. נדמה לי, אדוני היושב-ראש, שהמקום הנאות לקיים את הדיון הזה בהקדם הוא בוועדה הרלבנטית – ועדת הפנים של הכנסת.

בכל מקרה, אני מודה לחבר הכנסת גפני על שקיבל את ההצעה הזאת, שהוצעה לו גם קודם לכן. תודה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה רבה לשר.

האם חבר הכנסת גפני מסכים להעברת הצעתו לוועדת הפנים?

משה גפני (יהדות התורה):

מסכים.

היו"ר מ' שטרית:

אם כן, רבותי, אנחנו עוברים להצבעה.

הצבעה מס' 10

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר מ' שטרית:

אני קובע כי ברוב – 7 קולות בעד, נגד – אין ונמנעים – אין, הועברה הצעתו של חבר הכנסת משה גפני לוועדת הפנים.

ישיבת הכנסת נעולה. הישיבה הבאה תהיה מחר בשעה 11:00. לילה טוב.

הישיבה ננעלה בשעה 20:56.